

ОДБРАНА

www.odbrana.mod.gov.rs

Година XIV

322

Април 2019.

цена 100 динара

(1.20 евра)

СЕЋАЊЕ ОБАВЕЗА ПРЕМА ЖИВОТУ

1999
2019

ISSN 1452-2160

9 771452 216004

ЕДИЦИЈА РАТНИК

СЕДАМ КЊИГА

Сведочења учесника о рату на Косову и Метохији 1998. и 1999. године

Ратни дневник команданта Треће армије Војске Југославије

ТРЕЋА АРМИЈА СЕДАМДЕСЕТ ОСАМ ДАНА У ЗАГРЉАЈУ „МИЛОСРДНОГ АНЂЕЛА“

Н. Павковић

Тврди повез, ф. 16×23, 2.228 стр., шифра 111390, цена: 5.500,00

ПРИШТИНСКИ КОРПУС 1998–1999, сведочења ратних команданата

Приредила: Д. Марковић

Тврди повез, ф. 16×23, 184 стр., шифра 111391, цена: 550,00

БИТКА ЗА ПАШТРИК, сећања учесника 1999.

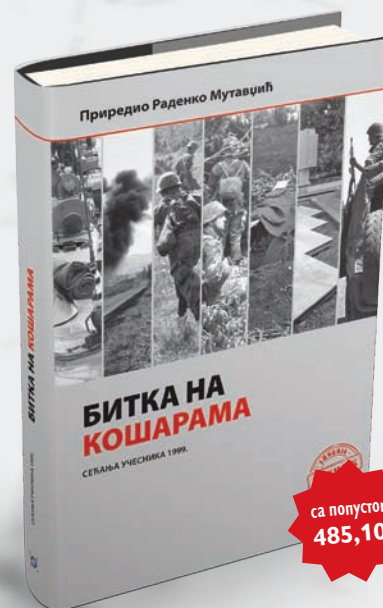
Приредио: Р. Мутавџић

Тврди повез, ф. 16×23, 144 стр., шифра 111392, цена: 440,00

БИТКА НА КОШАРАМА, сећања учесника 1999.

Приредио: Р. Мутавџић

Тврди повез, ф. 16×23, 144 стр., шифра 111393, цена: 693,00

Медија центар „Одбрана“

ПОКРОВИТЕЉ
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

UNDER THE AUSPICES
OF THE MINISTRY OF DEFENSE
OF THE REPUBLIC OF SERBIA

PARTNER 2019

Sajam naoružanja

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ НАОРУЖАЊА
И ВОЈНЕ ОПРЕМЕ
Београдски сајам, Београд, Србија
25–28. јун 2019.

INTERNATIONAL FAIR OF ARMAMENTS
AND DEFENSE EQUIPMENT
Belgrade Fair, Belgrade, Serbia
June 25–28, 2019

Насловна страна

12. априла 1999. бомбардован је путнички воз у Грделичкој клисури

Фото: Зоран Миловановић

| 10 |

Разговор с поводом

Министар одбране Александар Вулин
Сачували смо право на борбу и наду

Војска је сачувала земљу. Њен отпор је био херојски, упоран, несаломив преко сваке наде. Наши команданти су показали храброст, али и врхунско војничко знање. Нисмо победили НАТО, превише су били бројни, моћни, наоружани, али нисмо ни капитулирали – сачували смо право на борбу и наду.

Магазин Министарства одбране и Војске Србије „Одбрана” наставља традицију „Ратника”, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА”
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник
Драгана Марковић

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Сарадници у броју

Милена Милетић, мр Снежана Ђокић, Милосав Ц. Борђевић, др Зоран Миладиновић, Драган Спасојевић, Будимир М. Попадић, Раде Драговић, Бојан Рајић

Дизајнер

Оливера Синадиновић

Фотографи

Горан Станковић, Даримир Банда, Јово Мамула, Душка Стефановић

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Телефони

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3349-489;
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Графичка припрема 3240-019; 23-583
Маркетинг 3201-728; 23-728; 3349-536
Продаја 3201-810; 3241-254; 23-810
Телефакс 3241-258

Адреса

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана”

Претплата

Анжелика Стојанов
pretplata@odbrana.mod.gov.rs
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

За припаднике МО и Војске Србије преко РС месечно 80 динара. За претплатнике преко Банка Поштанска штедионица месечно 90 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА” АД, Београд
ISSN 1452-2160

Магазин излази месечно

У фокусу

4 | 20 година од НАТО агресије
О свему можемо да разговарамо сем о забораву

Стајна тачка

15 | Годишњица НАТО агресије
Агресија с продуженим дејством
21 | Рачак – Вокерова превара
Лаж у корену зла

Систем

23 | Херојска 63. падобранска бригада
Симбол отпора НАТО агресији
25 | 20 година од обарања
„невидљивога”
26 | Најбоља јединица Копнене војске
Заставица за *твоздику*
30 | Рониоци Речне флотиле
До граница издржљивости
32 | Две деценије речног миноловца
Следбеник *Нешћина*
36 | Ремонт српских „мигова” у Белорусији
Унапређење борбене моћи
39 | Клиника за кардиологију и ургентну
интерну медицину ВМА
Седми пут најбољи
42 | EMVT
Нови европски тенк

Глобално

51 | Ваздушно-космичке снаге Русије
Небо на длану
59 | Фредерик Вилијам Ендгел
Иза кулиса рата
62 | Зашто професора
Алена Бадјуа треба читати

Култура

64 | Сведочанство
Децу им не могу опростити
68 | Шта су нама гусле?
69 | Култура је стање духа
Историја
70 | Јубилеј 20. класе
Ваздухопловне академије
Експериментална класа
74 | Велика Албанија
Прошлост у огледалу
садашњости

Сервисне информације

79 | Уговори о пословној сарадњи

Огласи

80 | Конкурси, информације

„Одбрана” је члан Европског удружења војних новинара

Пишу за
„Одбрану”

Др Миша Стојадиновић, виши научни сарадник Факултета за међународну политику и безбедност

Михаил Куракин, заменик главног уредника часописа „Међународнаја жизњ”, Москва

Др Александар Животић, професор Филозофског факултета у Београду

Др Драган Хамовић, специјални саветник министра за културу и информисање

МЕТА

феноменологија једног симбола

Драгана
Марковић

*Метe су биле
оружје нашег
духа. Колико је
само бунта, снаге,
пркоса, ината
ућкано у тај
концентрични круг
закачен на људе,
зграде, мостове,
градове... Колико је
блажене лудости у
сваком човеку који
је обележио себе
као циљ, а колико
истинске у оном ко
је мислио да може
уништити тај и
такав народ.*

„Имам их, али и они имају мене” – последње су речи забележене радио-везом команданта 204. ловачко-авијацијског пука потпуковника Миленка Павловића. Када је тог 4. маја 1999. године МиГ-ом 29 полетео небом изнад Србије, потпуковник Павловић је знао да ће бити мета знатно надмоћнијег непријатеља. Његов последњи лет био је израз официрске части, несаломивог духа, непоколебљиве храбрости, али и посебне врсте пркоса.

То српско „зинат” преносило се с крила наших авиона, блеском противавионских ракета, кораком војника – до градских улица и тргова. Показало се да је отпор имао безброј лица, која су приповедала о величини духовне и креативне снаге народа. Ако смо већ на мети – носићемо мете!

Мете су биле оружје нашег духа. Колико је само бунта, снаге, пркоса, ината ућкано у тај концентрични круг закачен на људе, зграде, мостове, градове... Колико је блажене лудости у сваком човеку који је обележио себе као циљ, а колико истинске у оном ко је мислио да може уништити тај и такав народ.

Мете су на себи носили и људи-мостови. Специфичност само овог простора. Постоје тренуци у историји кад судбина закуца на врата питањем хоћемо ли бити достојни својих предака. То је страх који се таложи у свакој новој генерацији с овог поднебља. И свака нова генерација, по неком већ генетском коду, има свој испит зрелости пред историјом. Наши преци су одживели своју голготу и васкрс. Ми смо с пролећа те 1999. године живели своје велико искушење. Наш непријатељ је имао бољу технику, као и вазда током историје, а ми, ми смо пред једноумљем, које је увек исто – били различити. За ту различитост је вредело живети. И за то јединство ра-

зличитости, у које су нас утерале бомбе, и због кога смо издржали – делећи међу собом килограм брашна, литар млека – умножавајући све оно добро у себи, носећи људскост нешалантно, умотану под мишком као новину. Војска нас није изневерила, а ни ми нисмо изневерили њу. Људи-градови, људи-тргови, људи-мостови..., обележени метама, носили су транспаренте „Сви смо ми ПВО”...

Прошло је 20 година. Ових дана се тим поводом на неколико међународних скупова говорило о НАТО агресији на СРЈ. Дан сећања нас је вратио у то време. И треба. Некако смо склонили забораву. Време је марта 2019. слично ономе из 1999. године. Јесмо ли ми другачији?

Постоји читав један филозофски правац који каже да се до суштине појаве долази постављањем правих питања. Припремајући априлски број „Одбране”, први у форми магазина и суштински месечника, питали смо саговорнике и коме је и зашто била потребна агресија на СРЈ, шта је обележило ових 20 година у животу Србије, а у непосредној је узрочно-последичној вези с агресијом, како изгледа њено продужено дејство... Писали смо о Рачку – још једном. Издвојили најбољу јединицу Копнене војске, најбољу клинику ВМА, појаснили зашто професора Алана Бадјуа, кога по снази и значају мисли сврставају у ред са Чомским, треба читати... Текстом о Великој Албанији и томе како се та идеја ишчитава у светлу најновијих дешавања настојали смо да заокружимо тему овог броја.

Маркица с ликом пилота Миленка Павловића управо је пуштена у оптицај. Писма с његовим ликом летеће и тамо где никада летео није... Ни он, ни сви други који су изгубили своје животе за 78 дана НАТО агресије. Најмање што им дугујемо је – сећање. |

20 година од НАТО агресије

Фото: Даримир Банда

О СВЕМУ МОЖЕМО ДА РАЗГОВАРАМО СЕМ О ЗАБОРАВУ

МИ СМО БРОЈЧАНО МАЛИ, ПОНОСАН НАРОД, ПОБЕДНИК
У ВЕЛИКИМ РАТОВИМА, СНАЖАН, ДАРОВИТ, СПРЕМАН НА
ЖРТВУ, АЛИ И НА ПОМИРЕЊЕ, УЗ ТАЈ ЈЕДАН, МАЛИ УСЛОВ,
ВАЖАН ЗА НАШ ОПСТАНАК – ДА НЕ ЗАБОРАВЉАМО, НИКАДА,
НИКОМЕ НАШЕ ЖИВОТЕ, ИСТАКАО ЈЕ ПРЕДСЕДНИК СРБИЈЕ
АЛЕКСАНДАР ВУЧИЋ У НИШУ

Пишу Душан ГЛИШИЋ и Снежана ЂОКИЋ

Централна манифестација којом је Србија одала по част жртвама тромесечне НАТО агресије, извршене 1999. године на СР Југославију, одржана је у Нишу у предвечерје 24. марта, баш у време када су на српске градове, пре две деценије, падале прве разарајуће бомбе. Комеморативној церемонији, започетој молбаном на Тргу краља Милана, присуствовали су председник Републике Србије Александар Вучић, Његова светост патријарх српски Иринеј, председавајући Председништва Босне и Херцеговине Милорад Додик, председница Републике Српске Жељка Цвијановић, премијерка Владе Србије Ана Брнабић, министри, представници државних институција и бројни грађани.

У Нишу, који је у 78 дана агресије вишеструко страдао, церемонија под називом „Опростимо ако будемо могли, заборавимо само ако нас не буде било” започела је у симболично звучима сирене за ваздушну опасност. Подсећајући на трагичне догађаје од пре две деценије и на страдање нашег народа, председник Вучић је нагласио:

– Пет година обележавамо на овако величанствен начин годишњицу агресије НАТО-а на једну малу, слободољубиву и никада покорену земљу. Поносан сам на вас, драги грађани Србије, јер ваш слободарски дух натерао нас је да, учећи младе генерације о ономе што се збивало, не заборавимо да будућност можемо да градимо само на таквим основама, чувајући слободу, самосталност и независност Србије као највише вредности. Хвала вам што је Србија поноса и будућности вечерас овде са нама. Желим да поручим одавде да, шта год да се догоди, никада немојте било коме да допустите да сруши слободу и независност Републике Србије. Ми смо бројчано мали, поносан народ, победник у великим ратовима, снажан, даровит, спреман на жртву, али и на помирење, уз тај један, мали услов, важан за наш опстанак – да не заборављамо, никада, никоме наше животе.

Док је света и века потребно је да понављамо да ти људи, да та наша деца, нису била никаква грешка – нагласио је председник Вучић.

Истичући да Србија не жели у НАТО и да је војна неутралност наш природни избор, председник Вучић је рекао:

– Хоћемо да будемо свој на своје и ништа више. Никоме не претило, али Србија је данас десетоструко јача него 1999. и двадесет пута јача него 2008. године. Морам да тражимо решења да бисмо избегли метке, али не зато што смо слаби. Подсетићу вас да смо, када сам постао министар одбране, имали један МиГ-29, који је чешће украшавао наше ливаде него што је летео, јер ни хангар нисмо имали. Војска Србије је данас респектабилна сила и има 14 авиона МиГ-29, који су наоружани и опремљени најмоћнијим радарским системима у свету. У стању смо да одбранимо наше државне и националне ин-

ПРИЗНАЊЕ СЛАЋАНУ ВУЧКОВИЋУ

Бираним и веома емотивним речима председник Александар Вучић обратио се деминеру заставнику Слађану Вучковићу, који је, обављајући тај ризични посао, изгубио обе руке и ногу:

– Овај дивни човек је изгубио обе шаке када је налетео на 107. мину коју су злочинци бацили на Србију. Али има Анђелу и Богољуба, своје унуче, и имаће их још ако Бог да. Хвала Слађане на јунаштву, на оданости отаџбини, јер шта смо сви ми за нашу отаџбину? Ништа. Нема ништа прече и важније од наше отаџбине. Хвала Вам бескрајно. Клањам се свему ономе што сте за нашу отаџбину направили и урадили. Бескрајно хвала за сву нашу децу коју сте спасили од злочиначких мина – рекао је председник Србије. На двадесету годишњицу од агресије председник Србије је поручио да изражавамо захвалност најбољима међу нама, „а то су Срби на Косову и Метохији, који чувају своје огњиште и своје српско име и презиме”.

тересе, али разговор, уместо метака, мора да буде наша државна политика – политика будућности. То је једини начин да нађемо мир и за све оне који су погинули у свим ратовима и у агресији од које је прошло 20 година – поручио је председник Србије.

Наглашавајући да је НАТО 1999. године починио „стравичан злочин агресије према Србији, али и Републици Српској, да је то било неправедно, непоштено и да не може да се опрости”, председавајући Председништва Босне и Херцеговине Милорад Додик поручио је:

– Штета коју су нанели је огромна, цивилизацијска, а нису сматрали да треба да се извине. Нисам од оних који ће им то икад опростити и нећу бити спреман да пређем преко тога. Обављајући дужности, али и када будем обичан човек, имаћу у себи неопростиво и тужно сећање на те дане када су и Републици Српској и Србији нанети тако тешки губици – рекао је Додик.

Његова светост патријарх српски Иринеј нагласио је у својој беседи да се данас сећамо најтрагичнијих дана у историји и истакао да тако нешто не треба да се понови никада и нигде у свету.

– Звучи сирена за узбуну и данас су присутни у нашим животима. Чујемо их у сновима, у својим сећањима. То су дани најтрагичнији у нашој историји, дани за које бисмо желели да се никада више не понове нашем народу, нити игде у свету. То су звуци пакла, звуци мржње који излазе из дубине човекова бића, који разарају, предају смрти и најтужнијим сећањима – рекао је патријарх Иринеј и истакао да се за свету земљу Косова и Метохије морамо борити. – Морам да се боримо да ту свету земљу, за коју су наши преци пролили крв и жртвовали животе, сачувамо и оставимо у наслеђе исто онако како су нама оставили наши преци. Ту свету земљу не сме нико поклони. Морам да је бранити свим допуштеним средствима, а не дај Боже да се користимо и неким другим. Ми то не желимо и молимо се Господу да не дођемо у такву при-

лику – поручио је патријарх Иринеј. У НАТО агресији, која је почела 24. марта 1999. године и трајала 78 дана, страдало је 2.500 људи. У бомбардовањима која су без прекида трајала 11 недеља тешко су оштећени инфраструктура, привредни објекти, школе, здравствене установе, медијске куће, споменици културе. Агресија је окончана потписивањем Кумановског споразума 9. јуна и усвајањем Резолуције 1244 у Савету безбедности Уједињених нација.

КОНФЕРЕНЦИЈЕ О НАТО АГРЕСИЈИ НА СРЈ

Поводом обележавања двадесет година од НАТО агресије на СР Југославију у Београду је одржано неколико међународних конференција. У сарадњи Београдског стратешког дијалога и Руског парламентарног европског круга 18. марта одржана је конференција „Двадесет година од бомбардовања Југославије – поуке за европску безбедност у 21. веку”. Уводно излагање изнео је председник Србије Александар Вучић, нагласивши да Србија јесте и остаје неутрална земља, која жели добре односе с НАТО алијансом, али не и чланство у њој.

– До пре пет година смо ћутали, данас говоримо отворено, не са мржњом, али са жељом да осудимо оно што сматрамо да је било неправедно. Сећамо се жртава и покушавамо да извучемо поуке. Те, 1999. године многима на Западу је био потребан сукоб са Југославијом, било је потребно да се покаже супремација западне хемисфере, али је тада полако почео да се ствара другачији свет. Данас имамо мултиполарни свет. САД су економски најснажније, али њима се приближава Кина, имамо и Русију. Европа је економска сила. Бомбардовање је показало да насиље може да донесе тренутну победу, али не трајни мир. То се десило на Косову и Метохији – промeњена је власт на територији, али није дошао мир. Промењен је суверенитет и тамо власт држи НАТО, који омогућава Албанцима да управљају Косовом, али није створен суживот. На

Косову и Метохији постоји својеврсни гето за Србе и Албанце који могу само да се мрзе, али уз надзор. То није решење, него одлагање решења и оно не омогућава безбедност. Плашим се да ће тако остати док не постанемо свесни и довољно одговорни да сами решавамо проблеме. Нама је потребна нова свест, не туторство – истакао је председник Србије.

Подсећајући да Србија није заслужила НАТО агресију и да је то био противправни акт уперен против међународног поретка, Вучић је рекао да се Резолуција 1244 УН не поштује и да с једне стране постоји правни поредак, а с друге насиље. Навео је да „Србија жели добре односе с НАТО-ом, али не и чланство. То је наш избор, слобода и право да сами доносимо одлуку о својој судбини”.

После уводне речи председника Србије учесницима се обратио заменик председавајућег Савета Федерације Федералне скупштине Руске Федерације Андреј Турчак, који је истакао подршку Руске Федерације српском народу у праведној борби за очување Косова и Метохије. На скупу је приказан и филм о агресији НАТО-а на СРЈ. Затим су на четири тематска панела учествовали бројни домаћи и страни експерти политичких, војних, историјских и правних наука.

На крају конференције, с амбицијом да се дође до свеобухватне истине о догађајима из марта 1999. године, усвојен је и завршни документ.

ЉУДИ НИСУ И НЕ МОГУ БИТИ КОЛАТЕРАЛНА ШТЕТА

Уочи двадесетогодишњице бомбардовања СРЈ у Београду је одржана међународна научна конференција „НАТО агресија на СР Југославију: 20 година после”, коју је организовао Институт за међународну политику и привреду, у сарадњи са Факултетом безбедности Универзитета у Београду. На скупу, чији је покровитељ председник Републике Србије, научне радове изложило је 18 учесника из 14 држава.

Конференцију је отворила председница Владе Републике Србије Ана

До пре пет година смо ћутали, данас говоримо отворено, не са мржњом, али са жељом да осудимо оно што сматрамо да је било неправедно. Сећамо се жртава и покушавамо да извучемо поуке. Бомбардовање је показало да насиље може да донесе тренутну победу, али не трајни мир.

Фото: Даримир Банда

Брнабић. Говорећи о теми која је оставила ране које ни данас нису зарасле, премијерка је подсетила да је сукоб „у коме смо били све само не равноправни” завршен срушеном земљом.

– У Србији су те 1999. године сви били мете, без обзира на пол, узраст, националност, веру или политичке афинитете. Последице бомбардовања сви осећају, чак и они који тада нису били рођени. Последње две деценије настојимо да добијемо одговоре на питања: како је једна мала земља постала

тако велики противник да се против ње окрене најмоћнија војна алијанса данашњице; како су се наши савезници из два велика рата тако лако окренули против нас; ко су ти који су ипак остали уз нас, упркос свему; који су то разлози за преседане да једна суверена земља може бити нападнута без одлуке Савета безбедности УН.

Србија, по речима премијерке Брнабић, не сме да заборави 1999. годину, жртве, порушене фабрике, мостове и девастирану привреду, не сме да

заборави колико нас је бомбардовање уназадило и осиромашило. Не сме да заборави да су управо за то време стручњаци за односе са јавношћу измислили више него увредљив термин „коллатерална штета”. Али, истакла је она, Србија мора да покуша да опрости, јер је једини пут да оствари своје велике потенцијале да се окрене будућности, партнерству и сарадњи.

– Поносна сам што смо последњих пет година успели да покажемо да се Србија окреће будућности, да попра-

вља мостове и оне који су физички срушени током бомбардовања, и оне са нашим партнерима. Показали смо да је Србија озбиљна земља, посвећена бољитку не само наших грађана већ и грађана региона и Европе – рекла је премијерка

Према њеним речима, наша земља ће остати верна традицији и историји и никада неће заборавити пријатеље који су уз њу стајали у најтежим временима. Наставиће и да се граде мостови ка онима са којима се те 1999. нисмо разумели, а данас смо поново блиски партнери. Наставиће да се граде мостови и ка онима са којима се ни данас не разумемо, јер само тако може да се изгради модерна и просперитетна Србија.

На конференцији су потом разматрани правни и међународни аспекти агресије 1999, као и њене последице по безбедност и регионалне односе. Учесници су оценили да је агресија била нелегална и нелегитимна, те да је показала немоћ међународног права. Током бомбардовања извршени су злочини против мира, човечности, као и ратни злочини.

Истакнуто је колико је Србија уништена и уназађена агресијом НАТО-а, премда се то никада не може до краја израчунати. Професор Рафаел Израели из Израела истакао је да Срби морају да узму у обзир да носе део кривице за све што се десило на КиМ: „Нису Албанци преко ноћи постали већинско становништво на тој територији, већ Србија није урадила довољно да то предупреди”.

Бомбардовање је било кршење међународног права, нагласио је професор Леонид Доброхотов са Московског државног универзитета „Ломоносов”, али и покушај Запада да промени однос Србије према Русији.

Италијански професор Стефано Пилото, са универзитета у Трсту, истакавши да НАТО није имао мандат за интервенцију, те да је међународна заједница једнострано реаговала, оценио је Резолуцију 1244 СБ УН као „ремек-дело недостатка политичке воље да се успостави трајно решење за КиМ”.

Фото: Горан Станковић

Показали смо да је Србија озбиљна земља, посвећена бољитку не само наших грађана већ и грађана региона и Европе

Скупу је присуствовало и више од сто гостију, међу којима и представници дипломатског кора, академске и стручне јавности, државних институција и медија.

СРБИЈА ЈЕ ИЗАБРАЛА ДА БУДЕ СЛОБODНА

У организацији Београдског форума за свет равноправних, Клуба генерала и адмирала Србије, СУБНОР-а Србије и Друштва српских домаћина, у Дому Војске Србије одржана је дводневна Међународна конференција „Мир и напредак уместо ратова и сиромаштва”, на којој је учествовало више од 70 политичких и правних експерата, представника историјских, политичких, војних, правних и психолошких наука, мировних организација, публициста и есејиста. Учесницима се обратио министар одбране Александар Вулин, који је нагласио да

Србија ничим није изазвала ни узроковала НАТО агресију, баш као што ни наша побијена деца ничим нису заслужила да буду убијена. Србија је, истакао је министар Вулин, урадила оно што би урадила свака слободна земља, борила се и бранила од терористичких напада, а за то је, уместо награде и признања, доживела да буде нападнута и бомбардована.

– Није први пут у историји српског народа да га нападају већи, да му побију децу и одузму земљу, али је први пут да су се ратни савезници, са којима смо у два светска рата изгубили више од два милиона живота борећи се за заједничке вредности слободе и правде, ујединили са онима против којих смо се у тим ратовима борили, управо зато што нису веровали у те идеје. Србија је изабрала да буде војно неутрална и нећемо постати чланица НАТО пакта макар били последња земља у Европи која није чланица НАТО пакта. И докле год је Александар Вучић председник државе Србије, докле год води државу, ми нећемо бити чланица НАТО пакта. Тако смо изабрали и зато што су нас бом-

Фото: Горан Станковић

ДАН СЕЋАЊА У ВОЈСЦИ СРБИЈЕ

Поводом две деценије од НАТО агресије на СРЈ припадници Војске Србије обележили су Дан сећања на stradale у бомбардовањима полагањем венаца и цвећа у свим гарнизонима.

Делегација Копнене војске, с командантом генерал-потпуковником Милосавом Симиновићем на челу, положила је венце у центру Ниша код Спомен-капеле, споменика код Нишке тврђаве и код Споменика погинулима у НАТО агресији у Касарни „Мија Станимировић”.

Делегација Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране, коју је предводио командант генерал-мајор Душко Жарковић, положила је венац на споменик код зграде Команде РВ и ПВО у Земуну, подигнут у част погинулих припадника ваздухопловства у НАТО агресији.

бардовали, али на првом месту зато што никада нећемо да будемо у прилици да по туђем наређењу радимо другим народима оно што су радили нама. Србија је изабрала да буде слободна. Србија је изабрала да буде војно неутрална – поручио је Александар Вулин.

Захваљујући учесницима конференције на подршци српском народу 20 година после агресије, Вулин је рекао:

– У тим тешким и најмрачнијим тренуцима, када су све политичке елите овог света мирно посматрале како се убија један народ, мали бројем али жељан слободе, уз нас су били храбри појединци. Двадесет година касније они су се скупили овде, у Београду, да виде народ који је другачији, који је храбар као онда, који се опоравио од времена од 2000. до 2012. године, када о НАТО агресији није смело да се говори као што то може данас, народ који има храбрости да ствари назове правим именом. Желим да им захвалим у име читавог српског народа. Када је било тешко, они су у својим земљама, где су због тога били крити-

Србија је изабрала да буде војно неутрална и нећемо постојати чланица НАТО иако макар били последња земља у Европи која није чланица НАТО иако

ковани и нападани, говорили истину о Србији – рекао је министар Вулин и поручио да је Србија земља која памти и да су Срби народ који не никада заборавља ни добро, ни зло.

Председник Владе СРЈ у време НАТО агресије Момир Булатовић посветио је своје излагање бројним дипломатским иницијативама и мерама српског и југословенског руководства учињеним са жељом да се агресија избегне, што се показало немогућим, јер су представници косовских Албанаца, подржани пре свега руководством САД, Француске, Немачке и Велике Британије, априори одбили сваки предлог, иницијативу, сваки покушај.

– Од лажираног догађаја у Рачку опредељење Запада било је окренуто агресији. То нису могли да спрече ни тобожњи преговори у Рамбујеу, чији је исход, због неприхватљивих усло-

ва, био унапред познат, као ни каснији разговори с политичким представницима Запада. Нуђено нам је да прихватимо окупацију земље сами, без употребе силе, или да нас окупирају силом. Чинили смо све да агресију бар одложимо, свесни да је нећемо спречити – рекао је Булатовић.

Током дводневне конференције више од 70 пријављених говорника изнело је своје виђење агресије и изразило подршку српском народу и његовом руководству за упорно супротстављање сили и пожртвовање у херојској одбрани права малих народа на суверенитет и сопствени избор. На крају свету је са скупа упућена „Београдска декларација”, у којој се каже да су учесници Конференције јединствени у осуди агресије НАТО-а, наглашавајући да је „то био и остао илегалан освајачки и злочиначки рат против суверене, мирољубиве европске земље, предузет без одобрења Савета безбедности УН, уз најгрубље кршење Повеље Уједињених нација, Завршног документа ОЕБС-а из Хелсинкија (1975) и основних принципа међународног права”.

Министар одбране Александар Вулин

Сачували смо
право на борбу и наду

Војска је сачувала земљу. Њен отпор је био херојски, упоран, несаломив преко сваке наде. Наши команданти су показали храброст, али и врхунско војничко знање. Нисмо победили НАТО, превише су били бројни, моћни, наоружани, али нисмо ни капитулирали – сачували смо право на борбу и наду. Да није било те борбе и таквог успеха свих бораца, Србија не би могла да буде самостална и слободна каква сада јесте.

Пише Драгана МАРКОВИЋ

Повод за разговор с министром одбране је обележавање двадесет година од НАТО агресије на Савезну Републику Југославију. Зато разговарамо о последицама које је она утиснула у ткиво Србије, о војсци која нас није изневерила, о народу који није изневерио своју војску. Каква је то војска која је данас потребна Србији, какав статус Србија има у овом тренутку, шта је окосница валидне националне стратегије и шта је то за шта се данас вреди борити, само су нека од покренутих питања. Одговори су ту да би нам приближили визију, објаснили одлуке, назначили потезе. Све то заједно је, између осталог, и наш живот.

Како после двадесет година сагледавате НАТО агресију на Савезну Републику Југославију?

– Исто као и пре двадесет година. То је злочин који је извршен јавно и без кајања.

Шта је то што је одредило живот Србије у овим протеклим годинама, а у директној је или индиректној вези са НАТО агресијом? По чему се све види то „продужено дејство” агресије?

– НАТО агресија је постала део нашег свакодневног живота, не само као део сећања. Њене последице су одредиле будућност Србије. Разрушена Србија брзо је постала плен насиља и нереда, пљачкашке приватизације, разбијања заједничке државе. Више од 250.000 Срба је пред силом напустило Косово и Метохију, без жеље међународне заједнице да испуни презету обавезу о њиховом враћању на земљу са које су протерани. Мартовски погром и проглашење независности Косова не би били могући, осим као последица НАТО агресије. Планско урушавање војске, хапшење, пензионисање или отпуштање официра и подофицира који су ратовали, отпуштање резервног састава, престанак улагања у опремљеност и обученост војске, све је то наставило процес рушења одбрамбене моћи земље и тамо где бомбардовање није успело. Сломљена и деморалисана Србија, вођена људима који нису препознавали национални интерес нашег народа, допустила је да Срби у Републици Српској остану сами пред притисцима и захтевима за умањење надлежности Републике Српске. Економско уништење земље и болести које су последица употребе забрањене муниције још нису до краја истражени.

Како данас вреднујете све што је Војска током 78 дана агресије НАТО-а на нашу земљу учинила за њену одбрану?

– Војска је сачувала земљу. Њен отпор је био херојски, упоран, несаломив преко сваке наде. Наши команданти су показали храброст, али и вр-

хунско војничко знање. Стратегија четири М – мобилност, маневар, маскирање и морал – показала се успешном и вредном проучавања. Војска није капитулирала после 78 дана рата са најмоћнијом коалицијом у историји ратовања. Кумановски споразум, ма како тежак био, изборен је отпором војске и за агресоре разочаравајућом чињеницом да би копнена офанзива била прескупа и не тако изгледна као што се на почетку агресије мислило. Резолуција 1244 не би била донета да није било војске која је опстала као сила. И у тешким часовима повлачења, као организована формација, војска се повукла с оружјем, а за ОВК је преузета обавеза да се разоружа. Нисмо победили НАТО, превише су били бројни, моћни, наоружани, али нисмо ни капитулирали и сачували смо право на борбу и наду. Да није било те борбе и таквог успеха свих бораца, Србија не би могла да буде самостална и слободна каква сада јесте.

Тог ратног пролећа 1999. године, под налетом бомби, догодило се свепрожимајуће јединство народа и његове војске. И док је војска свом силином расположивог оружја, искуства, али и срца, одговарала на нападе неупоредиво војно моћнијег непријатеља, народ је излазио на тргове градова, мостове, кличући „Сви смо ми ПВО” или „Опростите – нисмо знали да је невидљив”, са знаком мете на грудима... Како је стање духа српског народа данас? Колико је, по Вашем мишљењу, јако то кохезионо национално ткиво?

– Ни у једном рату који је Србија водила нико није могао да каже где почиње војска, а где престаје народ. То је и разлог упорног отпора који су Срби пружали нападачима. Без обзира на сумње и дилеме које имамо сами о себи, о нашој снази и слабости, без обзира на то што се с правом понекад упитамо да ли смо достојни славних предака, у најтежим часовима Срби покажу своје најбоље и најлепше лице. Тих дана Србија је била јединствена и храбра. У НАТО агресији није постојала линија фронта и >

позадина, свуда је био фронт, све је било мета, сваки цивил је био борац.

Историја српског народа, и не само српског, бележи и да је однос државе према војницима био једно у рату, а нешто сасвим друго у времену после ратова. Србија данас, чини се, исправља раније неправде... Вашом иницијативом покренута је едиција „Ратник”...

– Од 2000. до 2012. године званична државна политика забрањивала је да се НАТО агресија тако и назове, коришћени су термини као што је НАТО акција, операција, интервенција. Било је готово забрањено обележавати годишњице и сећати се палих другова. Укинута је и функција морала у војсци, јер је неговање српских ратничких традиција „увредљиво за ваше суседе”, како је рекао официр задужен за реформе у Војсци Србије. Ни то није било случајно, ни без разлога – војска која нема традиције и систем вредности за које се бори је слаба и демотивисана војска. Од 2012. године, када је Александар Вучић постао министар одбране, ствари се називају правим именом, Србија се не стиђи своје борбе и не одриче се ниједног свог официра и војника. Едиција „Ратник” је наш начин да сакупимо сећања и искуства најистакнутијих команданата и да напишемо историју, да не допустимо да нам је пишу други. Ове године ћемо наставити са едицијом, али ћемо је и проширити на искуство употребе јединица и оружја током НАТО агресије.

Као министар одбране, најнепосредније сте упућени у суштину војне организације. Имајући у виду и чврсту позицију војне неутралности, каква је то војска која је данас потребна Србији?

– Ми имамо добру и организовану војску, коју интензивно опремамо у жељи да превазиђемо 12 година неулагања и њеног свесног урушавања. Као војно неутрална земља, морамо бити у стању да се сами боримо на свим фронтима и сами чувамо и земљу, и ваздух и воду. Такав за-

датак не би могла да испуни ниједна професионална армија, зато нам је уз професионалну војску, као окосницу одбране, неопходна бројнија и обученија резерва, без које неће бити успешне борбе. Тако постављена одбрана је одвраћајући фактор који гарантује да ће рат бити избегнут. Ми нисмо војска чији су главни задатак мировне мисије, наш задатак је одбрана земље, било кроз одвраћање, било кроз одбрану. Србија се ослања на стратегију „тоталне одбране”, то значи да је сваки њен грађанин спреман и дужан да учествује у одбрани земље. Тако је и раније писало, али се намерно, плански, ништа није радило да усвојена доктрина тоталне одбране буде могућа. Учинићемо све да будемо способни за одбрану земље.

Војска, колико год била специфична институција, увек је само део друштва. Исечак друштвеног ткива на коме се можда јасније него на ширем плану преламају и виде све каузалности наше стварности. Реформе су

Верујем у слободу, у њраво мој народа да дира како ће живети и њраво мој народа да има државу која ће бити у стању да ја заштити од њонављања њеноцида из Првој и Другој светској рату, од нових „Олуја” и њотрома. Верујем у социјалну њравду и њраво човека да се бори за друштво равнотравних.

заокружиле данашњи облик, законска регулатива правни. У току је модернизација, опремање новим средствима... Видни су помаци и у стандарду и стамбеном збрињавању припадника система одбране. Шта је то што нас још чека?

– Повећане су плате свим припадницима Војске и Министарства, више нема цивилних лица која примају плату испод минималне. Накнаде нашим гимназијалцима, кадетима и лицима на добровољном служењу војног рока први пут прате повећање плата активног састава. Повећан је трупни додаток, уведена солидарна помоћ за рођење детета, као и за случај болести или

смрти, повећане су дневнице за време проведено на усавршавању и обучавању, уведени бонови за исхрану за поједине родове и службе за време обуке, вишеструко повећан број награђених боравцима у нашим објектима за одмор. Започета је градња станова за припаднике служби безбедности. Стигле су нове униформе, нове чизме, нови летачки комбинезони, пилотске чизме. Набављају се најсавременија оружја и оруђа, резерве никада нису биле попуњене у вишем степену. Повећана је калоријска вредност оброка за наше припаднике, улаже се у војно здравство, у ком више нема несташнице лекова за наше осигуранике. Унапређује се и војна инфраструктура да би услови рада били бољи и сигурнији. Ове године ћемо први пут осигурати све припаднике МО и ВС за случај повреде од 1 до 20%, што до сада није било покривено осигурањем и оно ће важити 24 сата, седам дана у недељи. Наставићемо да ширимо круг школских установа које бесплатно школују децу војних лица, дају попусте на ку-

повину роба и услуга. Увели смо предност у броју болова приликом запошљавања за децу и чланове породица палих бораца и војних лица. Знатно смо унапредили услове живота и рада у Академији и Војној гимназији, побољшани су смештај, храна, опрема. Обезбедили смо бесплатан превоз за гимназијалце, академце, слушаоце курсева на Академији. На Војној академији отворена је модерна стрељана. Граде се хангари за нове мигове и хеликоптере, у плану је унапређење полигона и стрелишта...

Да ли се новим аргументима и новом снагом Војске Србије могу сматрати

и заставе Србије у мировним мисијама у Либану, Централноафричкој Републици, Кипру, Конгу, Сомалији, Малију, као и командне функције које преузимају наши официри у мировним мисијама УН?

– Мировне мисије, као наша трећа мисија, веома су важне. Мисије су прилика за учење и стицање нових искустава, за обуку и проверу наше способности да се прилагодимо у страном окружењу. Мировне мисије утичу и на видљивост и престиж наше земље у међународном окружењу, али говоре и о спремности војске. Оне нису наша најважнија мисија, али јесу и важне и корисне.

Имајући у виду нашу садашњост, како бисте са позиције министра одбране најдиректније дефинисали статус Србије у овом тренутку?

– Ми смо војно неутрална земља. Одлучили смо се за најтежи и најчаснији пут. То значи да морамо бити спремни да се сами бранимо и одбранимо. Војна неутралност је тежак избор, али само нам она гарантује да ћемо бити изван сукоба великих и да нећемо морати по туђем наређењу другим народима да радимо оно што је рађено нама.

Напори који се чине да се реши косовско питање заиста су велики, редослед потеза се смењују. Каква мислите да ће им бити перспектива? Каква је улога Војске у свему томе?

– Председник Вучић улаже огромне напоре да сачува мир и виталне интересе наше државе на простору КиМ. Шиптарима се прашта што не испуњавају своје обавезе и за свако насиље које почине нађе се оправдање. Непрекидна потреба да нас изједначавају умањује шансе за договор, јер охрабрује Шиптаре да задрже таксе од 100%, да не формирају Заједницу српских општина. Њихов циљ је да изазову инцидент после ког би Србија била принуђена да реагује, а онда би била оптужена за прекомерну силу. Сценарио који смо већ видели на делу 1999. године. Председник Вучић показује и храброст и вештину какву није-

Србија се ослања на сјрашнетију „ѿошналне одбране”, ѿо значи да је сваки њен грађанин сјреман и дужан да учесћује у одбрани земље. Тако је и раније ѿисало, али се намерно, ѿлански, нишѿа није радило да усвојена доктѿрина ѿошналне одбране буде моѿућа. Учинићемо све да будемо сјосодни за одбрану земље.

дан наш лидер није имао. У неповољним условима успева да сачува Србе на КиМ, али и интересе наше државе и целокупног народа. Не може се размишљати о КиМ без узимања у обзир интереса свих Срба и простора на којима они живе. Војска Србије својом снагом гарантује да се наша реч слуша и да се никоме неће исплатити да посегне за насиљем. Војска је спремна да изврши свако наређење врховног команданта.

Шта је за Вас окосница валидне српске националне стратегије?

– Зауостављање ширења „велике Албаније” и завршетак рада на решавању српског националног питања. Учинити све да се ова два велика задатка заврше у нашој генерацији, да их не оставимо као терет нашој деци. Срби морају успоставити чврсту границу према Шиптарима, границу коју ћемо легитимно моћи да поседнемо и бранимо, раздвајајући се од њих престаћемо да будемо талац њихове политике и жртва сталних инцидената и провокација на које не можемо да одговоримо како заслужују. То би дове-

ло до јачања нашег положаја и отварања процеса који се не могу зауставити, процеса решавања националног питања Срба. Оно што буде дозвољено Албанцима, неће моћи да се забрани Србима. Време је да Срби почну да мисле на себе и само на себе. Нека други воде бригу о себи и последицама својих потеза.

На почетку и током 20. века, који често носи ознаку века деструкције, Срби су били савезници најмоћнијих држава Европе и света, да би на крају тог истог века, 1999. године, те исте државе учествовале у агресији против наше земље. Шта се у међувремену догодило?

– То није питање за Србе. Ми нисмо напустили веру у вредности због којих смо у два светска рата били на страни САД, Велике Британије, Француске. Победници и поражени из два светска рата заједно су напали Србију. Верност слободи није нешто што се прашта малобројним народима.

То у шта верујемо нас прилично одређује као људе. Шта је то у шта Ви, после девалвација многих вредности, којима смо били сведоци, успевате да верујете?

– Верујем у слободу, у право мог народа да бира како ће живети и право мог народа да има државу која ће бити у стању да га заштити од понављања геноцида из Првог и Другог светског рата, од нових Олуја и погрома. Верујем у социјалну правду и право човека да се бори за друштво равноправних.

Током наше бурне и одређујуће историје борили смо се „за крст часни и слободу златну”, „за краља и отаѿбину”, увек и изнова – за слободу. Шта је то за шта се данас вреди борити?

– Осећај дужности и верност идеалу слободе је вредност која чини Србе народом вредним трајања. Уморни смо од ратова, али никада нећемо бити уморни од слободе за коју смо се борили и за коју ћемо се борити. Срби не верују да је могуће живети без слободе.!

Фото: Јово Мамула

АГРЕСИЈА С ПРОДУЖЕНИМ ДЕЈСТВОМ

СРБИЈА ЈЕ СА АГРЕСИЈОМ НАТО-а ДОБИЛА КРВ, ЗНОЈ И СУЗЕ, НА ДУГЕ СТАЗЕ. ТО ЈЕ ДЕФИНИЦИЈА ПРОЦЕСА КОЈИ ТРАЈЕ ВЕЋ ДВАДЕСЕТ ГОДИНА. СВЕТ ЈЕ, МЕЂУТИМ, ДОБИО НОВУ ГЕОПОЛИТИЧКУ СТВАРНОСТ – ОПАСНИ ИНТЕРВЕНЦИОНИЗАМ АЛИ И СТВАРАЊЕ НОВОГ ПОРЕТКА КОЈИ ЈЕ ДИРЕКТАН ОДГОВОР НА ВРЛО АГРЕСИВНУ ПОЛИТИКУ ЗАПАДА.

Пише Милена МИЛЕТИЋ

Када је пре двадесет година 19 најмоћнијих земаља света донело одлуку да треба да нападну једну суверену државу, злоупотребивши на најгори могући начин концепт људских права и сломивши скоро све принципе међународних односа, планета је ушла у еру опасног интервенционизма, који је до сада однео милионе живота али и произвео директан одговор – процес стварања новог поретка и нових међународних односа који иду ка томе да се успостави равнотежа снага међу земљама. Србија је добила окупацију једног дела своје територије, нестабилност, уцене, нарушену економију, која се додатно урушила потоњом транзицијом, покушаје ревизије историје и крађе идентитета. Захваљујући променама Србија, чини се, добија коначно и извесну шансу да из једног тешког спора изађе са нешто

бољим решењем. Шта нам се то догодило, зашто и чему можемо да се надамо?

РАЗБИЈАЊЕ ЈЕДНЕ ЗЕМЉЕ И ПРЕГОВОРИ КОЈИ ТО НИСУ БИЛИ

Цинизам историје целокупне југословенске драме добрим делом је у томе што су те процесе водили они који су некада били на челу студентских демонстрација против разних ратних сукоба у свету.

„Тај преседан извели су бивши пацифисти под изговором 'нелегална али легитимна интервенција', намећући при томе људска права као важнија од државног суверенитета”, каже др Радмила Накарада, професор Факултета политичких наука у Београду и стручњак за студије мира у разговору за „Одбрану”. „Штавише, тада се тај >

принцип славио, уз објашњење да су људска права коначно надиграла све друге принципе, нарочито суверенитет. Један од водећих интелектуалаца који су то поздравили био је и Вацлав Хавел, убеђен да је то увод у нови космополитизам. Но, колико је рат био грешка, као и такав став, показало се у интервенцијама које су дошле касније. А цела југословенска драма развијала се кршењем већ утврђених принципа, развијањем нових, а затим суспензијом и тих нових начела. Према потреби.”

Наравно, распад Социјалистичке Федеративне Републике Југославије није почео одједном, 1991. године. Био је то дуготрајан процес, започет још крајем шездесетих и почетком седамдесетих година прошлог века. Но, кад је распад кренуо, упркос чињеници да је Југославија била на путу прикључења Европској економској заједници, врло брзо је „пуштена низ воду”, а одлуке међународне заједнице, уместо да смире ратне сукобе, додатно су их распирале. Уз то, хладноратовски победници добили су прилику да своју победу учврсте и остваре потпуну хегемонију. Управо простор бивше Југославије био је згодно подручје да се покаже та нова снага. Косово и Метохија ту има посебно место. Одлукама Бадинтерове комисије на почетку грађанског рата утврђен је принцип да су право народа на самоопредељење и људска права доминантни над државним интегритетом, али и да се Југославија подели према тада постојећим републичким границама, са чврстим ставом да се то касније неће мењати даље. Међутим...

Криза на Космету је такође вишедеценијска, чак и вишевековна, ако се крене од Призренске лиге. Да не идемо далеко у прошлост, довољно је сетити се демонстрација 1981. године, интернационализације албанског питања у Покрајини, која је почела практично још почетком седамдесетих година прошлог века, а у пуној мери се захуктала осамдесетих година, када почињу да долазе прве делегације Америчког конгреса и у својим извештајима прихватају чак и очите лажи. Памтимо и „Владу Републике Косово”, која је под вођством Бујара Букошија најчешће столовала у Савезној Републици Немачкој, и стварање ФАРК-а, јединице која је требало да буде заматак будуће војске „Косова”.

Први знаци озбиљног заоштравања кризе на Космету појављују се још 1992. године,

Проф. др
Радмила Накарада

*Учесници њрејовора
јренели су ми
јрво шјшо је рекао
Ахџисари одема
сјјранама: Нећу
да чујем реч
„комјромис”*

Владислав
Јовановић

*Нису имали
ниједан изјовор,
разлој за
инџервенцију.
Циљ је био да се
Србија казни збој
нејрихвајтања
новој јорейка
у свейшу, да се
инчуйа Косово из
нашеј састјава и
јрејвори у друју
албанску државу*

Фото: Медија центар Београд

када део албанске елите покушава да у пакет решења за сукоб у СФРЈ убаци и нашу јужну покрајину, а прва група будућих бораца ОВК одлази на обуку. За ОВК се сазнало тек неколико година касније, заправо 1998, када је та терористичка организација почела стварна борбена дејства против полиције у Покрајини, када је заустављала аутобусе и легитимисала путнике представљајући се као „полиција Косова” итд. Под притиском западних сила, Србија 1998. године пристаје на довођење тзв. Верификационе мисије ОЕБС-а, коју је водио амерички дипломата Вилијам Вокер. Део ове мисије имао је собу коју су звали „Фузија”. По речима француских припадника мисије, био је то прави обавештајни центар који је заправо помогао ОВК.

У октобру 1998. године Србија долази до планова за бомбардовање које је већ тада требало да почне, што сукоб са НАТО-ом одлаже за неколико месеци. Западне земље тада прибегавају нешто другачијем решењу – сазивају преговоре сукобљених страна у француском дворцу Рамбује. Врло брзо, у јануару 1999. године, дешава се наводни масакр у селу Рачак, који је заправо требало да подигне јавност света и изврши притисак на српску делегацију да у Рамбујеу прихвати понуђени папир који је заправо стављао Србију у положај потпуне зависности од НАТО-а и окупације. Ратко Марковић, професор права и један од челних људи наше делегације, данас ће рећи да оно што се дешавало у Рамбујеу никако нису били преговори.

„Учесници су се могли срести само пуком случајношћу у ходницима, пролазећи један поред другог без речи, а текст од којег је склепан ’споразум’ дељен је учесницима у конадима, при чему су она два најважнија, која чине његово садржинско језгро, уручена четири сата пре окончања конференције”, написао је ових дана Марковић за један дневни лист.

Резултат знамо – Србија је прихватила први папир, неочекивано, чиме је непријатно изненадила силе које су тражиле само повод за рат, па се одједном појавио други папир, апсолутно неприхватљив. Тог 24. марта 1999, нешто после осам часова навече, НАТО је почео са бомбардовањем једне суверене земље.

„НАТО је тако прекршио један од својих кључних оснивачких принципа – да је

одбрамбени савез и тако потпуно променио своју улогу”, каже у разговору за „Одбрану” Владислав Јовановић, бивши министар спољних послова СРЈ.

РЕЗИМЕ ЈЕДНОГ РАТА СА ПРОДУЖЕНИМ ДЕЈСТВОМ

Тачно 78 дана трајао је рат 19 најразвијенијих земаља против Србије, односно, Савезне Републике Југославије. Страдало је 2.500 цивила, међу њима 79 деце, а рањено и повређено више од 12.500 људи. Уништено је на хиљаде домова, стотине километара путева, мостови, привредни објекти, споменици културе. За непуну три месеца агресије НАТО је на Србију бацио 22.000 тона бомби, око три килограма експлозива на сваког становника. Између осталих бачене су и бомбе са осиромашеним уранијумом, као и касетне бомбе, забрањене Женевском конвенцијом.

Југославија је претрпела штету од скоро 130 милијарди америчких долара, што је више и од оне у Другом светском рату. Сукоб је окончан разговорима које су са једне стране водили Марти Ахтисари и Виктор Черномирдин, а са друге Влада СРЈ, као и Кумановским споразумом. Недуго потом, Уједињене нације усвојиле су Резолуцију 1244, којом је потврђено окончање рата.

„Нису имали ниједан изговор, разлог за интервенцију”, подсећа Владислав Јовановић. „Циљ је био да се Србија казни због неприхватања новог поретка у свету, да се ишчупа Косово из нашег састава и претвори у другу албанску државу. Зашто баш Косово, видећемо, јасно је да је и изван економски интерес ту утицао, због огромног рудног богатства, а не само геополитика.”

Душан Пророковић, аналитичар међународних односа, предавач на Факултету за дипломатију и безбедност, и члан Центра за стратешке алтернативе је врло сигуран:

„Оно што смо добили не само ми, већ свет јесте увод у еру интервенционизма – после тога уследили су Ирак, Либија, Сирија. Косово је злоупотребљено да би се НАТО појавио у новој улози, као савез који одлучује о односима у свету и како би се то легитимизовало јер није постојало одобрења Савета безбедности УН за напад. Једноставно, добили смо нову фазу светског поретка, а колико је то било опасно, видело се у потоњим интервенцијама.”

Др Душан
Пророковић

Оно што смо добили не само ми већ свет, је увод у еру интервенционизма – после тога уследили Ирак, Либија, Сирија

Професор др
Дарко Танасковић

Пријатељи Србије су ојачали, па чак и међународни фактори наклањени Србији данас имају више разлога да (бар тактички) уважају и њене легитимне интересе

АГРЕСИЈА КОЈА ЈЕ УПОЗОРИЛА СВЕТ

„Напад је потпуно негирао међународно право, урушио позицију УН, што су доказале и сличне потоње интервенције на Блиском истоку”, каже Владислав Јовановић. „Акција је практично оборила и сам ОЕБС јер је срушила и основне принципе те организације. У Уједињеним нацијама чланице су различито реаговале – многе земље биле су или веома опрезне или су утихнуле у страху да се не нађу на удару такве политике. Земље које су имале неку снагу реаговале су бурно. Индија, на пример, оштро се успротивила, затим Зимбабве, Русија, Кина.” Напад је био упозорење свима, нарочито Русији. Руска политика тада почиње да прави заокрет. Наставак политике интервенција почетком новог миленијума само је потврдио страхове бројних земаља. У међувремену, силе попут Русије и Кине су ојачале и сада су дефинитивно присутне на овом простору.

Ривалство појединих сила у НАТО-у, које директно утиче и на положај Европске уније и решавање статуса Космета, показује су сложеност овог питања. То се најбоље види данас кад из САД стижу назнаке да су вољни да донекле преиспитају своју досадашњу политику према Србији и њеној покрајини.

Професор др Дарко Танасковић, наш донадашњи амбасадор у Унеску, каже да смо коначно добили некакву шансу:

„Померања и престојавања на глобалном плану одражавају се и на ситуацију у вези са ’Косовом’. То не иде брзо, али је све уочљивије. Сигурно је да Србија више није у онако тешкој и практично безизлазној позицији у каквој се изразито (надајмо се и непоновљиво) несрећним стицајем локалних, регионалних и широк међународних околности наша у другој половини деведесетих година прошлог века. Пријатељи Србије су ојачали, па чак и међународни фактори наклањени Србији данас имају више разлога да (бар тактички) уважају и њене легитимне интересе, што би ваљало мудро и промишљено, али до потребне мере и чврстом политиком адекватно валоризовати, добијајући на времену и постепено ширећи маневарски простор сопственог деловања. Ово је, наравно, много лакше рећи него учинити, али свако друго постављање водило би у коначни државни и национални пораз. Поједностављено речено, време краткорочно не ради за нас, средњорочно би развој дога-

УСПЕШНО ПРОТИВ КВАЗИКУЛТУРНОГ ИНЖЕЊЕРИНГА

Пешка патријаршија

Грачаница

Дечани

Богородица Љевишка

Фото: Shutterstock

На Косову и Метохији има око 1.300 споменика културе, што сакралних објеката, што археолошких споменика и локалитета, и сви они су део наслеђа Србије. Док са једне стране ти споменици трпе сталне рушилачке нападе, са друге, Албанци покушавају да доврше своју државност како правним преузимањем тих споменика, тако и покушајима фалсификовања историје и лажирања података о њиховим творцима. Зато је победа у Унеску, 2015. и 2017. године, изузетно важан догађај у борби за очување права Србије. Порази Приштине у још неколико међународних организација показују да је то добар полигон за даљу борбу за покрајину. Дарко Танасковић објашњава за „Одбрана“ да је битка у Унеску била прави трилер:

„Осујеђивање пријема 'Косова' у Унеску на Генералној конференцији ове организације из система УН био је први пример успеха Србије на једном регуларном гласању, без резервне могућности да, као у Савету безбедности, Русија или Кина употребе вето, и то упркос пропозицијама изјашњавања и утврђивања резултата крајње неповољним за нашу ствар. Утолико је овај успех имао и додатни психолошки ефекат. Стечено је самопоуздање и разбијен дефетизам да се против предлога који подржавају моћни покровитељи 'Косова' у међународним организацијама ништа не може учинити. Уследили су порази 'Косова' у Интерполу, недобијање визне либерализације, а 2017. године приштинске власти у последњи час одлучиле су да одустану од понављања захтева за пријем у Унеску, јер су њихови ментори проценили да су им изгледи практично ништавни. Читава прича о збивањима у Унеску 2015. годи-

не, настојању Приштине и њених савезника да на све начине 'излобирају' пријем и наших напора да то спречимо, слична је неком напетом трилеру и требало би много више простора од онога који нам овде стоји на располагању да је у свим битним појединостима испричамо. Укратко, у завршном гласању на Генералној конференцији 'Косову' су недостајала три гласа до двотрећинске већине (97) потребне за пријем, што је било тесно, али никако и случајно. Ми смо, као Србија, одиста деловали саборно и добро организовано, где су сви државни и друштвени чиниоци понели свој део одговорности и терета једне исцрпљујуће и неизвесне политичке и дипломатске битке. При томе, за разлику од наших супарника, нисмо прибегавали лажима, кривотворењу реалности и манипулацијама, јер су нам аргументи објективно били неупоредиво уверљивији, а тада смо успели и да их информативно и дипломатски 'упакујемо' на одговарајући начин, примерен хоризонту очекивања циљних група којима смо се и у Унеску и ван њега, мултилатерално и билатерално обраћали.

Власти у Приштини су, као свој стратегијски циљ, одавно обзнаниле афирмисање државности и правног субјективитета 'Косова' учлањивањем у што већи број међународних организација, посебно оних из система УН. У том смислу, логично је да настоје да 'освоје' и Унеску. Као специјализована агенција УН за образовање, науку и културу, Унеску је и додатно важан и привлачан за самопрокламовану државу 'Косово', јер би јој евентуалним пријемом било признато и међународно оверено достојанство у областима у којима је она изразито дефицитарна, а које припадају, условно

речено, друштвеној надградњи и духовној сфери. Затим, али свакако не на последњем месту, ту је и жеља да се презме државно-административна контрола над нашим богатим културним и духовним наслеђем на КиМ, присвоји властито над сакралним и другим објектима и оно постепено, систематским фалсификовањем неоспоривих историјских и културних датости његове православне и српске припадности, инкорпорира у вештачки конструкт некаквог 'културног наслеђа Косова'. На мети тог 'квазикултурног инжењеринга' су првенствено најзначајнији српски споменици на КиМ, од којих су четири (Богородица Љевишка, Грачаница, Дечани и Пешка патријаршија) уписана на Унескову Листу културне баштине у опасности (зна се од кога!), али је јасно да је на мети свеукупна материјализованост вековног српског и православног карактера КиМ. Затим, ваља увек истицати (јер то се неретко заборавља!) да није реч о неким споменицима музејског типа, већ о живим монашким, свештеничким и верничким заједницама којима, заједно са светињама око којих се окупљају, прети затирање. Управо из свих наведених разлога Србија се доследно и оштро, засад и веома успешно, супротставља пријему 'Косова' у Унеску и треба да настави да се супротставља. С обзиром на то да смо успели да Приштину зауставимо 2015. године, кад је констелација и у Унеску и у међународној заједници за нас била знатно неповољнија него што је данас, нема разлога за песимизам, под условом, наравно, да се кампања против пријема 'Косова' и даље води с несмањеним интензитетом, квалитетом и преданошћу у свим сегментима које таква активност подразумева и налаже.”

ђаја могао бити повољнији, док је дугорочно, чему нас и историја учи, све неизвесно. Главни ограничавајући чинилац за Србију није политичког, већ демографског реда, што се никако не сме губити из вида.”

ДВАДЕСЕТ ГОДИНА ПОСЛЕ ДОГАЂАЈА КОЈИ НАМ И ДАНАС ЦРТА БУДУЋНОСТ

Крај рата донео је и важне новине. Као прво, добили смо Резолуцију 1244, која је данас практично најбољи штит интереса и права Србије на покрајину.

Новина у нашој стварности након агресије НАТО-а је и Копнена зона безбедности, појас који опасује Косово и Метохију. Професор Бранко Крга, својевремено начелник Генералштаба Војске Југославије, каже да је КЗБ договорена Кумановским споразумом из два разлога:

„КЗБ је најпре резултат неповерења НАТО снага према нама, а затим и њихове жеље да некако направе граничну линију.” Крга подсећа на један занимљив детаљ стварања КЗБ – током преговора у Куманову био је присутан и руски војни аташе који је стално инсистирао на међународном праву, чиме је помогао нашој страни.

Колико је овај појас важан, видело се и по побуни Албанаца на југу уже Србије, која је избила у новембру 2000. године. Побуна је почела да се „кува” још у лето те године, али је избила тек после смене власти 5. октобра. „Побуна је требало да буде тест за нову власт, да се види како ће се понашати и колико су спремни да буду чврсти”, каже Крга. Дуго након гушења побуне и уласка војске у КЗБ ова зона није била потпуно мирна. Терористички напади су се дешавали свако мало. Ипак, већ годинама уназад ова област је мирна, што је резултат рада Координационог тела, Војске и МУП-а Србије, како на спречавању могућих варница, тако и на подизању услова живота и сарадње са локалним становништвом.

ОТЕТА ЗЕМЉА

Од 1999. године имамо тешко сварљиву чињеницу – отету територију, практично окупирану, за коју стално морамо да се боримо, чији се статус користи као средство уцене...

„Мислим да ћемо се овим питањем бавити веома дуго”, каже Пророковић. „Реч је

Професор др
Бранко Крга

КЗБ је најпре резултат неповерења НАТО снага према нама, а затим и њихове жеље да некако направе граничну линију.

Побуна из новембра 2000. године требало је да буде тест за нову власт, да се види како ће се понашати и колико су спремни да буду чврсти.

о веома крупном питању, у коме више страна учествује и ниједна се не може померити од оног што види као свој интерес, или пак победу коју треба капитализовати. Запад се неће лако одрећи свог ’успешног рата’, јер то нико не ради. Албанци неће прихватити ништа мање од оног што већ виде као своју победу. Са друге стране ми не смемо, такође, прихватити њихова тумачења и решења, јер би то значило не само одустајање од дела територије, него и прихватање њихове верзије по којој смо ми одговорни за геноцид и сва зла на територији бивше Југославије, а што дефинитивно није ни тачно нити могуће. Уз то, јасно је да је у таквој комбинаторици Србији намењен врло трајав развој – што се економије тиче, ми би требало да будемо на зачељу, војно би такође требало да будемо ослабљени не само на ширем плану већ и регионално, а примат би ту добили Албанци и Хрватска. Ништа мање није ни важно питање граница – несумњиво да би пристајање на независност отворило нови процес прекрајања граница, а ту не би била само Република Српска и Босна у питању. Чини се да распад Југославије није завршена прича.”

Поред стратешког значаја, ту је и питање власништва над имовином које оптерећује сваки разговор на тему статуса покрајине, јер Србија као несумњиви власник највећег дела имовине не одустаје од свог права. Србија је градила и улагала, Србија отплаћује зајмове и тако ће бити до 2041. године. Српска православна црква је такође власник огромних поседа.

Од 1999. године на овамо живот у покрајини обележило је неколико кључних догађаја. Први је мартовски погром 2004. године када је погинуло 19 особа, протерано више од 4.000 Срба, уништено 800 српских кућа, разорено 35 цркава и манастира. Други догађај је проглашење независности 2008. године. Од проглашења до јуна прошле године независност ове територије признало је 115 земаља света, махом уз притисак сила спонзора. У међувремену, 12 земаља повукло је признање независности захваљујући преданом раду српске дипломатије.

ПРЕГОВОРИ

Разговори о статусу покрајине почели су, најпре неформално, састанцима интелектуалаца, невладиних организација, практично још 2000. године. Бројне идеје су се >

Фото: Медија центар Београд

За нејуна четири месеца агресије НАТО је на Србију бацио 22.000 тона бомби, по четири килограма експлозива на свакој стамбеној кући. Више од 1.150 авиона са 30.000 налета бомбардовало је Србију, четири тона лансирало 1.300 крстарећих ракета и изручило 37.000 касетних бомби, забрањених Женевском конвенцијом.

Фото: Горан Станковић

тада могле чути, од потпуног признавања, до размене територија, поделе покрајине, уз давање коридора до Солуна, до статуса кво. Већ 2007. године међународна заједница кренула је у акцију, формирана је тројка која је требало да води разговоре делегација Београда и Приштине и доведе их до некаквог решења. Тројку су чинили Александар Боцан Харченко, руски дипломата, немачки представник Волфганг Ишингер и амерички, Френк Визнер. Бечки преговори, међутим, нису били нарочито успешни.

„Од самих почетака ту је реч била само о огромном притиску на Србију, правих преговора готово да није ни било”, каже Радмила Накарада. „Све што се нудило нису заправо били ни преговори нити дијалог, већ процес са унапред задатим решењем.”

„Потпуно је игнорисан наш став који је нудио више од аутономије а мање од независности”, подсећа Владислав Јовановић. „Заправо, настојали су да полако угурају већ готово решење, данас познато као Ахтисаријев план.”

Како су заправо ти преговори у Бечу изгледали, као и процес који је директно после водио Марти Ахтисари, Накарада осликава једним детаљем: „Учесници преговора пренели су ми прво што је рекао Ахтисари обема странама: Нећу да чујем реч ‘компромис’.”

План који је фински дипломата потом осмислио, са анексима, прихватила је Приштина, а Београд и Савет безбедности УН одбацили. У фебруару 2008. године Приштина је прогласила независност. Од тога тренутка Србија је само појачавала своју борбу. Део те борбе су и Бриселски споразум, победе у Унеску, Интерполу, другим међународним организацијама и асоцијацијама, повлачење признања, битка за имовину итд.

Отпор који смо пружили, као и промене у међународним односима, довели су до тога да се маневарски простор за наш интерес мало проширио. Сада се први пут чују размишљања да можда досадашње решење по коме се та територија отима од Србије без било каквих компензација и уважавања макар и најситнијег српског интереса није баш најбоље, те да треба чути став Београда.!

Рачак – Вокерова превара повод НАТО агресије на Југославију

ЛАЖ У КОРЕНУ ЗЛА

ДАНАС ЈЕ СВЕ ПОЗНАТО. И КО ЈЕ ЛАЖИРАО ИЗВЕШТАЈЕ О „МАСАКРУ У РАЧКУ”, ЗБОГ ЧЕГА ЈЕ ТО БИЛО ПОТРЕБНО И ШТА ЈЕ КАСНИЈЕ УСЛЕДИЛО. ПОЗНАТО ЈЕ И ЗАШТО ЈЕ ВИЛИЈЕМ ВОКЕР, АМЕРИЧКИ ДИПЛОМАТА И БИВШИ ОПЕРАТИВАЦ ЦИА, ИЗАБРАН ДА ОБАВИ ТАЈ ПРЉАВИ ПОСАО.

Пише Душан ГЛИШИЋ

П реговори у Рамбујеу, вођени од 6. до 23. фебруара 1999, ма какав год да им је био исход, нису могли да спрече драму коју су светски моћници нагостили још крајем 1998, а недвосмислено обећали после наводног масакра албанских цивила у Рачку из јануара 1999. године. Зато су у француском дворцу надомак Париза југословенској, а заправо српској страни и постављени немогући захтеви, међу којима су присуство снага НАТО-а на подручју Србије и референдум у јужној српској покрајини у периоду од три године, били истински неприхватљиви. Све је учињено да се претња изречена након догађаја у Рачку на крају и испуни. Упркос свему и по сваку цену.

Тог петка, 15. јануара 1999, српске полицијске снаге извеле су веома успешну противтерористичку акцију у селу Рачак, изузетно јаком упоришту албанских сецесиониста, које су његови становници напустили неколико месеци раније бежећи од терориста. У борби је страдало неколико десетина припадника ОВК, веома добро наоружаних екстремиста који су, према информацијама српских обавештајаца, недељама утврђивали прилазе селу, градећи ровове, тунеле и друге фортификацијске објекте, из којих су данима несметано нападали српске и југословенске безбедносне снаге. Упркос бекству неколицине терориста из опкољеног села, после бриљантно изведене акције српске полиције, на попришту је, у препод-

Фото: Reuters

Није прошло многи времена, а Хелена Ранџа признала је да је на директан захтев Вилијама Вокера прилагодила извештај у коме су српске безбедносне снаге ојшужене за „масакр недужних албанских цивила”

невним часовима 15. јануара, остало око 40 терориста, одевених у војничке униформе с обележјима Ослободилачке војске Косова и огромном количином оружја.

ВОКЕР У ЦЕНТРУ ПАЖЊЕ

Само дан касније, или је можда боље рећи тек други дан, на „лице места” долази, како ће се врло брзо видети, будући режисер драме, која ће своје финале имати током 78 дана немилосрдних напада 19 земаља НАТО-а >

на Савезну Републику Југославију. Вилијем Вокер, тада шеф Верификационе мисије ОЕБС-а на КиМ, 16. јануара у Рачку је видео „обезглављена тела косовских цивила, старијих људи седих коса и белих брада...”. На готово сваком лешу видео је рупе од метака испалених „из близине у потиљак”, а оружја „није било нигде”. Његове изјаве о масакру које су починиле српске полицијске снаге, потпомогнуте војском Југославије, речи препуне емоција, уместо чињеница, убрзо су некритички пренели готово сви светски медији, иначе увек гладни крви и несрећа – „тамо негде далеко”. Ретки, али истински ретки, били су новинари и фото-репортери који су, у својим извештајима са Косова и Метохије, истицали нелогичности затечене у Рачку. Од оних да су жртве очито пресвлачене у цивилна одећа, па до оних да је одсуство оружја веома упечатљиво. Није било јасно ни то зашто су на терен прво изашли Вокерови верификатори, уместо међународних обдукционих тимова који су, тек неколико дана касније, професионално и чињеницама одговорили на та и многа друга питања.

Мешовити тим српских и белоруских судских и медицинских вештака, у присуству представника ОЕБС-а, урадио је веома детаљну обдукцију пронађених тела и закључио да су настрадали, на којима није било трагова мучења, несумњиво били жртве ватреног окршаја. Фински тим патолога и судско-медицинских вештака предвођен Хеленом Ранта тек нешто касније је урадио обдукције. Утврђено је да није било погубљења и сакаћења. Тај извештај финских патолога остао је, међутим, дуго непознат светској јавности. Уместо њега, новинарима је после извесног времена предочен извештај пун релативизованих закључака, а у „релативном” складу с Вокеровим једностраним изјавама, које су произвеле мноштво манипулација. И агресију НАТО-а на Југославију. Јер кад је све било готово, кад је НАТО одрадио свој прљави посао и, после 78 дана бесомучног бомбардовања српских градова, најзад дошао на Косово и Метохију, водећи западни политичари признали су да „после масакра у Рачку” није било дилеме о предстојећем нападу на суверену Југославију. То су редом изјављивали Хавијер Солана, генерални секретар НАТО-а, Бил Клинтон, председник САД, Јошка Фишер, немачки министар спољних послова, Медлин Олбрајт, државни секретар САД, Тони Блер, премијер Велике Британије... Сви они су данас бивши, али су последице бомбардовања СРЈ и даље видљиве. И данас, двадесет година касније Србија се није у потпуности опоравила од агресије „(о)правдане” лажима и преваром.

Даница Маринковић

У џамији је пронађено 40 тела над којима је извршена обдукција и несумњиво утврђено да су били жртве ватреног оружја, да није било сакаћења тела, мучења, погубљења и пуцњава из непосредне близине, како је то представио Вилијем Вокер. Истину коју сам утврдила са својим тимом изнела сам пред Међународним судом за ратне злочине у Хагу...

ВРЕМЕ У КОМЕ ИСТИНА НИЈЕ БИЛА ДОВОЉНА

Није прошло много времена, а Хелена Ранта је признала да је на директан захтев Вилијема Вокера прилагодила извештај у коме су српске безбедносне снаге оптужене за „масакр недужних албанских цивила”. Признали су то, на свој начин, и сви они који су, противно међународном праву и резолуцији Уједињених нација о сувереним државама, извели недопустиву НАТО агресију. Признали су то јер су на суђењу у Међународном суду у Хагу, основаном за процесуирање ратних злочина почињених на тлу Југославије, одустали од оптужнице за „масакр у Рачку”. Одустали су јер нису могли да оповргну чињенице које је изнела српски судија Даница Маринковић, која је са својим тимом изашла на терен само дан после окршаја српских безбедносних снага и албанских сецесиониста и после експертске обдукције несумњиво утврдила да масакра није ни било.

– На лицу места затекли смо велику количину оружја, ручне бомбе, сандуке с муницијом, војне униформе и торбе пуне оружја, ископане ровове, што је јасно указивало на то да у Рачку већ дуго нису живели цивили, већ организована војна формација. У џамији је пронађено 40 тела којима је извршена обдукција и несумњиво утврђено да су били жртве ватреног оружја,

да није било сакаћења тела, мучења, погубљења и пуцњава из непосредне близине, како је то представио Вилијем Вокер. Истину коју сам утврдила са својим тимом изнела сам пред Међународним судом за ратне злочине у Хагу, када сам сведочила као сведок одбране у поступку против Слободана Милошевића и српских генерала војске и полиције, па је хашки тужилац одустао од оптужнице везане за догађај у Рачку, тако да ниједан Србин није осуђен за наводни масакр – рекла је Даница Маринковић за „Одбрану”.

Данас је све познато. И ко је лажирао извештаје о „масакру у Рачку”, због чега је то било потребно и шта је касније уследило. Познато је и зашто је Вилијем Вокер, амерички дипломата и бивши оперативац ЦИА, изабран да обави тај прљави посао. Наиме, неколико година раније, као амбасадор САД у Салвадору, руководио је сличном акцијом у тој земљи, када је за злочин салвадорских снага безбедности окривио „преобучене” герилце. Манипулације лешевима и униформама нису му, дакле, биле непознате и пре Рачка, због чега је у СРЈ својевремено био проглашен „персонал нон грата”. Сада је познато и зашто је ОЕБС упорно захтевао повлачење те одлуке југословенских власти, омогућивши тиме све што ће касније уследити.

Једино није познато ко ће и када за то да одговара. |

Херојска 63. падобранска бригада

СИМБОЛ ОТПОРА НАТО АГРЕСИЈИ

Фото: Даримир Банда

ПОСВЕЋЕНОСТ И ПРОФЕСИОНАЛИЗАМ ПРИПАДНИКА 63. ПАДОБРАНСКЕ БРИГАДЕ, ЧИЈЕ ТРАДИЦИЈЕ НАСТАВЉА 63. ПАДОБРАНСКИ БАТАЉОН СПЕЦИЈАЛНЕ БРИГАДЕ КОПНЕНЕ ВОЈСКЕ, НАГРАЂЕНИ СУ ЈОШ ЈЕДНИМ ОДЛИЧЈЕМ – ВОЈНОМ СПОМЕНИЦОМ ПОВОДОМ 20 ГОДИНА ОДБРАНЕ ОТАЏБИНЕ ОД НАТО АГРЕСИЈЕ.

Пише Катарина СИМОНИЧИЋ

Славна 63. падобранска бригада, одликовна Орденом народног хероја за пожртвованост у одбрани земље, један је од симбола отпора НАТО агресији.

– Где год и кад год је било тешко, ту су били падобранци 63. падобранске бригаде. Мало земаља може да се похвали таквим јунацима и таквом јединицом. Непрекината традиција 63. је нешто што се у војсци веома цени и на шта је читав српски народ веома поносан – изјавио је министар одбране Александар Вулин на свечаности у нишком Дому Војске.

Након уручења војних споменица породицама погинулих припадника 63. падобранске бригаде, министар је поручио да се Србија поноси свима који су учествовали у одбрани од НАТО агресије и да они којих више нема заслужују да их се сећамо, а њихове породице треба да знају да држава брине о сваком од њих.

– Са доделом спомен-медаља за учешће у одбрани од НАТО агресије почели смо од 63. падобранске, јер је она наша елитна јединица. То је јединица храбрих људи који су, без обзира да ли су у активном саставу, увек спрем-

ни да прискоче у помоћ својој јединици и земљи. Почели смо од 63. падобранске, а могли смо и од било које друге бригаде, јер је свака наша бригада била херојска – рекао је министар Вулин.

Војне споменице прекомандованим припадницима 63. падобранске бригаде уручио је начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милан Мојсиловић, а пензионисаним командант Здружене оперативне команде и ратни командант 63. падобранске бригаде генерал-мајор Илија Тодоров. Припадницима 63. падобранског батаљона војну споменицу уручио је командант Специјалне бригаде бригадни генерал Мирослав Талијан.

Окупљени на једном месту, некадашњи и активни припадници специјалне падобранске јединице евоцирали су сећања на напад НАТО алијансе пре две деценије.

Пуковник у пензији Видоје Ковачевић у време НАТО агресије био је ратни начелник Штаба 63. падобранске бригаде, командовао је падобранском борбеном групом упућеном у рејон Дечана, карауле „Кошаре”, ради спречавања продора шиптарских терористичких снага на простор КиМ. Он наводи да је војска још 1998. године радила на спречавању илегалног пребацавања наоружања, опреме и обучених диверзантско-терористичких група из Албаније на Косово и Метохију.

– Један од за њих најповољнијих праваца био је између караула „Морина” и „Кошаре”, где су брутално нарушавали простор Савезне Републике Југославије. Те 1999. године, охрабрени НАТО бомбардовањем и потпомогнути регуларном армијом Републике Албаније и њиховом артиљеријском ватром, извршили су напад и заузели објект карауле „Кошаре”. Међутим, нису могли даље да напредују, јер су снаге Војске СР Југославије зауставиле пробој и одбиле терористе на територију Албаније..

Ковачевић се сећа да су управо отежавајуће околности на терену биле додатни мотив за пожртвовану борбу не само падобраницима већ и другим јединицама, првенствено деловима 72. специјалне и 125. моторизоване бригаде, да не дозволе продор на комуникацију Пећ–Ђаковица.

С војничке стране Ковачевић истиче да му је најтеже пало непоштовање међународног ратног права и неправда коју је НАТО учинио нашем народу и држави, а са људске стране бомбардовање цивилних циљева.

– Стриктно смо се придржавали одлуке да борбена дејства не изводимо по насељеним местима и како се опходимо према цивилима и културно-историјским споменицима. Као официр, очекивао сам да ће се и они тако понашати према објектима и становништву СР Југославије. Нажалост, они се нису либили да гађају наше болнице, мостове, да прекину снабдевање струјом и паралишу нормалано функционисање народа у једној држави.

Ковачевић каже да је поносан што је учествовао у одбрани српског народа и СР Југославије и да му је жао што је, због тешког рањавања у борбама, пензионисан у 37. години, иако је могао још да допринесе држави.

Пуковник у пензији Сенад Коштић затекао се 1999. године у Одељењу за операције при Команди 63. падобранске бригаде. По почетку НАТО агресије постављен је за команданта једне од борбених група и упућен на извршење борбеног задатка на КиМ.

– Напад НАТО-а доживео сам као акт некога ко је хтео да пороби једну земљу. Најжалосније је то што ни они тог тренутка нису знали шта тачно хоће да ураде. Показатељ тога је несразмеран број цивилних и војних жртава, јер да је то био само напад на војне циљеве, а не агресија, број жртава међу војним лицима био би већи него међу цивилима.

Коштић се сећа да су, упркос пропаганди и времену безнађа, одлучност и морал људи били толико јаки да су сви били спремни да се боре до последњег човека.

– Мислим да се 90% људи уопште није плашило те силе, јер није било важно колика нас сила напада, већ колика се светиња брани.

Он је истакао да није било места страху и јер су сви припадници 63. падобранске бригаде били свесни да тамо где јесу бране своје породице, своју земљу и народ. Обученост припадника бригаде је била врхунска и посебно је поносан што никада нису оставили ниједног рањеног нити погинулог саборца.

Са дистанце од 20 година, Коштић поручује да је због наше земље и младих нараштаја важно стремити ка будућности и наглашава да би строј који се окупио на свечаности поводом доделе војних споменица, ако затреба, поново био спреман да чува и брани отаџбину.

Заставник прве класе Миролуб Јанићијевић, из 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде Копнене војске, у време НАТО агресије службовао је у Нишу, на дужности командира Одељења у Петој диверзантској чети, формираној због непосредне претње ратне опасности. Према његовим речима, за војску није било упитно да ли ће доћи до напада НАТО-а, већ када и где ће се то догодити.

– Живо се сећам прве вечери када су нас бомбардовали. Прва бомба пала је на Касарну „Стеван Синђелић”. Нисам могао да верујем да су нас, у цивилизованој Европи, у модерном свету, напали наши некадашњи савезници из Другог светског рата.

Заставник Јанићијевић каже да у борбеним дејствима није било места страху.

– У таквим тренуцима фокусирани сте да извршавате задатак који вам је дат. Све се догађа брзо и немате времена за страх, реагујете аутоматски, онако како сте годинама обучавани.

Двадесет година касније неке приче звуче готово анегдотски, али ипак носе дубље поруке. Присећа се да је кренувши на задатак спаковао два ранца. У једном је понео борбену опрему и оно што је потребно за извршавање задатка, а у другом правила и прописе који су се односили на обуку.

– Проценио сам да како су скоро сви ратови који су се водили у нашој историји трајали по четири године, и овај неће трајати краће. Пошто је противник много јачи од нас, то значи да ћемо морати да прибегнемо некој герилској борби. Вероватно ће неки од нас страдати у борбеним акцијама, али неко ће морати да обучава младе који буду дошли за четири године, а не можемо их обучавати само на основу усмених предавања, јер их треба обучити да буду војници. Ранац са правилима и прописима вукао сам све време са собом. Вратио сам га и та правила и прописи су још увек са мном на послу.

Заставник Јанићијевић оцењује да народ и војска никада нису били сложнији него у тим тешким временима.

– Народ нам је много помагао. Обилазили су нас, питали су шта нам треба, нудили одећу и храну, мада смо били добро опремљени. Не могу да се жалим ни на тадашњу опрему, ни на наоружање. Били смо опремљени и били смо решени да заштитимо интегритет, суверенитет и слободу наше земље.!

20 година од обарања „НЕВИДЉИВОГ”

Министар одбране Александар Вулин, заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-мајор Петар Цветковић и командант РВ и ПВО генерал-мајор Душко Жарковић присуствовали су обележавању 20. годишњице од када су припадници 250. ракетне бригаде Војске Србије за противваздухопловна дејства оборили амерички авион F-117А, такозвани невидљиви и ушли у историју.

Према речима министра одбране, 250. ракетна бригада, која је понос наше противваздухопловне одбране, пре 20 година вратила је наду сваком од нас.

– Они су вратили наду слободном свету. Они су показали да мали, слободан народ може да се бори и да отпор није узалудан. Војска Србије је поносна на све припаднике 250. ракетне бригаде. Бескрајно смо захвални и 3. ракетном дивизиону ПВО, људима који су оборили „невидљиво”, оно за шта су нам рекли да неће моћи да буде оборено, оно што се сматрало непобедивим – рекао је министар Вулин.

Члановима борбене послуге која је оборила F-117А уручене су плакете поводом 20. година одбране отаџбине од НАТО агресије, а министар одбране све чланове посаде наградио је седмодневним боравком са још једном особом, у угоститељским објектима Војне установе „Тара”. Плакете су уручене и припадницима најбољих јединица из састава 250. ракетне бригаде за ПВД.

Свечаности у Касарни „Бањица” присуствовали су команданти и припадници установа и јединица РВ и ПВО, претходни команданти 250. ракетне бригаде за ПВД, као и чланови борбене послуге и бивши припадници Команде 250. ракетне бригаде за ПВД и 3. ракетног дивизиона ПВО, који су оборили „невидљиво”.

У знак сећања на погинуле припаднике 250. ракетне бригаде положени су венци на спомен-обележје у кругу Касарне „Бањица”. Министар Вулин обишао је и Спомен-собу 250. ракетне бригаде, где му је командант 250. ракетне бригаде уручио макету ракете „Двина”, првог ракетног система који је ушао у наоружање некадашње СФРЈ.

Најбоља јединица Копнене војске
– 43. самоходни хаубичко-артиљеријски дивизион

ЗАСТАВИЦА ЗА **ГВОЗДИКУ**

ПРВО МЕСТО ПОСЛУГЕ ДИВИЗИОНА НА ТАКМИЧЕЊУ У КРАЉЕВУ, ОДЛИЧНИ РЕЗУЛТАТИ ТОКОМ ИНСПЕКЦИЈСКОГ НАДЗОРА У МАЈУ 2018. ГОДИНЕ И КОНТРОЛНОГ АРТИЉЕРИЈСКОГ БОЈЕВОГ ГАЂАЊА НА „ПАСУЉАНСКИМ ЛИВАДАМА”, БИЛИ СУ ОДЛУЧУЈУЋИ ДА СЕ АРТИЉЕРЦИМА ИЗ ВРАЊА ДОДЕЛИ „ПРЕЛАЗНА ЗАСТАВИЦА”, КОЈА ЈЕ, ПОРЕД ОСТАЛОГ, РЕЗУЛТАТ ДУГОГОДИШЊЕГ РАДА СВИХ ПРИПАДНИКА ТОГ САСТАВА НАШЕ ВОЈСКЕ

Пише Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Сваке године Копнена војска бира најбољу јединицу из свог састава ранга батаљон-дивизион-одред. Недавно је „прелазна заставица” за 2018. годину додељена 43. самоходном хаубичко-артиљеријском дивизиону Четврте бригаде, којим командује потпуковник Миодраг Младеновић. Трагом те вести отишли смо у Касарну „1.300. каплара” у Врању, да упознамо официре, подофицире и војнике који су заслужни за то признање.

Канцеларија команданта награђене јединице била је управо онаква какву смо и очекивали – војничка, уз пар детаља који ипак указују на то да се налазимо у радном простору једног артиљерца. Сlike на зидовима, вероватно поклон неког војника који је био и сликар и артиљерац, приказују топове у акцији, експлозије, ужурбане пуниоце, додаваче, нишанције и командире који командују паљбу. На фотографији „гвоздике”, постављеној на средини командантовог стола, стоји запис легендарног војводе Живојина Мишића: „Један који хоће је увек јачи од двојице који морају”.

Много тога у канцеларији команданта самоходног хаубичко-артиљеријског дивизиона потпуковника Миодрага Младеновића подсећа на историју, почев од редовног штива свих

артиљераца „Српске трилогије” Стевана Јаковљевића и „Чизмаша” Драгослава Михаиловића, па до детаља из рата од пре две деценије.

АРТИЉЕРИЈСКИ СНАЈПЕР

Разговарамо о почецима, о 2007. години, када је и формиран самоходни хаубичко-артиљеријски дивизион од јединица 78. моторизоване, 52. мешовите артиљеријске и 243. механизоване бригаде. Били су то добри корени да се у годинама које су долазиле, а посебно у прошлој, покаже пуна снага јединице. Тај састав је 2018. године био ангажован у Копненој зони безбедности и мултинационалним операцијама у којима учествује Војска Србије, обучавали су резервисте, реализовали неколико увежбавања у земљи и Руској Федерацији и извели више артиљеријских бојевих гађања. Потпуковник Младеновић набраја десетине заслужних припадника јединице, трудећи се да некога не заборави, али истиче шта је било пресудно за избор најбоље јединице у Копненој војсци.

– То је, пре свега, прво место послуге дивизиона на такмичењу самоходних хаубичко-артиљеријских одељења Копнене војске у Краљеву, а потом одлични резултати током инспекцијског надзора у мају 2018, када је са

моходна хаубичко-артиљеријска батерија којом командује мајор Горан Живановић на контролном артиљеријском бојном гађању на војном комплексу „Пасуљанске ливаде” постигла одличну оцену – 5,00, што је готово непоновљиво – истиче командант и додаје да иза таквих резултата стоје дугогодишњи рад и посвећеност.

У каснијем разговору старешине најуспешнијих састава у јединици откривају детаље с такмичења и контролног гађања на полигону. Командир првопласираног одељења у Краљеву водник Ненад Стевановић истиче да су врањски артиљерци били најбољи у скоро свим елементима такмичења, посебно у нормираним појединачним и групним радњама. Због свакодневног обучавања на самоходној хаубици калибра 122 mm 2С1, популарној „гвоздики”, успех није остао.

Заменик команданта мајор Јовица Антанасковић каже да се и Инспекторат одбране уверио у вештине припадника дивизиона. После тестирања њихових знања, практичне провере увежбаности за рад на оруђима, као и пешадијских гађања, следила је узбуна и марш артиљераца до Војног комплекса „Пасуљанске ливаде”. На полигону је самоходна хаубичко-артиљеријска батерија мајора Живановића гађала с превоја Венац циљану просторију 100×100 метара, с удаљености од једанаест километара. Хаубичари су били сигурни у себе, али су добро знали да артиљеријска гађања зависе и од елемената који се не могу контролисати, попут приземних метео-услова, брзине или јачине ветра. Међутим, када је први пројектил, најважнији, погодио циљ, постојала је велика вероватноћа да ће га и остали погодити. Наређена је рафална паљба. И заиста, ватра из свих шест „гвоздика” са Венца била је прецизна!

Они који су били на осматрачници и видели поготке разумели су зашто се за артиљерију каже да је краљица свих битака и зашто „гвоздику” називају и артиљеријски снајпер.

Командант јединице потпуковник Младеновић истиче да исправан топ

У присуству министра одбране Александра Вулина командант КоВ генерал-потпуковник Милосав Симовић уручио је прелазну заставицу потпуковнику Миодрагу Младеновићу

На полигону „Пасуљанске ливаде” – шест „гвоздика” у покрету

ТИМСКИ РАД, МЕЂУСОБНО ПОВЕРЕЊЕ И УВАЖАВАЊЕ ЈЕСУ ПРЕДУСЛОВИ ЗА ЈЕДИНСТВЕНОСТ ВОЈНОГ КОЛЕКТИВА И КВАЛИТЕТНУ РЕАЛИЗАЦИЈУ НАЈСЛОЖЕНИЈИХ ТАКТИЧКИХ И ВАТРЕНИХ ЗАДАТАКА. ОЦЕНА С „ПАСУЉАНА” ПОТВРЂУЈЕ ДА СМО ДОСТИГЛИ ВРХУНАЦ У ОБУЧАВАЊУ. У ОСНОВИ НЕМА МНОГО РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ АРТИЉЕРИЈЕ У СВЕТСКИМ АРМИЈАМА И ВОЈСЦИ СРБИЈЕ. НАШЕ АРТИЉЕРЦЕ ИЗДВАЈА ОД ДРУГИХ ЗНАЊЕ, ЗАЛАГАЊЕ И МОРАЛ...

и увежбана посада представљају јединствену снагу која се исказује великом ватреном моћи и респективном борбеном способношћу. У прилог томе говори и податак да дивизион из Врања може сасређеном ватром да избаци тону и по до две челика у минути на циљану просторију. Такво дејство код противника изазива страх, а припадницима осталих родова Четврте бригаде улива поверење да ће у свакој борбеној операцији имати квалитетну, ефикасну и прецизну артиљеријску подршку.

ТИМСКИ РАД – ОСНОВ УСПЕШНОСТИ

Извршење једног ватреног задатка артиљеријске јединице зависи од великог броја старешина и војника различитих специјалности.

– Тимски рад, међусобно поверење и уважавање јесу предуслови за јединственост војног колектива и квалитетну реализацију најсложенијих тактичких и ватрених задатака. Оцена с „Пасуљана” потврђује да смо достигли врхунац у обучавању. Имамо обавезу да тај ниво вештина одржавамо – истиче потпуковник Младеновић и објашњава да је, уз непрекидно индивидуално и колективно усавршавање, неопходно бринути и о исправности технике. У томе им, како каже, велику помоћ пружа командант Четврте бригаде Копнене војске бригадни генерал Слободан Стопа.

Оруђе дивизиона, самоходна хаубица 122 mm 2С1, потврдило се у борбеним дејствима, не само код нас него и у свету, као изузетно мобилно, прецизно, брзо и издржљиво у различитим теренским и временским условима.

– У основи нема много разлике између артиљерије у светским армијама и Војсци Србије – каже командант јединице – Артиљерија је артиљерија и морају се поштовати основне процедуре и правила. Наше артиљерце издваја од других знање, залагање и морал, тако да с тим елементима надомешћујемо евентуално заостајање у техници.

Командант 43. самоходног хаубичко-артиљеријског дивизиона уверен је да значај артиљерије не јењава и да потреба за сигурном, прецизном и правовременом артиљеријском подршком важи и за савремене ратове, с тим што се данас мора водити рачуна и о мултидимензионалности борбеног простора, синхронизованости операција, повећању дometа и брзине гађања и способности за спровођење модернизације ради побољшавања перформанси и карактеристика артиљеријских оруђа. Он каже да ће се у будућности посебна пажња посветити увежбавању брзог поседања новог ватреног положаја после извршења ватреног задатка, јер искуства с вежби у земљи и иностранству показују да су стране армије опремљене контрабатеријским радарима, који за кратко време проналазе место одакле су испалени пројектили.

Причу о најбољој јединици у КоВ ипак нећемо завршити будућим развојем рода. Завршићемо је подсећањем на време од пре двадесет година, на искуство које са свим колегама данас дели главни подофицир у дивизиону заставник прве класе Горан Ђукић, један од учесника ратних дејстава за време НАТО агресије. Он користи сваку прилику да током обуке подсети и подучи млађе подофицире и професионалне војнике на ангажовање артиљераца у рату и даје им савете који су примењиви у данашњим условима.

И не само он, старешине и војници врањског дивизиона сваке године се с поштовањем сећају артиљераца који су страдали од бомби авиона НАТО-а 15. априла 1999. године у близини села Рељан код Врања. Они никада неће заборавити имена погинулих – мајора Љубисава Стојановића, капетана Драгана Лукића, старијег водника прве класе Жељка Алара, десетара Димчу Стаменова, војника на служењу војног рока Слободана Мирковића и војника у резерви Александра Поповића и Нинослава Миленкова. Јер артиљерија можда не би била то што јесте да није саткана од традиције и вештине, и да се не ослања на савремену технику.!

Рониоци Речне флотиле на Лединачком језеру

ДО ГРАНИЦА ИЗДРЖЉИВОСТИ

ЗА РОНИЛАЧКИ ЗАДАТАК, ПОСЕБНО БОРБЕНИ, НЕ МОГУ ДА СЕ БИРАЈУ УСЛОВИ У КОЈИМА ЋЕ СЕ ИЗВЕСТИ. ТАДА НИСУ ВАЖНИ НИ МЕСТО, НИ КЛИМАТСКИ ФАКТОРИ, ПОДВОДНА ВИДЉИВОСТ ИЛИ ТЕМПЕРАТУРНИ И ДРУГИ ЕКСТРЕМИ ВОДЕ. ЗАДАТАК МОРА ДА СЕ ИЗВРШИ. ПРИПАДНИЦИ 93. РОНИЛАЧКЕ ЧЕТЕ РЕЧНЕ ФЛОТИЛЕ НЕДАВНО СУ ИМАЛИ РЕДОВНУ КОНДИЦИОНУ ОБУКУ У ЗИМСКИМ УСЛОВИМА.

За рониоце 93.
ронилачке чете
Речне флотиле нема
немогућих, екстремних
климатских услова

Пише Будимир М. ПОПАДИЋ

На Лединачком језеру, насталом од напуштеног каменолома готово у самом срцу Фрушке горе, ових дана је температура воде на површини била око пет степени Целзијуса. Хладно и на поглед, а камоли на додир воде. Међутим, дубинским зароном до 25 метара, разбијајући притом још увек танку ледену покорицу, ронили су искусни рониоци 93. ронилачке чете Речне флотиле поручник корвете Горан Рилак и старији водник прве класе Јован Мартиновић.

При овако ниским температурама и воде и ваздуха у нормалним условима се не рони без преке потребе. Зарања се само кад су угрожени људски животи или материјална добра. И, наравно, кад треба извршити борбени задатак. У таквим случајевима стављају се на испит готово све психофизичке способности ронилаца, па редовна обука и кондицирање у зарањању у зимским условима представља незаменљив део припреме организма за евентуална напрезања, која су готово до самих крајњих граница издржљивости.

– Рођење у екстремним временским условима захтева беспрекорно обучене и искусне рониоце. Они морају брзо да размишљају и реагују у свим критичним и надасве стресним ситуацијама које се могу јавити под водом – објашњава капетан корвете Митар Миловић, командир ронилачке чете и искусан ронилац.

Када се изводе такве активности о безбедности ронилаца и зарањања брине мали, али искусан ронилачки тим. У њему је и лекар мајор др Драган Милосављевић. Он објашњава каква све напрезања трпи организам у тим ситуацијама.

– Приликом рођења у зимским условима може да дође до читавог

низа поремећаја у функционисању организма рониоца. Најчешћи су хипотермија, или потхлађивање. Следе вртоглавица, плућни едем, неконтролисана хипервентилација и ронилачки рефлекс. У води, без опреме, када је температура до плус 10 степени, може да се преживи 1–2 часа. Уколико је температура воде 0 степени Целзијуса, смрт може да наступи у року од 30 минута. Те непожељне последице могу да се спрече квалитетном обученошћу и сталним кондицирањем, коришћењем ронилачке опреме предвиђене за рођење у зимским условима, високом психофизичком припремљеношћу ронилаца и правилним препознавањем симптома поремећаја. Тада ће сваки ронилачки задатак у екстремним зимским условима бити извршен – објашњава мајор Милосављевић, уз кога је увек спремна барокомора.

По правилу, ронилац никад не зарања сам. Најчешће је то ронилачка пара, која под водом свакако даје потребан степен сигурности у непредвидивим ситуацијама. О озбиљности таквог кондицирања зими говори и податак да без обзира каква ронилачка одела носе, мокра или сува, која не допуштају директан контакт воде

са телом, никако није препоручљиво да се рониоци задржавају у хладној води (од плус десет степени) дуже од тридесетак минута. Чак ни они најискуснији, најиздржљивији.

Међу таквим одважним и храбрим рониоцима су поручник корвете Горан Рилак и старији водник прве класе Јован Мартиновић. Након двадесетак минута проведених на дубини од 30 метара ледене језерске воде и изрона, кратко су прокоментарисали:

– На десет метара дубине видљивост је око два метра, на 25 је равна нули. Ту је и температура само три степена Целзијуса. Осећај хладноће је донекле индивидуална ствар, али адреналин подиже изазов и доживљај зарона у овако екстремним условима. Утисак је сваки пут немерљив, врхунски. Сигурност нам улива чињеница да нисмо сами у тој непровидној, хладној води, да смо један близу другог, макар били повезани „братским конопцем”, нашом једином комуникацијом под водом.

А кад затреба, нема дилеме да ће задатак бити извршен. За рониоце 93. ронилачке чете Речне флотиле нема немогућих, екстремних климатских услова. Управо за такве прилике се и обучавају.!

Две деценије речног миноловца 341 Нови Сад

СЛЕДБЕНИК НЕШТИНА

КОБИЛИЦА ВИШЕНАМЕНСКОГ БРОДА ПОСТАВЉЕНА ЈЕ 15. МАРТА 1993. У БЕОГРАДСКОМ БРОДОГРАДИЛИШТУ „БРОДОТЕХНИКА”, А У ДУНАВ ЈЕ ПОРИНУТ 6. ЈУНА, ТРИ ГОДИНЕ КАСНИЈЕ. У ОПЕРАТИВНУ УПОТРЕБУ, У ПРВИ ОДРЕД РЕЧНИХ МИНОЛОВАЦА ТАДАШЊЕ РЕЧНЕ РАТНЕ ФЛОТИЛЕ, УВЕДЕН ЈЕ 23. АПРИЛА 1999, ЗА ВРЕМЕ АГРЕСИЈЕ НАТО-а НА ЈУГОСЛАВИЈУ.

Пишу Драган СПАСОЈЕВИЋ и Будимир М. ПОПАДИЋ

Речни миноловац „Нови Сад” изграђен је пре двадесет година по узору на до тада најуспешнији пројекат југословенске речне бродоградилешне индустрије – речни миноловац-минополагач „Нештин”. Имао је знатно унапређену ватрену моћ, модификовано физичко поље, а у складу с потребама и захтевима Речне ратне флотиле.

Иако димензије брода нису битно промењене у односу на претходну верзију, новом конструкцијом повећан је депласман за четири тоне, уз газ на прамцу 1, а на крми 1,1 метар. На платформу крменог дела уграђен је двадесетмилиметарски четвороцевни топ М-75.

Савремени технички системи „Новог Сада” омогућили су безбеднији прелаз преко минских поља, осматрање испод површине воде и речног дна, бољи надзор над погонским системом, повећану носивост и посебно већу чврстоћу трупа.

Водило се рачуна и о побољшању услова за рад посаде. Уградњом кли-

ма-комора, уређаја за рецикулацију ваздуха, бољег распореда просторија у којима је уведена климатизација, као и прозора у потпалубљу, остварен је далеко бољи комфор.

МОДЕРНИЗАЦИЈА

Даља модернизација бродова флотиле, посебно опремање навигацијским уређајима новијих генерација, није мимоишла ни речне миноловце. И „Нови Сад” наредних година добија савремени речни радар, аутоматски систем за идентификацију, информациони систем за приказ електронских карата, те глобални позициони систем и нове навигационе сензоре.

Истовремено, ради снажнијих и прецизнијих бродских артиљеријских дејстава, речни миноловац 341 пренаоружан је двоцевним топовима 30 mm „прага” на прамчаном делу, без нарушавања конструкције брода и умањења смештајних капацитета чланова посаде. Усвојена је и нова маскирна шема бојења, чиме су пове-

Учесће брода на вежби заједничког артиљеријског гађања речних јединица Србије и Мађарске „Гвоздени мачак 2011” (Нови Сад, 6. септембар 2011)

НАЈБОЉИ БРОД И ПОСАДА

За најбољи брод Речне флотиле у 2016. години проглашен је речни миноловац 341 из састава Групе вишенаменских бродова Првог речног одреда, којим је командовао поручник корвете Иван Тешић. Поред свакодневне обуке, тринаесточлана посада извршавала је најразличитије задатке. Заставник Јоца Мијатов, командир одељења за телекомуникацију, старији водници прве класе Ерне Мартон, командир погонског, Дејан Иличић, командир артиљеријско-ракетног, и Саша Ђорђевић, командир одељења подводног оружја, затим, водник Бојан Васовић, моториста, те морнари десетари Бранко Иличковић, Далибор Филиповић, Данијел Ковачевић, Немања Угрен, Слободан Чонкић, Мирослав Кадвањ и разводник Урош Јеличић успешно су дејствовали током тактичко-командне вежбе „Морава 2016”, извођењем сложених тактичких радњи и гађањем из бродског артиљеријског наоружања, чиме су и заслужили то престижно признање.

Трилатерална вежба „Дунавска стража 2007” (река Дунав, 27. јун 2007)

ћани мултиспектрална заштита брода и његово потпуно уклапање у амбијент акваторије и територије.

После измена у законској регулативи, која се односила на пловидбу и унутрашње луке, сидришта Републике Србије, као и на основу „Правила о пловидби војних пловила на пловним путевима и ратном режиму пловидбе”, а сходно пренаоружавању и новој категоризацији војних бродова, те другачијем сагледавању њихове намене и задатака речни миноловац „Нови Сад” преименован је у речни вишенаменски брод.

УВЕЖБАВАЊА

Последњих неколико година „Нови Сад” је редовно учествовао на вежбама с бојевим гађањем и увежбавањима бродских, противбродских и противваздухопловних дејстава, које је Команда Речне флотиле организовала.

Најзначајнија је, свакако, била Здружена тактичка вежба с бојевим гађањем „Век победника 1918–2018”, 10. новембра 2018, на Тиси, код Тите-

ла. Том приликом, посада брода потврдила је високу индивидуалну и колективну обученост за задатке ватрене подршке снага Копнене војске на унутрашњим пловним путевима, као и приликом формирања десантног, скелског и мосног места преласка реке.

Од 2011. године речни вишенаменски брод „Нови Сад” учествује и на заједничким артиљеријским гађањима речних јединица Србије и Мађарске – „Гвоздени мачак”.

КОМАНДАНТИ НОВОГ САДА

Од поринућа до данас, на командном мосту вишенаменског брода 341 „Нови Сад” били су капетан фрегате Бошко Злоколица, поручници фрегате Звездан Радашиновић и Зоран Јанковић, поручници корвете Маријан Бешкер и Анђелко Стаменковић, поручник фрегате Оливер Марковић и поручници корвете Зоран Шебез, Далибор Петровић, Иван Тешић и Владимир Матијевић.

вог речног одреда Речне флотиле Војске Србије и Првог пука за разминирање Оружаних снага Мађарске извели су на Дунаву вежбу „Гвоздени мачак 2016”. Тада је први пут речни миноловац „Нови Сад” пловио ван граница земље. Посада брода била је припремљена за дневно-ноћну пловидбу дугу 400 километара, као и за све планиране вежбовне активности на води. На истоименој вежби, непосредно испред ратне луке у Будимпешти, на којој су увежбане и усклађене процедуре и поступци за реализацију обезбеђења важних личности и терета, уз блокаду дела пловног пута, посада „Новог Сада” учествовала је и 2018. године.

И после двадесет година од како је уведен у оперативну употребу, на командом мосту, палуби и потпалубљу вишенаменског брода Речне флотиле 341 „Нови Сад” смењују се команданти, официри, подофицири, морнари различитих специјалности. Уз то, брод је, као и до сада, својеврсна практична учионица будућих „панонских морнара” с Војне академије. |

5. ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ МЕМОРИЈАЛНИ ТУРНИР У СТРЕЉАШТВУ

„ИШТВАН ПОЉАНАЦ“

12–14. април 2019, Београд, Србија

Ремонт српских „мигова” у Белорусији

УНАПРЕЂЕЊЕ БОРБЕНЕ МОЋИ

Пише Раде ДРАГОВИЋ

Министарство одбране Републике Србије преузело је 25. фебруара од Министарства одбране Белорусије четири борбена авиона МиГ 29, чиме је број таквих ваздухоплова којим располаже Ратно ваздухопловство наше војске повећан на 14. Ремонт летелица обавиће се наредних месеци у 558. ваздухопловном заводу у Барановичима, после чега ће се „мигови” транспортовати у Србију, где ће се наставити њихова модернизација.

У СКЛАДУ С ТЕХНИЧКИМ НОРМАМА

Договор две земље подразумева да белоруски стручњаци „мигове” доведу на ниво десет летелица тог типа које су већ у саставу нашег ваздухопловства. Авиони на крилима имају српске заставе, а убрзо ће се на њима наћи и ознаке Војске Србије. Захваливши белоруским домаћинима на вредној донацији, министар одбране Александар Вулин нагласио је да су рокови испоруке авиона прецизирани и да је српска страна задовољна предвиђеном динамиком.

Формалној примопредаји претходио је долазак стручног тима Министарства одбране и Војске Србије, који је са колегама из Министарства одбране Белорусије, предузећа задуженог за наменску индустрију „Белтехекспорт” и 558. завода две недеље радио на техничком пријему авиона.

– На основу прегледане документације и увида у стање летелица тим је утврдио да су техничко стање и расположиви ресурси авиона у пр-

ПРВА ФАЗА РЕМОНТА И
МОДЕРНИЗАЦИЈЕ ЧЕТИРИ
МИГ-а 29, КОЈЕ ЈЕ РВ И ПВО
ВОЈСКЕ СРБИЈЕ НЕДАВНО
И ЗВАНИЧНО ПРЕУЗЕЛО ОД
МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ
БЕЛОРУСИЈЕ, ОБАВИЋЕ СЕ
У 558. ВАЗДУХОПЛОВНОМ
ЗАВОДУ У БАРАНОВИЧИМА,
ЈЕДНОЈ ОД
НАЈЕМИНЕНТНИЈИХ
УСТАНОВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ
БОРБЕНИХ ЛЕТЕЛИЦА

вој трећини њиховог века употребе. Стање виталних агрегата, склопова и система, као и пратећа документација сведоче да су до сада одржавани и експлоатисани у складу с прописаним техничким нормама. Две летелице су модификоване тако да имају могућност двоструко дужег патролирања. Авиони представљају висококвалитетну платформу за наставак експлоатације и даљу модернизацију – истакао је помоћник министра одбране за материјалне ресурсе Ненад Милорадовић.

Председник Државног војноиндустријског комитета Роман Александрович Головченко рекао је да ће 558. ваздухопловни завод учинити све да у уговореном року повећа потенцијал и

борбену моћ „мигова” који су предати Србији, те да ће служити као поуздан штит и гарант њене независности и сигурности.

– Посао је значајан за нас, као и за укупну војнотехничку сарадњу Белорусије и Србије. Ловце МиГ 29 модернизоваћемо према захтевима Министарства одбране Србије, што ће се коначно утврдити у техничком задатку – рекао је Павел Пинигин, директор завода у Барановичима.

Примопредаја „мигова” резултат је вишегодишњих преговора о набавци ловачких авиона из Белорусије. Посао је начелно договорен пре више од годину дана на основу Споразума о војнотехничкој сарадњи влада двеју земаља, односно између белоруског Државног војноиндустријског комитета и српског Министарства одбране.

САВРЕМЕНА ТЕХНОЛОГИЈА И ИСПИТИВАЊА

Ваздухопловни ремонтни завод у Белорусији једна је од најеминентнијих установа за ваздухопловну војну технику на простору некадашњег Совјетског Савеза, која је репутацију утемељила још у Другом светском рату. Авиони који се ремонтују у његовим хангарима лете у више од 30 држава Азије, Блиског истока, Африке и Јужне Америке.

Завод се налази 140 километара од Минска, у граду Барановичи, тик уз једну од највећих авијацијских база Оружаних снага Белорусије. Установом управља Државни војноиндустријски комитет, заједно с предузе-

ћем „Белтехекспорт”, које обједињава ресурсе белоруске војне индустрије и интегрише их на страним тржиштима.

У кругу 558. завода важе строге мере безбедности, посебно када је реч о уласку, као и забрана фотографисања. Комплекс површине више десетина хектара, уз писту и управне зграде, чини десетак ремонтних хангара, радионице, стална музејска поставка, чак и хотел. Информације о објекту и делатности Завода заштићене су као државни и одбрамбени интерес земље. Познато је, међутим, да је технологијом за МиГ 29 установа у Барановичима овладао још деведесетих година прошлог века. Осим што успешно реализује ремонт, њени стручњаци су за потребе белоруске армије извели више модификација на том авиону.

На списку летелица које се ремонтују и модернизују у Барановичима су „сухој” Су-22, Су-25, Су-27 (Су-30), авиони МиГ 29 и хеликоптери Ми-8, Ми-17 и Ми-24, односно Ми-35. Инжењери Завода овладали су савременом НДТ технологијом и примењују низ сложених испитивања – магнетне тестове и тестове на вртложне струје, као и специјалне рендгене и телевизијске инспекције. Успостављен је троструки улазни систем материјала који се користе, а овлашћена централна заводска лабораторија пре уградње детаљно испитује састав и особине сваког елемента.

Завод је прошао трновит пут од ратне фабрике до савремене ремонтне и истраживачке установе. У биографији предузећа запамћено је да је град Барановичи још 1989. године био прво место у СССР-у где су ремонтовани вишенаменски авиони Су-27. Деведесетих је освојена технологија и за МиГ 29 и Су-25. Број услуга проширен је од 2003. до 2005. године када је 558. завод овладао ремонтним и модернизацијским процедурама за хеликоптере Ми-8 и Ми-24.

Последњих година у Заводу све више пажње посвећују улагању у технологију и опрему, посебно у производњу делова и компоненти за авионе. Од 2014. године, уз ремонт и модернизацију, на списак послова дода-

Фото: Сап 558. ваздухопловног завода у Барановичима

Фото: Министарство одбране РС

**ВАЗДУХОПЛОВНИ
РЕМОНТНИ ЗАВОД У
БЕЛОРУСИЈИ ЈЕДНА ЈЕ
ОД НАЈЕМИНЕНТНИЈИХ
УСТАНОВА ЗА
ВАЗДУХОПЛОВНУ
ВОЈНУ ТЕХНИКУ НА
ПРОСТОРУ НЕКАДАШЊЕГ
СОВЈЕТСКОГ САВЕЗА,
КОЈА ЈЕ РЕПУТАЦИЈУ
УТЕМЕЉИЛА ЈОШ У
ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ.**

та је и производња делова и склопова. Стога је 2015. отворена линија за производњу компоненти, смештена у халу површине 2.200 квадрата.

Фабрика истовремено, уз ремонтни и производни програм, развија и производи заштитна средства, којима се авиони штите од радио-вођених ракета и тактичких беспилотних летелица. Такође, пружа услуге осмишљавања и одржавања центара за логистичку подршку и обуку особља за поправку авиона. |

МИ СМО, ВОЈНИЧКИ РЕЧНО, УВЕК НА ПРВОЈ ЛИНИЈИ ФРОНТА. НЕКИ ТО СХВАТАЈУ, НЕКИ НЕ, АЛИ ЈЕ ТАКО, С ТИМ ШТО ЈЕ СРЕДОМ „БОМБАРДОВАЊЕ” КОЈЕ ТРЕБА ИЗДРЖАТИ, А ОСТАЛИМ ДАНИМА „СПОРАДИЧНА ВАТРА”.

Клиника за кардиологију и ургентну интерну медицину ВМА

СЕДМИ ПУТ НАЈБОЉИ

ОД 2007. ГОДИНЕ ДО ДАНАС КЛИНИКА ЗА КАРДИОЛОГИЈУ И УРГЕНТНУ ИНТЕРНУ МЕДИЦИНУ СЕДМИ ПУТ ЈЕ ПРОГЛАШЕНА ЗА НАЈБОЉУ ОРГАНИЗАЦИОНУ ЈЕДИНИЦУ НА ВМА. ШТА ЈЕ ТО ГОДИНАМА ЧИНИ ПОСЕБНОМ У КОНКУРЕНЦИЈИ ОД 27 КЛИНИКА И 17 ИНСТИТУТА ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ?

Пише Мира ШВЕДИЋ

Војномедицинска академија обележава годишњице постојања проглашавањем најбоље клинике. Ове, 175. године, ту титулу понела је Клиника за кардиологију и ургентну интерну медицину (која под тим називом функционише од прошле године). Она је то престижно признање, које додељују колеге са 27 клиника и 17 института ВМА, од 2007. године добила већ седам пута. А кад је неко толико пута најбољи, питање је шта је то годинама уназад издваја.

– Ми лечимо велики број најтежих интернистичких пацијената. За врло кратко време можемо да окупимо специјалисте свих струка, који брзо и ефикасно поставе дијагнозу и дају максимум у лечењу пацијента. Дакле, код нас је највидљивија мултидисциплинарност коју ВМА има. Осим тога, животну угрожени пацијенти са свих клиника на ВМА збрињавају се код нас, ми покушавамо да их вратимо у живот и стабилизујемо – истиче пуковник проф. др Слободан Обрадовић, начелник клинике.

ВЕШТИНА ЛЕЧЕЊА

Када се помене Клиника за кардиологију и ургентну интерну медицину обично се прво помисли на њену коронарну јединицу, где су пацијенти са коронарним инфарктом, акутним попуштањем срца и другим тешким срчаним проблемима. Помисли се и на

ДОДЕЉЕНЕ МЕДАЉЕ

Ове године су медаље „Др Владан Ђорђевић”, које се одз 2009. на ВМА традиционално додељују најбољим српским хирурзима, уручене пуковнику у пензији проф. др Небојши Станковићу и академику проф. др Марку Бумбаширевићу.

општу интерну интензивну негу, где се збрињавају животну угрожени интернистички пацијенти. То су претежно пулмолошки пацијенти, са плућним тромбоемболијама.

Клиника збрињава најтеже пацијенте, углавном војне осигуранике, свих седам дана у недељи. Прима и цивилне осигуранике код којих је потребно урадити хитне перкутане коронарне интервенције. Средом је ВМА дежурна установа за све хитне медицинске случајеве, То значи да се сви пацијенти са акутним инфарктом одводе у катетеризациону салу, где им се стављају стентови и тако спасава живот. Према речима пуковника проф. др Обрадовића, годишње се збрине више од 500 акутних инфаркта срца и лечи око 2.000 болесника, а прошле године их је било највише.

– Границе медицине и њене могућности стално се померају. За лечење акутног инфаркта срца, који је велики проблем целе нације, битне су две ствари – брзина, јер је сваки минут драгоцен, и квалитетно функциони-

сање катетеризационе сале. Наравно, велики изазов у кардиологији су најтежи кардиолошки пацијенти, који ма би требало урадити трансплантацију срца. Она се ради у Клиничком центру Србије, али ако ми овде имамо потенцијалне реципијенте или дооре органа, морамо максимално међусобно сарађивати по одређеним протоколима да би програм трансплантације функционисао – објашњава проф. др Обрадовић.

Посебан проблем су најтежи пулмолошки пацијенти, поготово млађи, будући да се у нашој земљи још не изводе трансплантације плућа. Велико поље рада су и плућне тромбоемболије. У последњих десетак година ова клиника је јако напредовала у тој области. Уведена је и својеврсна школа лечења тих пацијената, јединствена у региону, у којој се развијају неки облици интервенција код пацијената са акутним плућним емболијама и хроничном тромбоемболијском болешћу плућа. Обучавају се и колеге из других болница у интервенцијама на крвним судовима плућа код таквих пацијената.

Ове године Клиника се суочила и са епидемијом грипа и приливом најтежих пацијента са тешким респираторним оштећењима, који захтевају врхунску интензивну негу. Наш саговорник каже да се најбоља школа респираторне интензивне неге налази у Институту за плућне болести у Сремској Каменици, да се са њима разме-

њују знања и од њих учи, јер су они најспособнији у тој области. Истовремено, то је најјефтинији и вероватно најбољи начин преношења знања. Да би и на ВМА могли успешно да лече такве најтеже пацијенте недостају им само уређаји, попут машина за вештачки рад срца и плућа, али се надају да ће их ускоро набавити.

Начелник Клинике каже да у интернистичкој области медицине увек постоје изазови и да се мора непрекидно учити и без сујете сарађивати с колегама из других здравствених установа.

– Сматрам да наши лекари, нарочито кардиолози, треба да имају широко интернистичко знање, јер не можете бити уско специјализовани кад су пацијенти већином врло комплексни и немају само једну, већ више различитих болести. Наши лекари морају имати добар медицински тренинг, ширину у размишљању, знању и вештинама како би могли да лече компликоване случајеве.

МОЋ ЗНАЊА

Посао који обавља кардиолошка служба на ВМА је разнолик, обиман и тежак, а оптерећење велико. Да би били успешни, неопходни су кадар и техника.

– Недостаје нам млађи медицински кадар – и лекара и медицинских техничара. Трудимо се да плански запошљавамо лекаре који су код нас на специјализацији из кардиологије. Надам се да ће до краја ове године или током следеће на специјализације на ВМА доћи и млади официри који су завршили наш медицински факултет, јер су они будућност ове куће и целокупног војног здравства – истиче пуковник проф. др Обрадовић и додаје да је поред лекара још теже привући млађе медицинске сестре које би биле мотивисане да раде на њиховој клиници, јер је посао тежак. Али обнављање сестринског кадра није само проблем ВМА, већ свих здравствених установа у Србији.

Наш саговорник наглашава да је много лакше набавити апарате него

ОРГАНИЗАЦИОНЕ ЦЕЛИНЕ

Клиника за кардиологију и ургентну интерну медицину ВМА је сложена организациона целина. Њен ургентни део чине коронарна јединица и општа интерна интензивна нега, а кардиолошки два одељења, функционална дијагностика и четири амбуланте на кабинету.

изградити стручан кадар. Скоро су добили два врхунска ултразвучна апарата, који се, осим у класичне дијагностичке сврхе, користе и у научно истраживачком раду.

– Ми имамо десетак наставника који предају на Медицинском факултету ВМА и који, поред свог посла, много раде и у области научног истраживања. На Клиници учимо млађе колеге да научно размишљају, да прикупљају и обрађују податке, да знају шта је битно у послу који раде и траже одређена решења која би на крају објавили у својим научним радовима. Наука оплемењује и увек вас тера да идете напред и изнађите нова, боља решења. За то је потребно да се непрекидно учи, а задовољство је што многе наше млађе колеге већ имају објављене радове у озбиљним у светским

часописима – с поносом наглашава начелник Клинике.

Он објашњава да је у области истраживања веома важно да се наши стручњаци повезују с колегама у свету.

– Када је реч о науци, већина радова који се данас објављују из области медицине је мултидисциплинарна и мултицентрична, значи ангажује се већи број болница, чак и мултинационална – када већи број земаља учествује у писању бројних радова, што се јако цени у свету. Али битно је да постоји сарадња унутар Србије, а посебно са околним земљама. Ми смо, рецимо, центар једног мултицентричног регистра за плућне тромбоемболије и то је један од већих регистара који постоји у Србији, а у коме учествује осам болница. Захваљујући том центру имамо велики број пацијената, стичемо значајна искуства у раду и наши су стручњаци почели да пишу студиозније радове. Све су то додатне вредности које подижу квалитет рада и ВМА, али и српског здравства.

ТРЕНДОВИ РАЗВОЈА

Чињеница је да медицина данас напредује крупним корацима, да људи који су имали инфаркт сада леже у болници 3–5 дана, а они са плућним

Начелнику Клинике за кардиологију и ургентну интерну медицину пуковнику проф. др Слободану Обрадовићу признање је уручио начелник ВМА пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић

емболијама 7–8, уместо као некада 2–3 недеље. Хоспитализација је непоредиво краћа и за остала обољења. Додуше, она је доведена до црте испод које се не може. Значајни су и технолошки искораци у свету, јер медицина се развија и у технолошком смислу – у дијагностици и неким терапијским процедурама.

– Уградња аортног залиска преко коже постала је рутинска процедура у свету, а за нас је засад релативно скупа, иако имамо доста пацијената који би били кандидати за њу. Чак смо неколико пута успели и да је урадимо, али нажалост у Србији још није постала стандард. Потребно је уложити новац да би се ушло у тај воз савремене медицине и цивилизације – истиче проф. др Обрадовић и додаје да је доста таквих процедура у медицини. Слично је и са иновативним лековима, којих у свету има много, али код нас нажалост нису на листи.

– Некад се погрешно размишља и гледа само колико тренутно кошта одређена процедура или одређени лек, а економска рачуница се не изводи до краја. А она каже да је у старту скуп, али ако не примените оно што је добро и најбоље сада, изгубићете новац на мало дужи временски рок. Значи, треба препознати оно најбитније за здравље становништва, без

2018.

383.982 → **42.517**
 прегледано у поподневном раду

29.751 → **20.086**
 хоспитализовано цивила

3.136.230
 биохемијских процедура

22.439
 оперативних захвата

13.862 → **7.208**
 добровољна даваоца крви литара крви

обзира на можда веће почетне трошкове, и уложити у те новине, јер су оне подстицај за развој медицине. А ми морамо стално да пратимо свет. Не, наравно, све што тамо може да се уради, али би најкрупнија и најновија технолошка достигнућа морала да се инкорпорирају у наше стандарде. Имамо добре докторе, солидну медицину и болнице, а то је најважније. Многи не схватају да је лакше купити машине него изградити добар кадар – наглашава наш саговорник.

И поред средстава које савремена медицина има, нема лека ако се не удруже медицинско знање, одговорност, прецизност и савесност са вољом и борбом човека да, кад је јако тешко, извуче из себе све резерве и успе да том сједињеном енергијом пређе на ову страну – страну живота.

На клиници се годинама труде да подстичу пацијенте, да их бодре, смирују страх који се природно јавља у сусрету са могућом смрћу, јер страх може да их паралише и одвуче у другом правцу. И уче своје пацијенте да није живот само кад су потпуно здрави. Живот чине многе мале ствари. Некима је живот победа што су успели да устану, неки што су скинути с респиратора, некима што су проговорили... А да би се постигле све те мале ствари, које здрави људи не примећују, иза медицинских посленика на Клиници за кардиологију и ургентну интерну медицину ВМА стоји јако много рада.

– Ми смо, војнички речно, увек на првој линији фронта. Неки то схватају, неки не, али је тако, с тим што је средом „бомбардовање” које треба издржати, а осталим данима „спорадична ватра”. Тако смо стално у акцији – каже проф. др Слободан Обрадовић, одговарајући тиме на питање зашто су најбољи. |

Перспективни оклопњак

ЕМВТ НОВИ ЕВРОПСКИ ТЕНК

Састављен од проверених савремених технолошких решења, ЕМВТ ће представљати модел тенка за операције високог интензитета. Очекује се да би требало да 2030–2035. године замени постојећи парк основних борбених тенкова у Француској и Немачкој.

Био је звезда сајма наоружања „Eurosatory 2018”

Пише Милосав Ц. ЂОРЂЕВИЋ

Нови државно-приватни конзорцијум „KNDS – Krauss Maffei Wegmann” и „Nexter Defense New Combat System”, формиран уговором из 2015. године између наведених компанија, представио је на сајму наоружања „Euroatory 2018” два модела демонстратора (функционалног прет-прототипа) новог хибридног европског основног борбеног тенка – ЕМВТ (European Main Battle Tank). Очекује се да би тај тенк требало да 2030–2035. године замени постојећи парк основних борбених тенкова у Француској и Немачкој. Иначе, нови програм обнове тенковског парка у Немачкој и Француској има радни назив Мобилни копнени борбени систем – МГКС (Mobile Ground Combat System), који треба да се реализује од 2030. године. Зато се у више текстова тенк ЕМВТ појављује и под ознаком МГКС-2030, иако програм МГКС обухвата модернизацију и развој и других оклопних борбених возила (ОБВ).

Према најави руководилаца холдинга KNDS и већ исказане жеље Италије и Пољске, евентуално још неких држава, постоји могућност ширег удруживања на развоју и производњи европског тенка.

Демонстратор прототипског тенка завршен је за мање од три године, после склапања уговора о формирању холдинга KNDS. Оклопно тело, погонски блок и ходни део, са свим припадајућим компонентама шасије, преузети су од немачког модернизованог тенка „леопард-2А7” (на листи за извоз у неколико земаља). Купола „леклерка” са два члана посаде, аутоматским пуњењем топа и врхунским СУВ-ом добро је позната и ван Француске (у Емиратима и Јемену). Састављен од проверених савремених технолошких решења, ЕМВТ ће представљати модел тенка за операције високог интензитета и оружје за потенцијалне наручиоце, наводе из холдинга. Интеграцију оклопног тела и куполе извели су производни погони NEXTER у Руану (где је ранија компанија GIAT реализовала производњу „леклерка”). Пробна гађања са испалена 22 пројектила изведена су у Португалији, а испитивање покретљивости и маневарских својства у јужној Француској.

Под којим именом или ознаком ће се појавити у серијској производњи, није извесно. Помиње се неколико верзија: ЕМВТ, LEOCLERC (*леојард-леклерк*), Leopard-3, LELEO (*леклер-клеојард*)...

УШТЕДА НА МАСИ

Евројенк је класичне конструкције са куполским наоружањем и трочланом посадом, управним одељењем и местом возача напред десно (јединствена позиција коју други тенкови имају или на средини или лево у управном одељењу). У куполи са наоружањем и специјалним уређајима лево су радна места командира, а нишанције десно од топа. Дужина тенка са топом напред је 10,97 м, оклопног тела 7,7 м, ширина 3,81 м и висина до крова куполе 3,53 метра. Борбена маса тенка

од 64,5 тона (три тоне мања од „леопарда 2А7”), уводи овај тенк у класу тешких основних борбених тенкова (18–20 тона већа маса него код руских конкурената фамилије Т-90).

За оклопно тело масе су: код „леклерка” од 36 до 37,5 тона, а код „леопарда-2А7” од 41,3 до 46 тона. Када се у коментарима о тенку ЕМВТ наводи могућност уштеде на маси тенка ЕМВТ око шест тона, захваљујући малој маси куполе „леклерк”, то треба схватити као већу разлику укупне борбене масе тенкова „леклерк” (од 54,5 до 57 тона) и „леопард-2А7” (62,5 до 67,5 тона), односно капацитет носивости ходног дела који је ојачан за терет од 68 до 70 тона.

Модуларни композитни оклоп куполе састављен је од заварених челичних плоча са размаком за слојеве керамике и кевлара, неких других неметала, а код најновије верзије „леклерк” SXXI легиране са титанијумом, тунгестеном и полуактивним панелима ЕРО. Преко основног оклопа споља причвршћени су пакети ЕРО, а преко њих, на размаку од око 15 центиметара (у бази куполе), налазе се метални поклопци, тако да тај међупростор има и функцију магацина за питку воду, резервни прибор, алат и део опреме посаде. Такво решење је јединствено у свету.

Подаци о дебелини оклопа куполе и еквиваленту заштите саопштени су различито. Са чеоне стране куполе еквивалент заштите од кинетичких и кумулативних пројектила је 640/1.200 mm (по другим 270–890 mm и 270–1.100 mm, од поткалибарних и кумулативних). Француски извори наводе еквивалент чеоне заштите куполе од поткалибарних пројектила 650–750 mm, од кумулативних (TOW-2A) 1.100–1.200 mm, а кров куполе од кумулативних 500–600 милиметара. Ниво заштите куполе нижи је од куполе „леопарда-2А7” (од кинетичких 920–940 mm, од кумулативних 1.730–1.760 mm), али је предност куполе „леклерка” аутомат за пуњење топа и два, уместо три члана посаде.

Оклопно тело „леопарда-2А7”, примењено код *евројенка*, еквива- ➤

НОВОСТИ

ЛИТВАНЦИ КУПУЈУ НОВУ ВЕРЗИЈУ ПУШКЕ G36

Према саопштењу немачког произвођача оружја „Heckler & Koch” (H&K), Министарство одбране Литваније планира куповину додатне серије јуришних пушака G36 калибра 5,56 mm. Уговор вредан 11 милиона евра подразумева набавку модификоване верзије пушке G36 A11 са потцвевним бацачем граната 40 mm НК269, новим типом кундака, ужом заштитном облогом и редизајнираном монтажном Picatinny шином.

Б. Р.

Бацач димних
кутија 2 × 7 Gallix
и ААТ-52 7,62 mm

лента заштите са предње стране одговара дебелини оклопа „леопарда 2А6” челика 580/670–700 mm (по другим 650–730 mm, од кинетичких и кумулативних пројектила). Бочне стране тела, зависно од уздужне позиције, јесу: прва половина бочног оклопа 95–150 mm, од поткалибарних и 320 mm од кумулативних; од половине уназад, од 71 до 291 милиметар. Први део бочног оклопа добио је ЕРО панеле, што је знатно повећало ниво заштите од поткалибарних и кумулативних пројектила (623–1.273 mm). Бочне стране тела, без ЕРО, нису отпорне на дејство фамилије РПП-7 и новијих пробојности 300–800 mm оклопа, а са ЕРО би требало да буду отпорне на дејство ручних бацача.

Примењени су и додатни модуларни проширени системи оклопа, тешки-MEXAS-H (Modular Expandable

Armor System-Heavy) верзија 3, намењена за додатну балистичку заштиту тенкова, зависно од верзије (има их три – лака, средња и тешка), да ли је модел пасивног или неексплозивног реактивног оклопа (НЕРО). Обично садржи облогу од специјалног најлона који прекрива слој керамике (посебни материјали као што су алуминијум-оксид, силикон-карбид, бор-карбид) и неке друге инертне материјале, зависно од захтева за заштиту. Током продора пробојног млаза кумулативног пројектила, структура композитног панела, у форми сендвича, обезбеђује ефикаснију заштиту од стандардног ЕРО (85–95%) и заузима мањи простор (30–60%). Наводи се да је и јефтинији од класичног ЕРО. Такође, у неким текстовима наводи се примена и унапређење модуларне оклопне заштите – АМАР (Advanced Modular Armor Protection), саставље-

не од челичног слоја, алуминијум-титанијума, нанометричког челика и нанокерамике, која са 305 mm дебљине тврдог панцирног челика пружа исту балистичку заштиту, а титанијум је масе око 58% у односу на класичан ваљани панцирни челик (РНА).

НАОРУЖАЊЕ И СУВ

Наоружање је, за сада, задржано од оригиналног Leclerc AMX-56, тј. топ CN-120-26 F1, калибра 120 mm L/52 (6.240 mm) глатке цеви као основно оруђе. Помоћно наоружање је спрегнути са топом тешки митраљез 12,7 mm GIAT M693 (1.100 метака) и ПАМ 7,62 mm AA-52 (3.000 метака) на куполи. Такође, на обе стране куполе уграђени су лансери БДК (2×7) GALIX, који имају кутије за стварање димне завесе, за осветљавање, за лансирање ИЦ девијатора за ометање вођења ПОР. Неколико кутија може да се усмери навише када прети опасност од ПОР лансираних из хеликоптера. Рачуна се да купола има капацитет да прими и топ већег калибра (130, евентуално 140 mm), али би морала да се продужи због димензија муниције и већег аутомата за пуњење.

Оруђе је стабилисано у две равни и има аутомат за пуњење топа (22 метка, од укупно 40, а преосталих 18 метака распоређено је у хоризонтално постављеном добошу, као код револвера) поред возача. Нишанција има могућност тренутног избора врсте метака којим треба да гађа, помоћу програматора (микропроцесора) посредством оптичког детектора, захваљујући кодираним зарезима на данцету полусагориве чауре. За управљање наоружањем користи се електромеханички систем (нишанција или командир, по потреби). Има дигитализовани СУВ интегрисан са командно-информационим системом командира тенка. Цев топа има термооблогу, али уместо цилиндричног респиратора барутних гасова користи компримирани ваздух за проветравање цеви. На устима цеви постављено је огледало које даје слику закривљености цеви (код прегревања) на референт-

ни систем који аутоматски и тренутно преко електронског рачунара мери одступање цеви од задатог угла.

Командир и нишанција имају идентичне рукохвате командног блока, са длан-прекидачима за активирање уређаја за покретање куполе и топа и тастер прекидаче за отварање ватре, а путем електронских дигиталних тастера бирају податке из рачунара. Ако нишанција погрешно у избору пројектила према задатом циљу, рачунар СУВ-а не извршава команду за опаљење, па се аутоматски одређује пуњење топа наменским пројектилом. Значајна је и могућности система FLIR за континуирано праћење покретног циља, а који се креће брзином до 40 km/h (и ноћу), када пролази иза природне маске – вегетације.

У саставу СУВ-а налазе се перископска нишанска справа нишанције HL60 (компанија SFIM) комбинованог типа (дневно-ноћна) са термо-визијском камером и ласерским даљиномером (мери до 8.000 метара), која је постављена испред места нишанције, на куполи десно. У дневном каналу увећава слику 3,3× и 10×, а у термалном 3×, 6×, 10× и 20×. Панорамска нишанска справа командира HL70 (или новија HL120), са оба канала за осматрање и нишањење дању и ноћу, монтирана је испред командировог поклопца, лево на куполи. Термо-визијска камера је из треће генерације термо-визије. Увеличава у дневном каналу 2,5× и 10×, а у термалном само 2,5×. Нишанске справе су са стабилованим видним пољем. Могу да се користе и у моду „видим-гађам” (huter-killer). Обе нишанске справе су независно стабилисане са одступањем нишанске линије од само 0.1 хиљадити (практички одступање од само 20 cm на 2.000 m). Наводи се вероватноћа погађања првим хицем у 95% случајева са поткалибарним пројектилом при гађању у покрету (35 km/h).

За дневно осматрање командир располаже са осам перископа, а нишанција са три. У термо-визијском каналу детекција циљева је на даљинама до 4.600 m, а идентификација до

2.600. Метеосензор је аутоматизован и смештен на куполи позади. Централни рачунар обезбеђује сталну везу свих компонената СУВ-а и аутоматско уношење балистичких елемената на скалу нишанске справе нишанције и командира као што су: метеоролошки подаци, температура барутног пуњења, бочни нагиб тенка, одступање цеви од задатог правца (девијација), даљина, позиција, детекција и распознавање циљева. Код задње две серије тенкова „леклерк” модернизован је комплекс електронских система, замењена је термо-визијским системом SAGEM Iris са већом резолуцијом слике и савременијом справом типа HL130.

Захваљујући оптоелектронском концепту панорамске НС командир може да пренесе слику уоченог објекта на дисплеј нишанције, региструјући и потребне податке о типу, позицији и брзини кретања циља, али у хитним случајевима и да сам гађа из топа, по систему „хватам-гађам” (huter-killer). Ласерски даљиномер је на бази NdYAG, олакшава полуаутоматско праћење циља и погодак првим испаљеним пројектилом.

Нови борбени командно-информациони систем (ICONE TIS), са дигиталним системом комуникација, интегрише податке о сваком тенку у јединици ка вишем нивоу командовања. Од 2009. године сви оперативни тенкови „леклерк” (серије S2 и SXXI) имају нови командно-информациони систем ICONE BMS већег капацитета и поузданости. Систем може да открије позицију непријатеља и својих јединица и пренесе је до сваког тенка своје јединице у борби предајом дигиталних податак у форми електронске мапе, нумерички или текстом по заштићеном каналу телекомуникација.

У борбеном комплету муниције има шест врста метака. Муниција је компатибилна са немачком муницијом истог калибра код „леопарда 2” и америчког M1A1/M1A2 „абрам” (око шест типова основних метака, а далеко више ако се рачуна и на друге произвођаче по стандардима НАТО). Француска за сада има: кумулатив- ➤

FENDERS
командно-информациони систем

За дневно осматрање командир располаже са осам перископа, а нишанција са три. У термовизијском каналу **детекција циљева** је на даљинама до **4.600 m**, а идентификација до **2.600**.

НОВОСТИ

АК-200 У АРСЕНАЛУ РУСКЕ НАЦИОНАЛНЕ ГАРДЕ

Новинска агенција РИА „Новости“ саопштила је да је Руска национална гарда (Росгвардия) потписала уговор са домаћом компанијом „Концерн Калашников“ о испоруци пушака серије АК-200. Уговор је вредан око 31 милион рубљи и подразумева испоруку 476 пушака АК-200 (стандардна) и 60 пушака АК-205 (карабинска верзија) у калибру 5,45×39 мм, као и одређен број пушака АК-203 и АК-204 калибра 7,62×39 мм. Национална гарда Русије опремљена је аутоматским пушкама АК74 и АК74М и у наредних неколико година планирано је преоружавање комплетног састава новом пушком.

Б. Р.

АК-205 5,45×39

но-разорни пројектил ОСС F1 пробојности 530 mm RHA челика; поткалибарне пројектиле OFL 120, 120F1 и 120F2, пробојности 420, 560 и 600 mm челика RHA на даљини 2.000 метара. Немачка поткалибарна муниција 120 mm је веће пробојности: DM-53 за цев L/44 пробија 750 mm, за цев L/55 пробија 800 mm оклопа. Америчка муниција са језгром од осиромашеног уранијума M-829A1, M-829A2, M-829A3 пробијају од 700 до 840 mm оклопа.

Од 2011. године у борбени комплет уведене су нове разорно-фугасне EXPL гранате за дејство по тврдим објектима са експлозијом после продора препреке унутар објекта; картечне гранате ОЕФС са ефикасним дејством до 400 метара. У 2016. години уведен је пројектил НЕ МЗМ, са програмираном детонацијом у три режима, подесном за дејство на нисколетећим ваздухопловима, хеликоптерима и дроновима.

Аутомат за пуњење је у задњој ниши куполе и ланчастог је типа. Омогућава највећу брзину гађања, са места и у покрету, стандардно 8 метак, а мануелно три метка у минути. Из 2×7 лансера димних кутија испаљују се димна пуњења за маскирање тенка, ИЦ девијатори за ометање ПОР, а по потреби експлозивна пуњења – гра-

нате за непосредну одбрану од напада пешадије у блиској борби.

ПОГОН И ПОКРЕТЉИВОСТ

Како је за платформу ЕМВТ преузето оклопно тело тенка „леопард-2А7“, подразумева се да је погонски агрегат 12-цилиндарски дизел мотор са течним хлађењем MTU MB873 Ка-501 од 1.500 КС/1.103 kW (при 2.600 об/м) са обртним моментом од 4.700 Nm (на 1.605 об/м). Мотор обезбеђује специфичну снагу од 23,5 КС/т и највећу брзину кретања 70 km/h, просечну 45 km/h и вожњу у задњем ходу 31 km/h. Предвиђена је могућност примене јачег мотора серије Euro Power Pack MTU MB883 од 1,650 КС (1,214 kW).

Аутоматска хидромеханичка трансмисија у блоку, Renk HSWL 354, са хидродинамичким управљањем, мењачем са 4+2 степена преноса, комбинованим са хидромеханичким уређајем за кочење, ретардером за успоравање кочења при већим брзинама, обезбеђује лако управљање тако масивним возилом, континуирани заокрет у вожњи по завојима путева, као и промену степена преноса без прекида тока снаге. Трансмисија омогућаје окретање тенка на месту око своје

вертикалне осе (покретањем гусеница у супротним правцима, једна вуче напред, друга назад). При кретању напред, брзином до 8 km/h, тенк може да пређе у задњи ход без претходног заустављања и без оштећења трансмисије.

Ходни део садржи седам пари потпорних точкова са гуменим обручима, три пара точкова носача гусеница, погонске назубљене точкове позади и управљачке точкове напред. Металне гусеничне траке (Diehl M570) са 82 чланка, ширине 630 mm (експлоатациони век до генералног ремонта 10.000 km), имају чланке са двоосовинским гумено-металним спојницама. Са унутрашње стране обложени су гумом, а споља гуменим наплацима или чланцима са металним гребенима (за зимске услове и поледицу), заменом по 18 стандардних чланака у обе

гусенице. Ослањање ходног дела обавља се преко торзионих гибљева и хидрауличних амортизера. Клиренс од 540 mm олакшава вожњу по нервном терену и код снежних падавина. Ходни део заштићен је металним екранима (у два слоја размакнута међусобно). Код новог тенка предвиђени су модули са кутијама ЕРО до половине дужине ходног дела.

Са капацитетом резервоара од 1.190 литара горива остварује аутономију на путу до 450 km, у теренским условима 220 километара. Потрошња горива на 100 километара пута је до 340 литара, а у теренској вожњи до 530 литара. Погонски агрегат са мењачем и ходним делом омогућује висок степен проходности овако масивног тенка. Савлађује вертикалну препреку висине 1,1 m, ров ширине 3 m, газ воде 1,2 m без припреме, 2 m са

припремом, 4 m са опремом за ПВТ (једна широка цев – шноркел, кроз коју посада може да изађе у случају гашења мотора при подводном кретању). Савлађује успоне до 60%, а нагибе до 30%.

СПЕЦИЈАЛНИ УРЕЂАЈИ

Купола „леклерка” опремљена је електронским системом за командовање возилом FINDERS (C4I), интегрисаним са СУВ-ом, системом за навигацију и позиционирање, те посебном електронском јединицом за контролу свих подсистема тенка. У 2009. години појавио се нови командно-информациони електронски систем ICON BMS већег капацитета информација (код тенкова друге серије – S2 и серије 21. века – SXXI) са радио-уређајем PR4TG (скачућа фреквенци-

ЕМВТ спреман за отварање ватре

Састављен од проверених савремених технолошких решења, **EMBT** ће представљати модел тенка за операције високог интензитета и оружје за потенцијалне наручиоце.

НОВОСТИ

АМЕРИЧКИ СПЕЦИЈАЛЦИ ИЗАБРАЛИ НОВУ СНАЈПЕРСКУ ОПТИКУ

Команда за специјалне операције САД (US SOCOM) изабрала је након вишемесечног тестирања нове снајперске оптичке нишане у тзв. првом и другом фокалном плану (енг. FFP – First Focal Plane / SFP – Second Focal Plane). На основу тендера за одељенски оптички нишан подесивог увећања (Squad Variable Power Scope) изабрани су ATACR 1-8×24 F1 компаније „Night Force Optics” (у првом) и SIG Sauer TANGO 6 1-6×24 (у другом фокалном плану). Укупна вредност уговора са обе компаније износи око 27 милиона долара.

Б. Р.

ја и заштићена предаја сигнала). Систем обезбеђује сталну размену података између различитих подсистема и компонената. Откривање позиције непријатеља и борбених возила могу да пренесу до сваког тенка своје јединице у борби, и то предајом дигиталних података у форми електронске мапе, нумеричких или текстуалних садржаја (у реалном времену), са заштићеним преносом података. Тиме се отварају оперативне могућности за: прецизно и ефикасно гађање покретних циљева у кретању тенка; једновремено праћење више циљева; организацију командне функције и функције телекомуникација, интегрисане са архитектуром базе података и брзом разменом података између учесника заједничког борбеног задатка (ранга батаљонске тактичке групе); широку аутоматизацију функција уређаја и подсистема; контролу управљања и стања елемената погона и функционисања свих компонената, наоружања, уређаја за управљања и система веза и командовања у тенку.

Командирово место опремљено је са три панела компјутерске јединице возила (VDU). Први панел је главна команда и осматрачка јединица са којом укључује уређаје куполе, СУВ-а, нишанске справе, термокамере, аутомат за пуњење топа, покретање топа и окретање куполе, коју у хитним случајевима може да покреће куполу брзином од 40°/s, топа по елевацији 30°/s. Други панел садржи команде за основно оруђе, индикаторе за упозорење на отказ елемената система, опасности од електронског прећења тенка и конекторе за аутоматску обраду и пренос података за отварање ватре путем радио система другим учесницима на заједничком задатку. Трећи панел садржи команде за помоћно наоружање и улазне сензоре СУВ-а (метео-сензор, бираче врсте метака, референтни систем за мерење девијације цеви, нагнутост рамена колеске топа, прекидаче за отварање ватре и друге). Подаци могу да се унесу и ручно.

Нишанција има два панела, слична командировим, али нема могућности

да моментално и брзо покрене куполу као командир. Та могућност је управо и предвиђена за командира, јер он има преглед и бољу кружну визуализацију терена, може да брже уочи опасан циљ и наглим усмеравањем куполе укаже нишанцији који циљ има приоритет за отварање ватре.

У раду командира и нишанције значајно место има и удобност положаја на радном месту и ергономски чиниоци за руковање уређајима. Седишта су постављена на еластична подешавајућа хидраулична постоља, прилагодљива по висини и нагиб, што олакшава дужи боравак у тенку и подношење љуљања и вибрација у теренској возњи. Подешавањем наслона за главу, нишанција и командир могу да подешавају положај чела приљубљеног уз чеони наслон НС, а да им потиљак буде ослоњен на еластични наслон седишта.

ЦЕНА EMBT ЈЕ НЕИЗВЕСНА

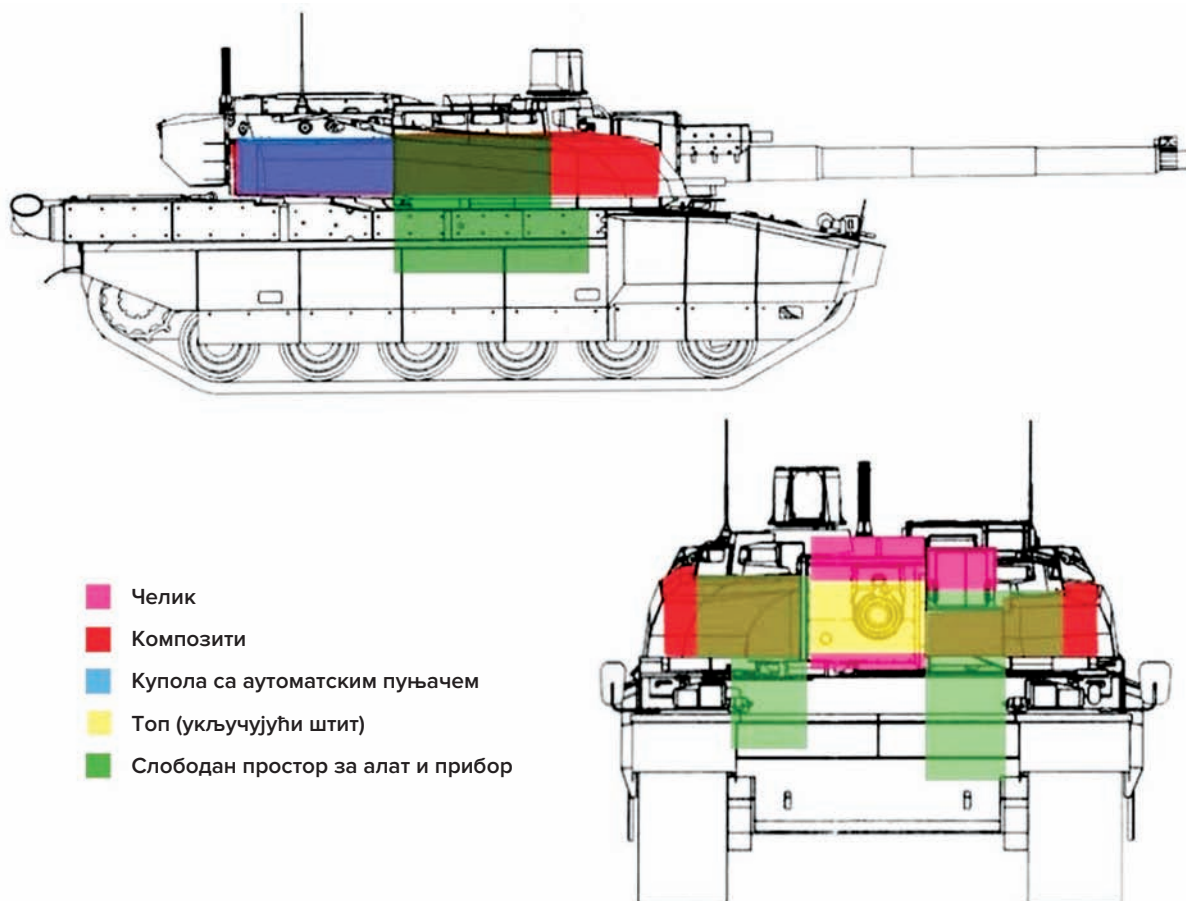
Ако се узме у обзир цена продатих 388 тенкова Leclerc Tropical Уједињеним Арапским Емиратима 2011. године, по 9,6 милиона евра за један тенк, који су иначе модификовани другим главним и помоћним мотором, нишанским справама и клима уређајем, тешко је реално проценити колико ће коштати EMBT у серијској производњи за неколико година. Према подацима у 2017. години „леклерк” серије 3 достигао је цену од 12,6 милиона долара. Неки аналитичари наговештавају „астрономске” цифре које су далеко изнад двоцифрених милиона долара. Такође, није извесна цена EMBT, када се узме у обзир да је најављена цена модернизације тенкова „леклерк” око 1,5 милиона евра по јединици, а слично је и са модернизацијом 104 тенка „леопард 2А4” на нивоу „леопард 2А7V” (Verstärke) – унапређени.

Уколико се програм модернизације тенкова и других ОБВ буде потпуно испунио, Немачка и Француска остале би без потребног фонда тенкова за компоновање хибридног модела тенка EMBT, што значи да би се из основа

SIG Sauer TANGO 6 1-6×24

ATACR 1-8×24 F1

израђивале све компоненте и главни делови, као нове производне јединице. У том случају, није далеко од претпоставке (неких аналитичара) да би цена новог тенка ЕМВТ могла да одскочи знатно више од данашње, која иначе није саопштена. Треба подсетити да је цена јединице у развоју више пута скупља од тенка у серијској производњи, али како је у овом случају рок за почетак серијске производње релативно далеко, то ће посредно допринети повећању цена.

Цене „леопарда” 2А7 и 2А7+ већ су достигле невероватних 35,4 милиона долара, према неким изворима (<http://defence-blog.com>, 18. децембар 2017). Катар је уговором са „Kraus Maffei Wegman” из 2013. године о куповини 62 тенка верзије А7+, са припадајућим комплетом резервних делова и материјалне базе за обуку посада, требало да исплати 2,2 милијар-

де долара. То је „астрономска” цена према било којем тенку у свету 2019. године, тј. један тенк кошта 35,4 милиона долара. Други наводе да је уговор обухватио још 24 хаубице РзН2000. У том случају цена би износила око 30 милиона долара, што је „мало ниже” него за један Т-90.

Земље у заливу Голфа не питају за цене када се одлуче да купе наоружање. И Саудијска Арабија је желела 200 „леопарда 2А7+”. Немачка компанија је прихватила захтев, али је Бундестаг стопирао испоруку. Мађарска је 2018. године уговорила куповину 44 „леопарда 2А7+”, 24 самоходне хаубице РзН2000 и 12 „леопарда 2А4” за обуку. Вредност уговора је 565 милиона долара. Процењује се да би један „леопард 2А7+” коштао око 10 милиона долара.

Било је и ранијих покушаја израде евроштенка. Подсетимо се осамдесетих

година 20. века и пројекта МВТ-80, насталог сарадњом британских и немачких, а касније француских компанија, после пропасти америчко-немачког пројекта тенка МВТ-70. Али и МВТ-80 је прекинут, па су те три државе интензивирале своје националне пројекте. Да ли ће такву судбину дочекати и тенк ЕМВТ, много хваљени актуелни пројекат, не зна се. Неизвесност ће свакако бити отклоњена за две-три године, када би прототипски модел требало да буде усвојен и спреман за фабричке конвејере. Присутна су и друга питања око усаглашавања ставова, прилагођавања система различитих техничких конфигурације, одрицања од појединих системских решења која свака од две стране држи већ 30 година (у Француској) или 40 година (у Немачкој). Но, о томе одлучују они који воде политику, војску и привреду обе стране. |

ПАРАЛЕЛЕ

Ваздушно-космичке снаге Русије
– садашњост и техника будућности

НЕБО НА ДЛАНУ

Пише Михаил КУРАКИН

„ОД 2013. ГОДИНЕ ВАЗДУШНО-КОСМИЧКЕ СНАГЕ РУСИЈЕ ДОБИЈАЈУ ПО 200 НОВИХ ЛЕТЕЛИЦА СВАКЕ ГОДИНЕ. ЗБОГ ТОГА МОЖЕМО СА ПОТПУНОМ СИГУРНОШЋУ ДА КАЖЕМО ДА СЕ НАША ВАЗДУШНА АРМИЈА НИЈЕ САМО ПОНОВО РОДИЛА, ВЕЋ СМО МИ СТВОРИЛИ ЈЕДНУ НОВУ АРМИЈУ, У КОЈОЈ СУ СЕ ПОЈАВИЛИ И САСВИМ НОВИ СЕГМЕНТИ”, РЕКАО ЈЕ ПРЕДСЕДНИК РУСИЈЕ ВЛАДИМИР ПУТИН. >

Шта заправо представљају обновљене Ваздушно-космичке снаге Русије? Ова обједињена структура настала је 2015. године као резултат спајања Војновоздушних снага и Војске ваздушно-космичке одбране, до тада два вида. Данас у њихов састав улази и Војска противваздушне и противракетне одбране, такође раније самосталан вид. Неопходност формирања Ваздушно-космичких снага образложио је тада министар одбране Русије Сергеј Шојгу: „Формирање Ваздушно-космичких снага представља оптималну варијанту побољшања система ваздушно-космичке одбране земље. То дозвољава, на првом месту, да се у истим рукама сконцентрише сва одговорност за вођење војнотехничке политике развоја војске која ће решавати задатке у ваздушно-космичкој сфери. Као друго, на рачун тешње интеграције повећаће се ефективност претходних самосталних сегмената, и треће, обезбедиће се континуирани развој система ваздушно-космичке одбране земље”.

Ваздушно-космичке снаге су по својој намени предвиђене за извиђање ситуације у ваздушном и космичком простору, откривање ваздушних и ракетних (ваздушно-космичких) напада и извештавање војних и државних органа о томе, одбијање агресије у ваздушно-космичкој сфери и заштиту од напада из космоса и ваздуха најважнијих центара војне и државне управе, административ-

но-политичких центара, индустријско-економских рејона, важних објеката у држави и војних формација. Задаци су им и да униште најважније објекте и живу силу противника применом конвенционалних и нуклеарних средстава, а такође да дају ваздушну подршку и омогуће бојева дејства родовима и видовима војске ваздушних снага, али и омогуће лансирања космичких апарата и интерконтиненталних балистичких ракета и њихово управљање током лета у орбити.

Војновоздушне снаге Русије имају у свом саставу авијацију далеког домета (дальная авиация – стратегијска авијација), фронтовску (тактичку) и војнотранспортну авијацију, као и ракетне јединице ПВО и радио-техничке саставе (ваздушно осматрање и јављање). Овим текстом обухваћене су само најважније и најинтересантније јединице.

ОД „МЕДВЕДА” ДО „ПОСЛАНИКА”

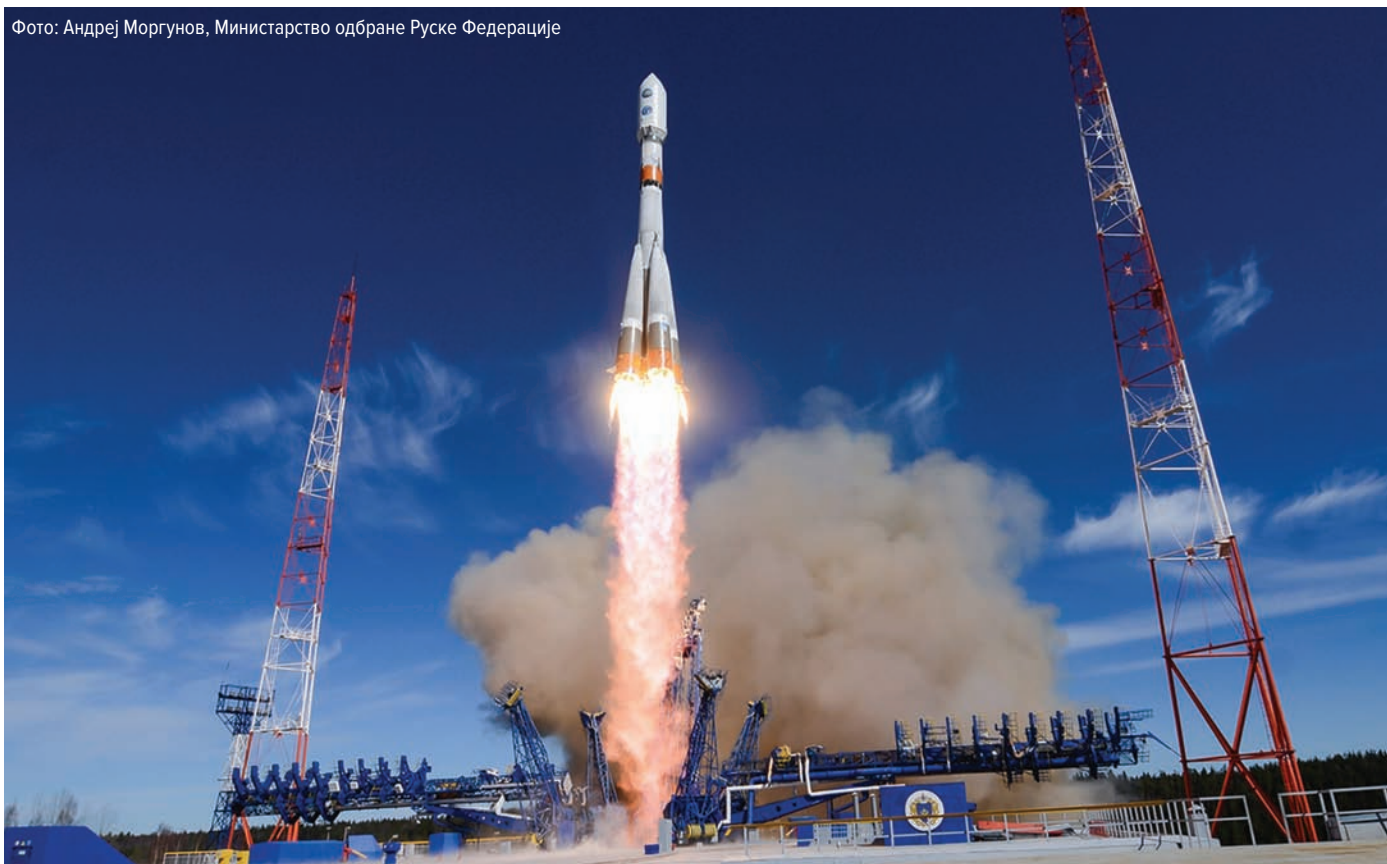
Авијација далеког домета представља стратешку резерву Врховне команде и једну од три компоненте стратешких нуклеарних снага Русије. У њеном саставу налазе се стратешки носачи ракета Ту-160 „бели лабуд” и Ту-95МС „медвед”, бомбардери дугог домета Ту-22М3 и „летећи танкери” ИЛ-78. Основно наоружање су им авионске крстареће ракете далеког домета и ракете оперативно-тактичке намене у нуклеарном и конвенционалном сукобу, као и авионске бомбе различите намене и калибара.

Стратешки носач ракета Ту-160

Фото: Министарство одбране Руске Федерације

Фото: Андреј Моргунов, Министарство одбране Руске Федерације

Лансирање ракете Сојуз-2

У току је опсежна модернизација авиона који се налазе у саставу авијације далеког домета – замена наоружања, радио-електронске опреме и мотора. Почетком прошле године на аеродрому Казањског авијационог завода изведен је пробни лет првог модела бомбардера наоружаног ракетама великог домета Ту-160М2. Тај први опитни авион назван је у част некадашњег команданта војновоздушних снага, хероја Русије Петра Дејњекина, а његов лет пратио је и председник Русије Владимир Путин. Планирано је да Ваздушно-космичке снаге добију 66 бомбардера Ту-160М2, који ће постати основа авијације далеког домета.

По ватреним могућностима ови модернизовани авиони знатно ће превазилазити своје претходнике. У интервјуу за лист „Краснаја звезда” садашњи командант стратегијске авијације далеког домета генерал-потпуковник Сергеј Кобилаш изјавио је да ће борбена ефективност Ту-160М2 бити већа за два и по пута у односу на авионе произведене у време СССР-а. У конструктивном смислу Ту-160М2 се по мало чему разликује од основног модела. Ипак, уграђени делови биће произведени по сасвим новој технологији, што је обелоданио и председник Путин приликом демонстрационог лета новог авиона у Казању. За сада је

*Председник
Обједињене
авиондустријске
корпорације (ОАК)
Јуриј Сљусар изјавио
је средином фебруара
да ће већ ове године
Воздушно-космичке
снаге Русије добити
први серијски
произведен ловац
пете генерације
Су-57*

познато да се на Ту-160М2 постављају мотори НК-32 серије 02 самарског произвођача „Кузнецов”. „Бели лабуд” добиће апаратуру која ће максимално аутоматизовати и усавршити процес управљања, уз уградњу савремене пилотажно-навигационе и радио-електронске опреме.

У Русији је у току разрада Перспективног комплекса авијације далеког домета, у ствари новог авиона пете генерације. Средином фебруара ове године постало је извесно да ће овај авион бити направљен уз примену стелт технологије по аеродинамичкој шеми „летећег крила”, без репних површина. Пројекат је већ одобрен, а технички задаци утврђени. У ствари, стварање концепције авиона пете генерације овог комплекса (зову га и „производ број 80” или „посланик” – срп. „весник”) почело је у конструкторском бироу „Тупољева” још пре десет година. До сада је направљено неколико модела за тестирање у аеродинамичким тунелима. Конструктори су од почетка знали да то неће бити модернизација постојећих летелица авијације далеког домета, већ конструкција сасвим новог авиона. Током 2017. године облик авиона усаглашен је са Министарством одбране. У његовом наоружању за сада се налази обично ракетно-бомбардерско на- ➤

Стратешки носач ракета Ту-95МС

оружање, рекао је листу „Взгљад” војни пилот прве класе, заменик главног уредника часописа „Авиапанорама” генерал-мајор Владимир Попов. У перспективи, „посланик” може да се наоружа и најновијим надзвучним ракетама, које имају способност да уништавају циљеве у блиском космичком простору. На тај начин „производ број 80”, како тврде, може да одигра и улогу космичког ловца. Конструктори новог авиона из компаније „Тупољев” и наручиоци посла из Министарства одбране рачунају да ће се први огледни примерак појавити на писти за две до три године, да ће први лет бити обављен 2025–2026. године, а почетак експлоатације ових носача ракета планиран је већ за 2028–2029. годину.

„ГРАЧ”, „ЗАШТИТНИК” И МНОГИ ДРУГИ

У наоружању Ваздушно-космичких снага Русије налазе се јуришни авиони, ловци и бомбардери најразличитијих модификација – од одлично познатих са неба изнад Авганистана Су-24М и Су-25 „грач” (срп. „врана”), до са-

1977.

Александар
Федотов

МиГ-31
37.650 m

времених Су-30, Су-34 и Су-35 генерације 4++. Припадање тој генерацији ваздухоплова сматра се условним, јер указује само на то да су карактеристике оваквог авиона сасвим близу ловаца пете генерације, осим технологије мале видљивости. Сви ови авиони опремљени су разним врстама наоружања: од авио-бомби различитих калибара и намена, до навођених и невођених ракета, реактивних пројектила „ваздух-земља” и авионских топова.

Према речима стручњака, Су-35 је прелазни модел од знаменитог Су-27 (конструисаног крајем осамдесетих година прошлог века) ка најновијем Су-57 (Перспективни авијацијски комплекс фронтовске авијације). Међутим, овај авион већ данас се може сматрати серијским. Председник Обједињене авиоиндустријске корпорације (ОАК) Јуриј Сљусар изјавио је средином фебруара да ће већ током ове године Воздушно-космичке снаге Русије добити први серијски произведен ловац пете генерације Су-57. Најавио је и да ће убрзо потом руском војном ваздухопловству бити испоручено још 15 авиона овог типа. Експерти веома ви-

Фото: Министарство одбране Руске Федерације

соко оцењују борбени потенцијал који Су-57 несумњиво има. Војни коментатор Алексеј Леонков је у интервјуу за војну телевизију „Звезда” изјавио да је Су-57 маневарски авион који има предност у ваздуху и решава специфичне задатке коришћењем технологије сниженог радарског учачања и да би у хипотетичком двобоју овај руски ловац однео победу над америчким F-35.

„ЛИСИЧАР” СА „КИНЖАЛОМ”

„Кинжал” (срп. „бодеж”) назив је руског надзвучног авијационог ракетног комплекса. О постојању тог оружја у Русији свет је сазнао у марту прошле године, када је председник Владимир Путин за време свог годишњег обраћања Федералној скупштини приказао кадрове испитивања тог комплекса. На њима је било видљиво да функције бојеве платформе (авиона носача) врши надзвучни ловац бомбардер дугог радијуса дејства МиГ-31, настао у пројектном бироу МиГ-а још за време Совјетског Савеза, а у експлоатацији се налази од 1981. године. Стручњаци НАТО-а назвали су га Foxhound – „лисичар”. Без обзира на време његовог настанка, тај авион може само условно да

се назове ветераном, јер је по својим брзинским и висинским карактеристикама остао јединствен до данас.

Још 1977. године совјетски пробни пилот Александар Федотов подигао се авионом МиГ-31 у блиски космос, на висину од 37.650 метара. Све до данас, овај авион покрива практично сав дијапазон висина доступних савременим летелицама. Пре две године на авиону МиГ-31БМ постигнут је најновији рекорд трајања лета без слетања од 7 часова и 4 минута (са два пуњења горивом у ваздуху). Јединствена структура метала од кога је направљен труп овог авиона, заједно са прорачунатом конструкцијом, омогућила је да „лисичар” буде рекордер по многим показатељима. Управо због тога је и изабран за платформу „кинжала”. Према изјави главног уредника часописа „Арсенал отаџбине” Виктора Мураховског, нове ракете „кинжала” нису крстареће, већ „аеробалистичке”, чија се трајекторија одржава на рачун велике брзине. Ловац МиГ-31, специјално модификован за лансирање те ракете, фактички јој служи као први степен лансирања, који даје убрзање изван густих слојева атмосфере на висинама од 12.000 до 15.000 метара. Ракета даље лети на граници стратосфере, а на тај начин се избегава велики отпор ваздуха. >

Главкомандујући Ваздушно-космичких снага Русије генерал-пуковник Сергеј Суровикин сматра да појава „кинжала” представља важан продор у разради надзвучних система наоружања. Авион носач доставља аеробалистичку ракету у рејон избацавања за неколико минута, где основни мотор убрзава пројектил до надзвучне брзине за неколико секунди. „На крајњем делу трајекторије укључује се глава за самонавођење, која обезбеђује потребну тачност и избор циља у било које доба дана и ноћи” – изјавио је Суровикин.

Војни коментатор ТАСС-а Виктор Литовкин сматра да ће у перспективи у склопу „кинжала” бити модернизовани и стратегијски авиони дугог радијуса дејства Ту-22М3. И они су надзвучни, а могу и да понесу велику количину наоружања, чак 12 тона, колико може и „кинжал”. Једино што ће, сматра Литовкин, бити неопходно да се ураде конструктивне измене на трупу Ту-22М3. Прошле године су два ловца МиГ-31К са комплексима „кинжал” први пут учествовала у ваздухопловном делу Параде победе 9. маја у Москви. Нешто раније, од априла прошле године, приликом извршавања задатка стратешког задржавања, авиони МиГ-31 са комплексом „кинжал” почели су

да обављају планско дежурство на небу изнад акваторија Каспијског мора.

„ФАВОРИТ” И „ТРИЈУМФ”

У саставу Ваздушно-космичких снага Русије битно место заузимају и противваздушна и противракетна одбрана. Њихову основу чине широм света чувени системи С-300 „Фаворит” и С-400 „Тријумф”. Настанак породице тих система везан је за седамдесете године прошлог века, када је њихово пројектовање условила анализа искуства бојеве примене противваздушних ракета у Вијетнаму и на

Блиском истоку. Баш тада је и постало јасно да нови системи треба да се принципијелно разликују од претходних. У првом реду, морали су да постану мобилни како би могли да наносе ударе по авионима противника са неочекиваних позиција, али и да их исто тако брзо напуштају како би избегли нападе. Друго, нови систем требало је да „уме” истовремено да гађа неколико циљева. Као резултат таквих захтева, 1979. године на ватрено дежурство ступили су први системи С-300, са рекордно кратким временом од пет минута потребним за дејство, због чега ави-

2019.

С-400
„Тријумф”

80 циљева
на 400 km

С-400 „Тријумф”

Фото: Министарство одбране Руске Федерације

Фото: Министарство одбране Руске Федерације

МиГ 31 са ракетом „Кинжал”

јација противника није могла лако да их лоцира. Батерија је истовремено могла да гађа шест циљева, по две ракете на сваки, што је увелико повећавало ефективност ватре. Током процеса модернизације и накнадних усавршавања ти показатељи су се вишеструко побољшавали. Савремени С-300 „Фаворит” способан је да гађа истовремено 36 циљева, укључујући навођене и баллистичке ракете, као и авионе свих брзина и намена, и то уз непосредно присуство интензивних активних и пасивних сметњи. Даљина на којој може да погађа циљеве износи од 3 до 200 километара.

Даљим развојем „Фаворита” појавио се С-400 „Тријумф”. Нови противваздушни систем може истовремено да гађа два пута више циљева, до 80. Број ракета које се у исто време наводе на циљеве повећан је на 160. Максимална даљина гађања износи 400 километара, а даљина уочавања циљева чак до 600 километара. За разлику од свог претходника, С-400 може да обара циљеве на висини од само пет метара, па до 30 километара. Способан је да уништава не само ракете и авионе већ и хеликоптере, и то на великој удаљености. Прецизне ракете „Тријумфа” лете надзвучним брзинама, што дозвољава систему да за

2019.

МиГ-31БМ
лет 7h 4'

само неколико минута уништи било који авион противника.

Ово оружје постало је толико тражено у свету да је чак и Турска, иако чланица НАТО-а, потписала уговор за његову куповину. Турски председник Ердоган најавио је да би прва испорука С-400 требало да буде реализовна у јулу ове године. Штавише, додао је, Анкара у перспективи планира да од руског концерна „Алмаз-Антеј” купи и будуће ПВО ракетне системе С-500. У оптицају је и информација да постоји интересовање Саудијске Арабије за куповину „Тријумфа”. Уговор за куповину пет пуковских комплета С-400, вредан више од пет милијарди долара, недавно је потписала и Индија.

Министар одбране Русије Сергеј Шојгу коментарисао је развој Ваздушно-космичких снага у последњих неколико година, напоменувши да је од 2016. године испоручено више од 600 нових и модернизованих јединица и система наоружања и борбене технике, који су омогућили потпуну покривеност радарима у свим ваздушно-космичким правцима. „Земље које немају поуздан систем ваздушно-космичке одбране ризикују да престану да постоје” – нагласио је значај савремених ПВО система Сергеј Шојгу. |

Фредерик Вилијам Ендгал

истраживач геостратегијских питања и историчар

ИЗА КУЛИСА РАТА

Поводом двадесет година од НАТО бомбардовања Југославије, Вилијам Ендгал у разговору за „Одбрану” говори о позадини припрема за напад, као и о његовим последицама по Србију, Европу и САД, повлачи паралелу између уништавања СССР-а и СФРЈ и предвиђа крај ере економске доминације засноване на дужничком ропству

Пише Снежана ЂОКИЋ

Вилијам Ендгал је политички економиста и оснивач организације *Engdahl Strategic Risk Consulting*, која помаже компанијама и финансијским институцијама да сагледају стратешке геополитичке ризике. Предавао је економију на *Rhein-Main* универзитету у Немачкој и био гостујући професор политичке економије на Универзитету за хемијску технологију у Пекингу. Већ деценијама се бави геополитичком анализом глобалних дешавања. Аутор је низа међународних бестселера – *Век рајџа: анило-америчка нафитна политика*, *Бојови новца: Вол Сириј и смрт америчког века*, *Семе уништења: скривена агенда тењске манипулације*, *Циљ Кина: Како Вашингтон и Вол Сириј планирају да заробе азијског змаја*.

Припреме за бомбардовање СРЈ, како тврдите у књизи *Manifest Destiny: Democracy as Cognitive Dissonance*, почеле су већ окончањем рата у Босни и Херцеговини. Након потписивања Дејтонског споразума 1995. године специјалне снаге САД и диха-

дисти кренули су у следећи поход – *свешти рајџ* против Југославије, односно на покрајину Косово и Метохија. Шта су укључивале припреме за нови рат? Каква је била политичка и економска водиља тих припрема?

– Нови рат на Косову тајно су припремале углавном ЦИА и немачка обавештајна служба БНД, које су обучаваале тзв. Ослободилачку војску Косова. У то су били умешани амерички *Војни професионални ресурси*, а Немци су обезбедили источнемачко оружје и униформе. Верујем да је циљ био да се отцепи било који функционални, српски део бивше Југославије. То је подразумевало регрутовање косовских Албанаца. Многи од оних који су чинили језгро ОВК учествовали су у кријумчарењу дроге и другим облицима организованог криминала. Намера је била да се на Косову створи америчка војна база која би омогућила доминацију над целим регионом, односно камп Бондстил.

Годину дана пре агресије НАТО-а на Југославију амерички Стејт департамент прогласио је ОВК међународ-

ном терористичком организацијом. Истовремено, део званичних органа САД сарађивао је са њом. Одакле тај парадокс?

– Мислим да је у питању фракцијско размимоилажење у Вашингтону. Стејт департамент је тврдио да постоје докази о огромним приходима од трговине хероином који су се користили за финансирање ОВК, а ЦИА је у више наврата затварала очи пред групама које су се бавиле прометом наркотика, уколико су јој биле корисне. У југоисточној Азији чак је користила тај профит за финансирање својих „црних” операција. Јасно је да је, нажалост, ЦИА победила у тој борби. Савет Европе је 2010. објавио извештај у којем се Хашим Тачи наводи као вођа криминалне мафије почев од 1998. године, али је Вашингтон тај извештај заташкао, вероватно на захтев ЦИА.

Припреме за рат су биле завршене и већ 1999. године Клинтонова администрација била је спремна да натера НАТО да започне ваздушне нападе. Бомбардовање је извршено у су- ➤

Скела која је 1999.
уместо мостова
повезивала
Нови Сад

протности са Повељом УН, па и Повељом НАТО-а, која дозвољава војно деловање само у случају напада на земљу чланицу те организације. Како се то догодило? Зашто је Балкан дошао у средиште пажње?

– Сматрало се да је Клинтонова администрација имала тајни договор са немачком владом да подржи бомбардовање 1999. године, и она је то учинила.

Зашто Балкан? Бушова администрација, а касније и њима блиска Клинтонова, утврдила је потребу за јаком дестабилизацијом три кључна региона: Совјетског Савеза (и Источне Европе), Кине и Југославије. Та огромна геополитичка дестабилизација, која је почела 1989. године, била је потребна да се некадашње социјалистичке економије отворе за масовно пљачкање, у складу са оним што се звало *економска глобализација*. У СССР-у се то у највећој мери остварило, у Кини није, а у Југославији је довело до рата.

Верујем да је још један разлог за рат у Југославији, колико год то цинично звучало, била потреба да се Западној Европи докаже да мора да задржи НАТО чак и након нестанка та-

У њочетку нисам на такав начин видео Трампа, али сада све више увиђам да се ујусутио у бијку против оних геополитичких интереса који су радили иза кулиса југословенској рати и још толико других разарања.

козване совјетске претње. Уговором из Мастрихта био је предвиђен стуб Европске уније који чини систем једничке спољне и безбедносне политике, тј. одбране, а који је независан од НАТО-а. Вашингтон под Клинтоним и Бушом није желео да се то догоди.

Пре двадесет година почели су ваздушни напади на СРЈ, претежно на Србију. За три месеца агресије НАТО је на Србију бацио 22.000 тона бомби, око три килограма експлозива на сваког становника. Између осталих бачене су и бомбе са осиромашеним уранијумом, као и касетне бомбе, забрањене Женевском конвенцијом. То је проузроковало дуготрајно и опасно радиоактивно загађење животне средине, и та ће опасност трајати дуже него што је до сада трајала људска цивилизација. Много људи је погинуло, рањено или нестало те

1999. године. Какве су последице тог чина у Србији, Европи, САД?

– У Србији се десила људска катастрофа незамисливих размера. И Европа трпи велике последице – неспособност да се супротстави Клинтоновој одлуци представљала је још један корак ка моралном паду Европске уније. За САД је то значило већу моћ и наглашено преузимање моћи политике Вашингтона над ЕУ, што је, по мом мишљењу, почело већ након убиства Џона Кенедија. Као што сам раније поменуо у вези са пројекцијом америчке војне моћи, омогућило је командање Југославије и инсталирање америчке базе Бондстил на Косову.

Како са ове временске дистанце видите агресију на Југославију у свим њеним аспектима – политичком, економском, правном?

– Као незакониту по свим начелима међународног права и као криминал-

Агресију НАТО-а на Југославију видим као незаконитију њо свим начелима међународној њрава и као криминалну. Регион се економски ни на један начин није опоравио од ратних разарања. Била је њо ѡраума чије ће ѡпоследнице ѡтрајати деценијама.

ну. Била је то траума чије ће последице трајати деценијама. Регион се економски ни на један начин није опоравио од ратних разарања. Колико видим, ни чланство Хрватске у ЕУ није економији донело ништа позитивно, а поготово не чланство у НАТО-у. Политичка радикализација у Босни и Херцеговини, спроведена арапским новцем, поларизовала је етничке групе које су пре рата живеле у миру.

Како видите реалност на Балкану у овом тренутку? Посебно у Србији, која је скоро затворена у НАТО окружењу.

– Ситуација на Балкану је тешка. ЕУ је у приличном проблему. Увођење евра било је катастрофално за већину чланица, посебно за земље као што су Италија или Шпанија. Захтеви Немачке и Брисела за пропуштање бескрајног тока избеглица и миграната из ратних зона као што су Либија, Сирија, Авганистан стварају отворени раскол у аутократској Европској унији. Бити окружен НАТО-ом свакако је тешко, али суверене земље морају имати слободу да се удруже с ким сматрају да је најбоље. Такође, у самом НАТО-у јављају се нове тензије између земаља ЕУ, посебно Француске, Немачке, с једне и Вашингтона, с друге стране. Догађа се много више тога него што се на први поглед види и верујем да то може бити потенцијално позитивно за Европу.

Да ли би се могле повући паралеле између процеса уништавања бивше Југославије и СССР-а?

– Оба су извеле исте невладине организације из Вашингтона, као што су *Национална задужбина за демократију, Кућа слободе, Фондација за*

ошворено друштво. Такозване демократске НВО створене су још осамдесетих година да би ЦИА преко њих извела промене режима. По мом мишљењу, докле год је Југославија, без обзира на проблеме њеног модела социјализма Трећег пута, била у стању да демонстрира умерену алтернативу харвардској економији слободног тржишта, она је спречавала организовано пљачкање целог комунистичког света од западних банкара и корпорација. НВО су креирале лажне демократске покрете ради дестабилизације таргетираних земаља, као што је био Отпор у Београду, који је финансирао Вашингтон. Јељцинов преврат, с циљем да се опљачка СССР, водили су ЦИА и Бушове и Клинтонско ново најпоузданије окружење. Политика Владимира Путина успела је да умањи неке од највећих штета, али је Русија деведесетих година опљачкана као мало која друга земаља и данас се још од тога опоравља.

Сто година од Великог рата подсећа нас да је Србија у 20. веку уложила огромне напоре и поднела изузетне жртве за очување слободе – само у Првом светском рату изгубила је скоро трећину становништва. Била је на страни победника и у Првом и Другом светском рату... Крајем 20. века доживела је агресију од својих савезника у два светска рата. Имате ли неки коментар на то?

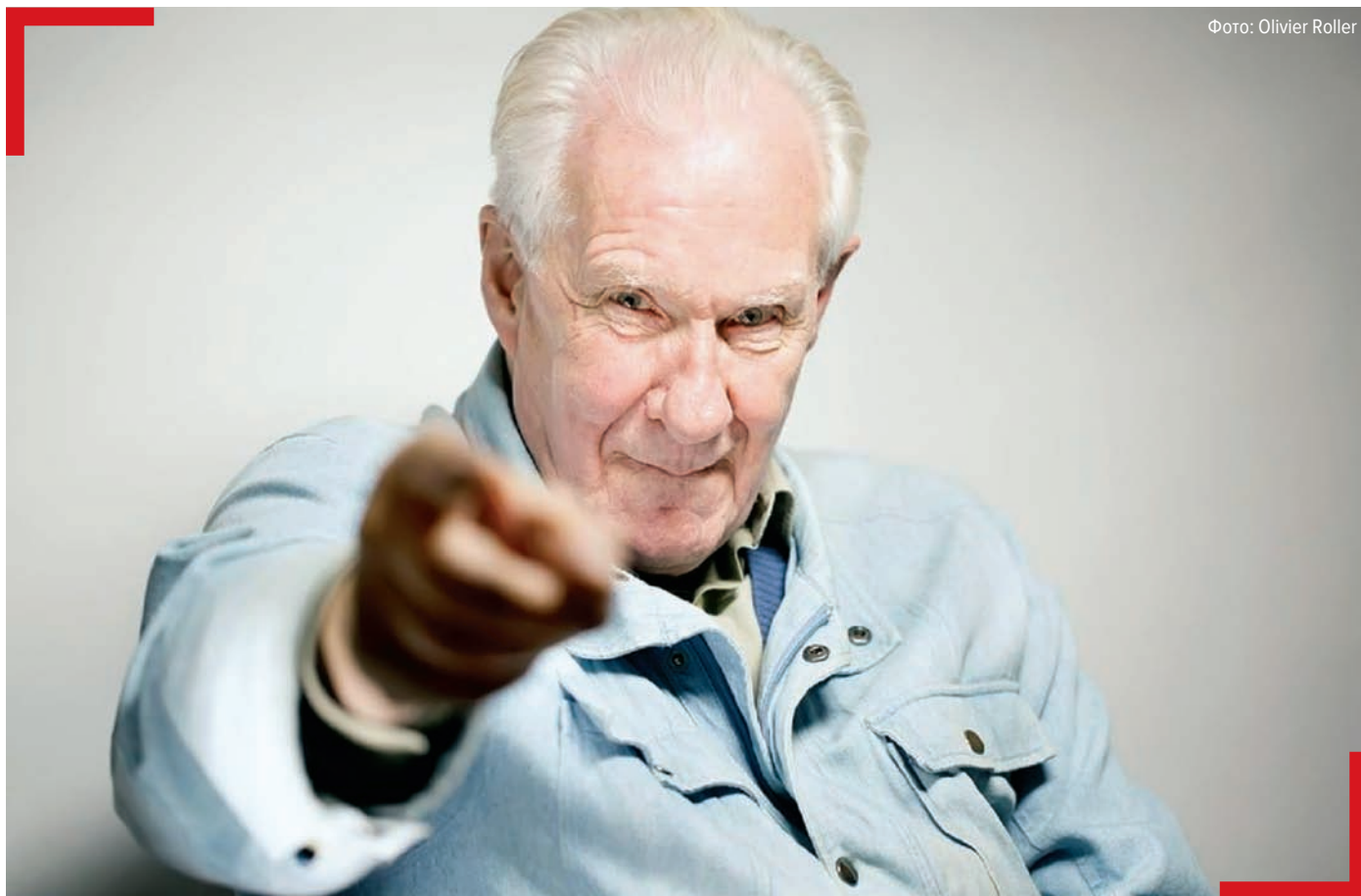
– Ваша историја је скоро невероватна и чудо је да нисте подлегли. Не желим да расправљам о религији, ја сам економски историчар, а не стручњак за теологију, али да ли је случајно да су православна Србија, православна Русија, православна Грчка биле мете невероватних напада последњих де-

ценија? Културна историја, која сеже 1.000 година уназад, до времена крсташких ратова и великог раскола, морала је обликовати културу. Али ни онима који су вас ставили у тај положај не иде баш најбоље.

Будући да на нови начин сагледавате геополитичке промене које се одвијају на глобалном плану, мислите ли и даље да се налазимо на крају једне ере?

– Верујем да јесмо на крају једне ере, не нужно на крају САД, као што сам некада мислио, већ на крају раздобља економске доминације засноване на ропству по основу дуга.

Кључни играчи које посматрам су Русија и Кина и, на моје изненађење, постоје неки знаци велике противофанзиве према САД. Још је рано да се утврди исход, али има знакова да је председник Трамп покренуо другачију агенду од Клинтонске или Бушове. Ако је тако, а све више се тако и чини, то би могло да има огроман позитиван утицај на Европу, јер видимо да поштовање националног суверенитета поново има примат над глобализацијом „без граница” великих банака и мултинационалних корпорација. У почетку нисам на такав начин видео Трампа, али сада све више увиђам да се упустио у битку против оних геополитичких интереса који су радили иза кулиса југословенског рата и још толико других разарања. Он је очигледно део једне фракције унутар америчког естаблишмента која схвата да уништавање нације не може даље да се настави. Предстојећи месеци ће бити одлучујући. На једном нивоу, то је рат између глобализма и национализма. Лично, чврсто верујем да су границе важне, а исто тако и нације. |

Зашто професора Алена Бадјуа треба читати

Пише Миша СТОЈАДИНОВИЋ

У време када се навршава двадесет година од агресије НАТО-а над Србијом, значајно је поменути професора Алена Бадјуа, филозофа, математичара, драматурга и романијера, једног од најпознатијих и најутицајнијих интелектуалаца данашњице који су дигли глас против бомбардовања наше земље, неправде, а у заштиту малих и сиромашних земаља.

Интересовање професора Алена Бадјуа протеже се од филозофије, пре-

ко математике, затим поезије, позоришта и уметности, па све до политике и критичког сагледавања савременог друштва. Једна од његових главних одлика јесте вечна борба за истином, до које је изузетно тешко доћи. Он свакодневно на свом примеру демонстрира чувену реченицу Ноама Чомског да „одговорност интелектуалаца лежи у томе да говоре истину и обелодањују лажи”. Иако можда на први поглед ово изгледа као труизам, истина је за савременог интелектуалца све сем очигледна. Професор Ален

Бадју боравио је кратко у Србији јануара 2015. године и одржао предавање у Дому културе „Студентски град” на Новом Београду. Том приликом посветио је велику пажњу студентима, стрпљиво дајући одговоре на сва њихова питања.

Како до истине?

Један од најзначајнијих делова филозофије професора Бадјуа јесте вечна потрага за истином. Он каже да се не може говорити о само једној истини,

из истог разлога не постоји само једна етика, већ онолики број етика колико постоји истина, тако да можемо говорити о етици политике, етици љубави, етици науке и етици уметности. Због тога, сматра професор, можемо говорити о четири фундаментална типа истине – научне, уметничке, политичке и љубавне. Доћи до истине у савременом друштву је нарочито тешко јер, како истиче, данашње зло је у великој мери мистификовано и прикривено привлачношћу капитализма.

Наша невоља долази издалека – наше зло допире надалеко

У књизи овог назива Бадју наглашава да смо сведоци тридесетогодишњег тријумфа капитализма, који се данас назива спорним именом – неолиберализам. Том приликом јавља се префикс нео, који је, како каже, све само није оправдан јер се поново уздиже конститутивна идеологија капитализма, тј. либерализам. За Бадјуа се либерализам ослобођен свих стега у савременом друштву наметнуо као вид идеологије и произвео глобализацију, која је пре свега капиталистички оријентисана, при чему се истовремено гомила и капитал. Због тога државе стратешки слабе, при чему постају само пуки администратори капиталистички оријентисане светске структуре. На крају имамо нову империјалну праксу која толерише, чак и подстиче, уништавање одређених држава. Неједнакости су толико велике да државе више не могу да се изборе са њима и њиховим последицама по становништво.

АКО СЕ НИЈЕДНА АЛТЕРНАТИВНА ВИЗИЈА НЕ СУПРОТСТАВИ НА СВЕТСКОМ ПЛАНУ ОВОЈ МУЛТИИМПЕРИЈАЛНОЈ ДОМИНАЦИЈИ, МИ КОРАЧАМО ПРАВО КА СВЕОПШТЕМ РАТУ, КОЈИ ЈЕ У СУШТИНИ МОЖДА И ЗАПОЧЕО.

АЛИ НА КРАЈУ КРАЈЕВА, БИТИ У ПОЗИЦИЈИ МАЊИНЕ НИЈЕ НИШТА ЗАСТРАШУЈУЋЕ! ТО ЈЕ ЧАК ЧЕСТО И ВЕОМА УЗБУДЉИВО ЈЕР НА ТАЈ НАЧИН ПОСТИГНУТЕ „МАЛЕ” ПОБЕДЕ СЕ ЈОШ ВИШЕ ЦЕНЕ...

Улога интелектуалаца у савременом друштву

У таквим околностима оправдано се поставља питање каква је улога интелектуалаца у савременом друштву. У предговору монографије „Политички митови неолиберализма” Мише Стојадиновића и Живојина Ђурића, он истиче да је немогуће дефинисати једну улогу интелектуалца. „Они су, као и сви остали, само одраз великих противречности које одликују и одређују свет у коме живе, пишу, говоре и интервенишу(...) Почев од осамдесетих година прошлог века, свет је постао одредив полазећи од чињенице да је контрареволуционарна и капиталистичка буржоазија завладала планетом, користећи првенствено неуспех искуства државног комунизма. Та либерална реакција још није завршена. Већина интелектуалаца се придружила том поретку и на тај начин су постали, да преузем Низанов израз, ’пси чувари’ успостављеног поретка. Али на крају крајева, бити у позицији мањине није ништа застрашујуће! То је чак често и веома узбудљиво јер на тај начин постигнуте ’мале’ победе се још више цене...”

Апсурд међународног права

У том контексту Бадју наводи и највећи изазов и апсурд онога што се назива међународним правом. „Постоји потпуна равнодушност према ’праву’ када се ради о империјалним интересима великих сила. Само би једна истинска комунистичка интернационала (у изворном смислу те речи) могла да покрене прави кривични прогон злочина које су државе учиниле. Поверавање таквог кривичног гоње-

ња империјалним силама, сакривеним иза Организације уједињених нација или НАТО-а, а понекад чак и неприкривено, запрепашћујуће је.”

Рат против Србије

Бадју у свом делу „Полемике” (*Polemics*) истиче да је анализа рата против Србије (од 24. марта до 10. јуна 1999. године) нарочито интересантна у времену када је могуће доћи до прецизних информација на основу разних извештаја, укључујући и војне. „Уколико говоримо о прецизном бомбардовању, које је толико хваљено да су гађани само војни циљеви, онда ту настаје проблем.” Лицемерство ове тврдње Бадју поткрепљује извештајем британских ваздухопловних снага у коме се каже да „ако 40% бомби које су пале на Косово и Србију погоди своју мету, онда то није лоше”. Међутим, шта је онда са остатком бомби, кога су оне погодиле? Професор каже да је оправдање рата против Србије испуњено многобројним лажима. Истичући три главна момента која су за њега неспорна, он наглашава: „Бомбардовање Србије је било све само не демократско, затим оно није било резултат жеља читавог света и на крају, суд у Хагу је само слуга империјалних војних намера.”

Шта уколико се нешто не промени

У предговору књиге „Политички митови неолиберализма” Бадју каже да је победа светског капитализма и његових слугу унутар држава сасвим природно распламсала класичне империјалне ривалитете. „Отимање сировина и пољопривредних ресурса у Африци, као и експлоатација огромних радничких слојева у Азији, све то увећава апетите супротстављених сила, слично финансијском надметању великих компанија. Немојмо имати ни трунку сумње: ако се ниједна алтернативна визија не супротстави на светском плану овој мултиимперијалној доминацији, ми корачамо право ка свеопштем рату, који је у суштини можда и започео.”¹

Пуковник **Гвозден Урошевић**, пилот командант 83. ловачког авијацијског пука на Аеродрому „Слатина” у Приштини, у чину потпуковника

Децу им не могу опростити

СТАВА САМ ДА ЈЕ НАД ОВОМ ЗЕМЉОМ И НАД ОВИМ НАРОДОМ ИЗВРШЕНО ПОЛИТИЧКО, ПРАВНО И ОРУЖАНО НАСИЉЕ. ТО ЈЕ МОЈ ЛИЧНИ СТАВ, СА КОЈИМ СЕ МОЖДА НЕКО НЕЋЕ СЛОЖИТИ. АЛИ ЈА МИСЛИМ ДА ЈЕ ТО БАШ ТАКО, ПОГОТОВО ШТО ЈЕ ТОКОМ АГРЕСИЈЕ КОРИШЋЕНО НЕДОЗВОЉЕНО ОРУЖЈЕ, НАПАДНУТИ СМО БЕЗ ОБЈАВЕ РАТА, ОД ДЕЈСТАВА АГРЕСОРА ПОГИНУЛО ЈЕ МНОГО ДЕЦЕ, ГАЂАНИ СУ ЦИВИЛНИ ЦИЉЕВИ, ДЕЈСТВОВАНО ЈЕ ПО НАРОДУ, ПО МОСТОВИМА... МНОГО НАШЕ ДЕЦЕ ЈЕ ИЗГИНУЛО, И ЈА ИМ ТО НИКАДА НЕЋУ ЗАБОРАВИТИ, ТО НЕ МОГУ ДА ИМ ОПРОСТИМ.

Приредила Д. МАРКОВИЋ

Непосредно пред почетак агресије на нашу земљу те 1999. године у пуку смо имали око шездесет *мигова 21*, од којих су петнаестак били авиони двоседи за обуку, јер је та јединица школовала и четврту годину студената на преобуци за *МиГ 21*. Прва ноћ рата за нас је била 23. марта, када је већ била дата узбуна и кренуло са приправношћу са наоружаним авионима. Готово целу ноћ обилазио сам јединицу и места где су били постављени авиони. Сећам се да сам се у једном тренутку попео на један од авиона да видим ко је унутра. Угледао сам младог поручника. Упитао сам га: *Шта ћеш њи синко њу?* – а он ми је одговорио да му је тако наредио командир ексадриле. Рекао сам му да изађе, а мом возачу да ми донесе кацигу из кола. Одлучио сам да останем у авиону. Младом пилоту сам поручио да је доста он седео и да сада ми матори треба да седнемо у авионе, и да је боље да ми полетимо него они, млади.

Тако је прошла та прва ноћ у којој је дата узбуна. Престанак је уследио негде око 5.00 сати ујутру.

АЕРОДРОМ „ПРИШТИНА”

Друга узбуна је била 24. марта, када смо већ убрзано радили ствари које је можда требало урадити неких 7–10 дана раније. То су били прелети, пребазирање авијације, јер је Пук по плановима употребе већ требало да прелети на друге аеродроме. Имао сам саставе, не бих говорио о броју авиона, али имао сам људи и авиона на пет аеродрома, од Подгорице, Сјенице, Аеродрома „Поникве”, до Ниша и Приштине. Те прве ноћи, 24. марта, негде око 20.03, прва крстарећа ракета ударила је по аеродрому. Истовремено је гађана и чета ВОЈИН на самом врху Голеша, као и улази по објектима. Тако су почела разарања.

Рат је иначе једна тужна прича. Увек покушавам да је избегнем, да се не сећам тога, увек гледам да догађаје повежем са нечим лепим, међутим, у рату није било ничег лепог.

Губици у авионима су били доста велики, можда делом због наше неодлучности. Ја сам викенд уочи почетка рата провео у Београду, у вишим командама, да преузем неке планове које је требало да употребимо за наше *мигове 21* у помоћној намени. Међутим, то се нешто одлагало, чекало, говорило да није моменат... У то исто вре-

ме доста авиона сам имао напољу. А ко познаје Аеродром „Приштина”, зна да на том аеродрому скоро да не постоји дрво, све је гола ливада. Једне ноћи су долетела четири *џорнада* у бришућем лету. Иако смо се трудили да стално премештамо авионе, да не дозволимо да стоје дуже од сат времена на једном месту, ноћу смо их пребацивали, те ноћи су нам запалили пет авиона. То никада нисам успео да прежалим, јер је то био сасвим непотребан губитак. Чињеница је такође да нисмо могли све ни да их сакријемо, јер једноставно нисмо имали где. И кад смо покушавали да нешто одрадимо по том питању, морали смо да извучемо авионе неколико километара ван аеродрома, у села. А када смо хтели да авионе сместимо у села која се налази на самом аеродрому, мештани су се бунили из страха од бомбардовања. Највећа несрећа тог Приштинског аеродрома била је то што је на њему све било голо.

Карактеристично је, без обзира на снагу коју су имали и која је повећавана током агресије, да нису дејствовали по маневарским површинама. Био је само један погодак на северном делу писте број 1, чији смо кратер санирали за неколико сати, а остале маневарске површине нису диране. Али су зато елементи инфраструктуре, складишта, погонско складиште, истакачи, сами улази у подземни објект, претрпели огромну штету. На њих је дејствовало сваки дан. Имао сам осећај да кад год НАТО авиони нису нашли циљеве по централној Србији, у повратку су бомбардовали Приштину, у којој је сигурно било циљева.

НАПРЕД – ВИ ЗА МНОМ

Према плановима очекивао сам да авијација 83. пука буде употребљена више у помоћној намени, а мањим делом у ПВО намени. Међутим, то се није догодило.

Имали смо чак ситуацију, захтев Приштинског корпуса или Армије, да дејствујемо на Кошарама. Ми смо се спремили за тај задатак. Позвао сам добровољце и јавила су се двојица, мајор Владан Ђукић и један капетан прве класе чијег имена не могу да се сетим. Тада ме је назвао генерал Бранислав Петровић и рекао да му за ту акцију треба четири авиона. Онда сам командире ексдриле Душану Стојковићу рекао да нађе још двојицу, а он ми је одговорио да људи очекују да им ја наредим. Одлучио сам да као пилоти идемо он и ја, јер смо ми команданти који треба да вичу: напред – ви за мнош, а не напред – ја ћу за вама.

Имали смо и једно рањавање војника приликом дејствовања поменутих *џорнада* по северном делу аеродрома, чак и по цивилном пристаништу. Војник је баш на том делу и рањен. Успели смо да га извучемо и превеземо у болницу у Приштину, иако су по нама дејствовали касетним

бомбама. Рана није била тако опасна, момак се после три дана вратио у јединицу и наставио да ради.

Искуство из те ратне 1999. године учврстило је мој став да је нашу јединицу било паметно употребити у помоћној намени, јер су у ПВО *мигови 29* можда нешто и могли да ураде, али *МиГ 21* врло тешко. Једноставно, није било могуће ићи на непријатеља који има радар домета 150 km са својом ракетом домета 80–100 km, а истовремено морате да му уђете у реп да бисте лансирали ракету у ПВО. С друге стране, мислим да смо у помоћној намени имали шансу да дејствујемо по циљевима на земљи. Ми смо били спремни за то, с обзиром на обавештајне информације да нам се можда спрема копнена агресија дуж границе са Албанијом.

Што се тиче хеликоптера, знам поуздано да су *аичи* улазили скоро сваку ноћ на нашу територију. Полетали су из Тиране, а долазили су чак и *харијери*, које смо такође чули. То је авион који лебди, коме у месту раде мотори док тражи циљ на земљи. Наш недостатак је био што смо имали *сиреле*, са којима је било јако тешко гађати ноћу. Проблем је био и дању, када смо малтене морали авионе да гађамо у одласку... Када би их и пронашли у одласку, развијали су изузетно велике брзине од 1.000–1.100 km на сат, тако да их је било изузетно тешко погодити. Међутим, да смо имали *иџе* или неке модерније и савременије ракете, вероватно бисмо имали више успеха у погоцима.

ГАЂАЊЕ СТРЕЛОМ

Своје људе сам одмах на почетку рата оспособио да гађају *сирелом*. Обука је трајала 3–4 дана, током којих смо саставили четири екипе са *сирелами*, које смо и лансирали. Сећам се великог проблема приликом ноћног гађања, када је нашу *сирелу* видео пратилац непријатељског авиона и упозорио вођу, а онда је тај авион направио вертикални маневар и побегао у облаке да га не погоди. Срећа овог непријатељског пилота била је што је био вођа, јер да је био пратилац вероватно не би видео нашу *сирелу* када је лансирана и био би погођен и вероватно оборен.

Наши хеликоптери, оних неколико *џазела* које су биле у Приштини, углавном су коришћени за хитна превозна људства или хитне интервенције. Сећам се да сам ишао хеликоптером на једну од околних планина да видим да ли је тамо на положај стигла наша јединица ВОЈИН. Притом смо користили ситну тактику која је подразумевала да хеликоптером у практично бришућем лету идемо изнад путева, да мењамо брзину, од 40–50 па до 100 km на сат, како нас *Авакс* не би снимиио. И поред таквог лета у једном моменту смо радио-везом и сигнализацијом упозорени да нас је неки авион захватио. Слетели смо на лива-

Тада су њрви њућ авиони њолетели са њројке и момци су их усјешно њрелетели на аеродроме у Сјеници и Нишу. Био сам неизмерно њоносан на ње наше дечаке, младе момке, кайетане са не баш великим искуством. Сви су њолетели и слетели са исјравним авионима.

ду и ту сачекали пар минута, па полетели поново. Та ситна тактика је у рату имала велику улогу.

Када сам видео да прети опасност да много наших авиона буде уништено на земљи, инсистирао сам да се пребаце на друге аеродроме. Тако је осам авиона из 83. пука полетело једно јутро, у свитање, када је дат прекид за ваздушну опасност. Припрему тих авиона за полетање радио је ваздухопловно-технички састав предвођен капетаном Ратком Ђаловићем, човеком са изузетним познавањем авиона *МиГ 21*. Са писте број један полетела су четири авиона, два са двојке и два са писте број три. Тада су први пут авиони полетели са тројке и момци су их успешно прелетели на аеродроме у Сјеници и Нишу. Тада сам био неизмерно поносан на те наше дечаке, младе момке, капетане са не баш великим искуством. Сви су полетели и слетели са исправним авионима.

Имали смо проблем са једним авионом. Када је покренут мотор, десни точак му је насео на подметач и никако нисмо могли да га ишчупамо. Више од пет минута смо се сви ту гурали и мрдали авион, покушавајући да извучемо тај подметач. Због тога је шест авиона кренуло на време, а два су мало каснила, неких минут и по. Недуго после нашег полетања, долетели су непријатељски ловци са носача авиона у Јонском мору и почели да траже наше авионе. Одмах су се упутили за овом нашом двојцом који су каснили, а чије је одредиште било Аеродром „Ниш”. Један пилот је одмах из правца слетео у Ниш, а за другог нисмо знали где је. Претпоставили смо најгори сценарио: да га је непријатељ сустигао и оборио, пошто су *Авакси* могли да виде све што лети на 50 метара.

Након 35–40 минута из Ниша су нам јавили да је слетео и други пилот. Дечак, млади капетан, видевши на уређају да је озрачен од непријатеља, „легао” је ниско иза Јастрепца, кружио ту лагано неких пола сата, и кад му је престала сигнализација, када више није био у захвату радара неког непријатељског авиона, упутио се према Нишу и слетео.

Након тога је Ниш бомбардован касетним бомбама. Бацали су касетне бомбе и по граду, а у нападе на нас укључили су авионе из базе Инцирлик, који су из Турске летели преко територије Бугарске.

Аеродром „Сјеница” је после тога буквално преоран бомбама. Био сам на том аеродрому после дејстава. Тамо се више пистом није могло проћи ни колима, а камоли да авион полети или слети. Аеродром „Поникве” задесила је иста судбина.

НАПУШТАЊЕ АЕРОДРОМА

До краја агресије остао сам у Приштини, а када је потписан Кумановски споразум наређено је повлачење и спремање за прелет. Сећам се да је цео тај дан изнад аеродрома кружила и снимала беспилотна летелица *йредајтор*. За то време извукли смо осам једноседа, три двоседа и једну *ујиву-75* за прелет из Приштине на Аеродром „Батајница”. Остао сам на Аеродрому „Слатина” да два следећа дана са

мојим људима пакујем комплетну авионску опрему и све остало што је могло да се извуче. Добили смо само 12 шлепера, а нама је требало бар 25 да пребацимо сву земаљску опрему за Батајницу, да ништа не оставимо непријатељу. Ипак, бар што се тиче 83. пука, није остављено ништа. Заједно са командантом Базе сачекао сам Русе када су дошли на „Слатину”.

Неколико дана пред потписивање Кумановског споразума долетео је један А-10 и својим топовима проштепао све три зграде команде на аеродрому. Буквално је уништио целу зграду, из које је раније, на срећу, све већ било изнето. Сећам се да ми је било жао те зграде, провео сам на том аеродрому 20 година. Током каријере био сам командант 83. пука, 204. пука и 285. ваздухопловне базе у Лађевцима, али сам ипак младост провео у 83. пуку и некако сам био највезанији за ту јединицу.

На крају агресије сама инфраструктура аеродрома, где су биле зграде, насеље, команде, хангар у коме су рађене поправке авиона, све је било уништено и пуно касетних бомби, оних жутих са белим падобранчићима, које су међународним конвенцијама забрањене. Агресор једино није дејствовао по новој касарни која је у Приштини саграђена 3–4 године пре рата, није дејствовао по војничкој кухињи, амбуланти и летачком ресторану. Све остале зграде биле су начете или уништене.

ЕПИЛОГ – РАТ ЈЕ ТУЖНА ПРИЧА

Можемо рећи да смо у рат ушли са неких шездесетак авиона, од чега око 15 двоседа, а да је на крају рата са Аеродрома „Приштина” полетело осам једноседа и три двоседа, као и једна *ујива-75*. Један авион је морао да се расклопи на Аеродрому „Ниш” и да се пребаци на Батајницу, и још један из Подгорице. Уништено нам је тридесетак авиона *МиГ 21*. Можда би губици били мањи да смо неке ствари одрадили на време како је требало, па после склањали авионе, било на друге аеродроме или у подземни објекат у Приштини.

Имали смо током рата најаве да ће агресор, пошто није могао да пробије наш подземни објекат, дејствовати по аеродрому неком бомбом од пет тона, која експлодира по сегментима, чиме би био урушен добар део објекта. До тог дејства није дошло, али сам својим очима видео каква је пустош настала када су погодили сам улаз објекта. Био је то кратер пречника 12–15 метара и дубине 8–10 метара. А када би га ноћу гледали, он је сијао. Једна таква ракета-бомба погодила је сам улаз у наш објекат и прекинула довод струје и воду, све инфраструктурне делове, чак је искривила и челична врата која после тога нису могла да се отворе.

Данас постоји на интернету снимак у коме садашњи властодршци у Приштини, приказујући тај наш подземни објекат, кажу да су врата поломљена и да не могу да се отворе. Она заиста не могу да се отворе, а иза се налази наш подземни објекат за смештај авиона, у коме су били и ракетна позиција, опрема за пуњење горивом авиона

Рај је иначе једна тужна прича. Увек покушавам да је избејнем, да се не сећам тога, увек гледам да дођађаје повежем са нечим лејим, међушим, у рају није било ничеј лејој.

испод земље, ту су се налазиле и команде Базе и 83. пука. Лифтом се спуштало до оперативног центра. После рата, наредбом виших команди 83.лап је расформиран. У писаној изјави команданту РВ и ПВО рекао сам: ако се 83.лап буде некада поново формирао, спреман сам да се са својим људима, у складу са могућностима и потребама, вратим на Аеродром „Слатина”.

Лично сам поносан што сам био командант 83. пука. Када као човек гледам све то што нам се догодило, никако не могу да сматрам пријатељем неког ко ме је напао и ко ме је бомбардовао. Ти неки наши назови пријатељи бомбардовали су нас и у Другом светском рату. Те 1999. године су то поновили, а ми их и даље сматрамо неким својим пријатељима. За мене они никада не могу бити пријатељи. На то гледам тако и никако другачије. Става сам да је над овом земљом и над овим народом извршено политичко,

правно и оружаном насиље. То је мој лични став, са којим се можда неко неће сложити. Али ја мислим да је то баш тако, поготово што је током агресије коришћено недозвољено оружје, нападнути смо без објаве рата, од дејстава агресора погинуло је много деце, гађани су цивилни циљеви, дејствовано је по народу, по мостовима.

Много наше деце је изгинуло, и ја им то никада нећу заборавити, то не могу да им опростим. Звали су ме када је амерички пилот обореног авиона F-117 долазио у Крагујевац. Водали су га по Србији. Нисам хтео да одем да се видим са њим, могао бих само да га плунем. То би исто, вероватно, урадио и сваки Американац да сам ја којим случајем отишао да бомбардујем Америку. Једноставно, нисам имао жељу да видим тог пилота.

Ето то је моја прича о рату 1999. године и прича 83. пука. |

Шта су нама гусле?

Наравно да српска култура нису само гусле, да на гуслама није сјала, али без гусала српски идентитет и јуди једну од својих ујоришних тачака

Пише Драган ХАМОВИЋ

Почињем изокола, али ћу стићи убрзо где треба. Наиме, има један познати роман америчког писца Реја Бредберија, под насловом *Фаренхајт 451*, а снимљен је давно и филм по том роману. Радња је смештена у неодређену будућност, у којој су читање и слободна мисао строго забрањени, а књиге се систематски спаљују. Групе посвећених људи опиру се тој страховлади тајно, учећи напамет вредна књижевна остварења, да их сачувају у себи и усмено пренесу другима.

Ово са забраном књига готово да звучи извесно, али оваква суморна будућност из романа десила се у далекој прошлости и нашем народу, коме су, под налетом азијатске тмуше, у згаришта претварани градови и манастири, и библиотеке у градовима и по манастирима. По речима једног луцидног српског песника, Петра Пајића, отад су Срби већином читали ушима. Књиге староставне, своју повесницу, држали су у главама. А звучну, жалостиву подлогу таквој усменој лектури давале су гусле. И тако су наши преци памтили оно што су били, одолевајући да не постану оно што им дедови нису били.

Њихов звук био је борбена спона између нараштаја. Као у оној причи Вука Мандушића о томе шта је видео код запаљене Радунове куле. Јуначки Радун, видећи „страшну уру пред очима”, и даље гађа и „попијева танко, гласовито”, сам себе и своју соколицу бодри кликујући и живе и мртве јунаке у помоћ. Гуслари вековима, до дан-данас, пре свега то чине: кликују и живе и мртве, везују их у нераскидиво јединство, преко међе времена. Знао је то и Филип Вишњић када је у критичним тренуцима боја на Лозници узео гусле и зашао међу устанике, који су сместа ојачали.

„Српски народ створио је самом себи, легендом, кичму историје, и обаvio је оним крепким мишићима десетерца који су га могли бранити и држати”, писао је најумнији наш модерниста, један од 1300

Фото: Етнографски музеј

каплара, Станислав Винавер, иначе син пољских Јевреја. Разумео је гусле овај сензибилни и храбри човек, мада му то није од предака остало.

Из далеке даљине дошла нам је недавно, после две године ишчекивања, једна добра вест, у временима када таквих вести нема одвише. На крају једног стручно и пажљиво припремљеног подухвата некако осећамо да је посреди велика симболичка победа. Победа најпре над нама самима. Над нашим нехајем и немаром, над нашом дезоријентацијом и духом скоројевића и покондирених тикава што је обузео многе међу нама. Духом оних који имају слуха за све друго, осим за оно што им по наслеђу припада и према чему би требало да осећају и некакав дуг. Они глаголску именицу „гуслање” користе искључиво да се подсмехну наводним заробљеницима српске прошлости. И већ су потрчали да обезвреде овај упис на Унескову листу, истичући да гусле нису само наше. На ову добру вест из Унеска узбунило се и наше окружење, мада су правила Унеска омогућавала, током две дуге године, да се и други прикључе овој номинацији, али нико није досад прегао да то учини. Као да им није толико до гусала стало, до тога инструмента на који је хомерска Европа заборавила, колико им је стало да сваку српску предност и свако српско својство оспоре, пониште.

Није питање да ли овај древни инструмент само српска традиција познаје, нарочито то није било одлучујуће, како рекосмо, за мерила Унеска. Чак није било кључно ни то што је српско гусларско песништво увео у ризницу европског романтизма Вук Стефановић Караџић, пре двеста година, када већина данашњих политичких народа околу Срба није ни знала за себе. Пресудно је било колико ова традиција и данас живи у народу који га баштини. На ово питање даје јасан одговор мрежа гусларских удружења, бројна надметања и гусларске вечери, који окупљају хиљаде и хиљаде наших људи у заједничком трепету. Да није тога рада и прег-

Петар Лубарда, „Гуслар”, Музеј савремене уметности

нућа не би довољна била ни темељна етномузиколошка и фолклористичка изучавања уграђена у номинациони до-сије који је Унеско уважио, радом тима Центра за нематеријално културно наслеђе, који је Министарство културе и информисања и подстакло и подржало у том послу.

Зато, у ово доба фалсификата, лажа и паралажа и покондирених тикава, ова мала симболичка победа наше темељне културе добија на вишем значају и даје повода за свечаност и свечарење и за њен нови замах у нашој јавној свести. Јер и даље се наши људи збијају око гуслара. Без шума, дах им се не чује. Трепћу очима, удивљени и заблештени. Трнци пролазе уз леђа, кичме се исправљају, груди надимају, очи сјају, прсти се на рукама шире и грче, и мишићи се на вилицама стежу. Прате песму као сопствену, лепшу и светлију судбину. – Препознали сте речи Андрићевог описа уморних кулчара који, уместо одмора, с вечери слушају гуслара Црногорца, који тада није долазио из иностранства. Нема разлике у доживљају певања уз гусле ни код нас, њихових наследника, кулчара другачијих и подмуклијих кулука. Ту смо ипак некако скоро исти, преци и потомци.

Наравно да српска култура нису само гусле, да на гуслама није стала, али без гусала српски идентитет губи једну од својих упоришних тачака. А ми то углавном нећемо да изгубимо. „Сваки народ нека сноси своју судбину и нека је не избегава”, писао је други модерниста, Црњански, у репортажи о гусларском такмичењу иза Великог рата у Сарајеву. Гусле су отегнути јаук наше народне судбине. И тај звук траје јер га препознајемо као свој и потребан. |

Култура је стање духа

Концерт посвећен жртвама

На Великој сцени Народног позоришта у Београду, концертом посвећеним жртвама НАТО агресије на СР Југославију, одржаним 25. марта, Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички” подсетио је на херојске дане од пре две деценије, дане поноса и отпора, када су се, уместо у подрумима, грађани Србије окупљали на мостовима и централним градским трговима, пружајући јединствен и у свету до тада незабележен уметнички отпор бомбардовању. Концерт „Да се не заборави”, коме су присуствовали високи војни званичници, чланови војнодипломатског кора и многобројни припадници Министарства одбране и Војске Србије, увеличали су хорови Министарства одбране и Војске Србије и Дечијег културног центра, бројни вокални солисти и виртуози на тромбону и фриули Александар Бенчић и Бора Дугић.

Агресија у 78 слика

Јединствена фото-изложба „Агресија у 78 слика”, која сведочи о последицама НАТО агресије на СРЈ, организована у сарадњи са Војском Србије, отворена је у атељеу Културног центра Чукарица у Београду. Аутор изложбе је фото-репортер „Вечерњих новости” Зоран Јовановић Мачак, који је заједно са још осморицом колега фотографа одабрао по једну фотографију за сваки дан НАТО агресије. После Београда, изложба фотографија биће постављена у војним објектима широм Србије и Републике Српске. Према речима директора Културног центра Чукарица Миодрага Ракочевића, по завршетку изложбеног пута све фотографије биће предале у трајно власништво Гарди Војске Србије.

Изложба и у Дому Војске

У Атријуму Дома Војске Србије одржана је изложба фотографија и текстова посвећена свим невиним жртвама НАТО бомбардовања. Отварању су присуствовали учесници Међународне конференције „Мир и напредак уместо ратова и сиромаштва”. Аутор изложбе академски сликар Милен Чуљић истакао је да изложене фотографије и текстови представљају сведочанства бола и трагедије који су задесили српски народ.

Филмови „Заставе”

У оквиру обележавања 20 година од почетка НАТО агресије на СРЈ, Војнофилмски центар „Застава филм” организовао је са Југословенском кинотеком 24. марта пројекције документарног филма „Војска Југославије у одбрани од НАТО агресије” редитеља Милуна Вучићића и Горана Костића и играно-документарни филм „Воз” редитеља Горана Костића.

Јубилеј 20. класе Ваздухопловне академије

ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА КЛАСА

КАДА СЕ КЛАСА ПИТОМАЦА ВАЗДУХОПЛОВНЕ ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ УПИШЕ У ИСТОРИЈУ КАО ПРВА ОБУЧЕНА ЗА ЛЕТЕЊЕ НА ДОМАЋЕМ МЛАЗНОМ АВИОНУ „ГАЛЕБУ”, А УЗ ТО БУДЕ И ПОСЛЕДЊА УЧЕНА ДА ПИЛОТИРА НА ЧУВЕНИМ АМЕРИЧКИМ „ТАНДЕРЏЕТИМА” И „СЕЈБРОВИМА” С ПРАВОМ СЕ МОЖЕ НАЗВАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА

Пише Милена МИЛЕТИЋ

Када се у једној генерацији питомаца Ваздухопловне академије стекне неколико за ваздухопловство важних историјских чињеница, попут почетка обуке на домаћем млазном ави-

ону „галебу”, и последње класе обучене за лет на чувеним „тандерџетима” и „сејбровима”, уз округлу редну бројку уписа, онда се за њу с разлогом каже да је јубиларна. Реч је о 20. класи Ваздухопловне војне академије, која је 2018. обележила 50. година од завршетка школовања на Војној ака-

демији, током кога су у много чему заслужили тај свој надимак, и 55. година од завршетка средње пилотске школе у Мостару. Сем тога, били су први који су испробали нешто ново, па други надимак – експериментална класа – никог не чуди. Тим поводом ваздухопловни „јубиларци” данас

припремају књигу о својој генерацији, у којој ће се наћи сви догађаји који су заправо значили време узлета југословенске авијације, као и детаљи не-обичних живота и каријера који су текли упоредо са једном епохом.

ВРЕМЕ НАДЕ

Кад је Милован Рачић, пензионисани пуковник војне авијације, ратно сироче и дете палог борца, отишао у СУБНОР да прими помоћ како би матуру обележио колико-толико пристojно, упитали су га има ли какве планове. Рачић је хтео даље, на неки факултет, па су му предложили да погледа оглас који је код њих поставила Југословенска народна армија која је тражила нове питомце. Мало је размислио, видео да је војна школа добар начин да се има кров над главом током студија и сигурна будућност, па је рекао да би хтео у пилоте.

Људски сан још од митских времена, а од самих почетака авијације праћен извесном романтичном нотом, беше жеља многих. Ускоро је добио позив да се јави у Ваздухопловну академију ЈНА у Задру. Стигао је тачно тамо где је намерио – у један узбудљиви, нови свет, пун изненађења. Свет у коме су неки младићи већ почели да стичу летачко искуство боравком у средњој ваздухопловној школи у Мостару, а држава изузетно активно радила на јачању тог најмодернијег вида оружаних снага како набавком нових летелица тако и развојем својих. Било је то време кад је одлучено да се млазни авиони уведу у обуку питомаца. Рачић се у Задру придружио 20. класи.

Неки класићи су већ летели, јер су многи од њих претходно били у средњој школи у Мостару, где се летело на једрилицама.

Југославија је брзо дошла до тога да би било добро да се будући војни пилоти изграђују у посебном систему у коме би добар део њих већ почео са теоријом и обуком у средњој школи. Чак се ишло на то да готово сви будући војни пилоти морају прво ту школу да похађају. Тако је основана вазду-

хопловна војна гимназија у Мостару, а прве генерације које је она школовала биле су из будуће седамнаесте, осамнаесте, деветнаесте и двадесете класе пилотске академије. Јубиларну, двадесету класу чинили су 81 питомца из школе у Мостару и 13 питомаца из цивилства.

СТАТИСТИКА ЈЕДНЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ

У Ваздухопловну војну академију у Задру 1. октобра 1965. године стигла су 94 нова питомца који у том часу нису знали да ће већ следеће године сести у млазни авион.

– Иако смо били изузетна генерација, са просечном оценом 7,71 из теорије и 8,62 из летења, неки су одустали, па је школу завршило нас 86. Наиме, неки су отпали још на првој години јер нису могли да се носе са градивом или су били недовољно доброд здравља или потребних психофизичких способности. Већ при селективном летењу, које се тада изводило на клипном авиону „аеро 3“, било је јасно да неки нису били за овај позив. Код појединих се то показало кад смо кренули у техничку учионицу за обуку за летење. Једном од нас десило се да је током летења доживео нешто што се

НАЛЕТИМА ДО ИСКУСТВА

Милован Рачић, пензионисани пуковник војне авијације, и данас се сећа захтевне обуке и строгих критеријума.

– Оно што је на земљи за петицу, на небу је слаба тројка, јер ту делује увек присутно узбуђење, као и трема – каже Рачић, додајући да су управо зато наставници били кључне особе. И још нешто без чега нема пилота – налет. Тих година чак су и питомци имали по више стотина сати налета током школовања на Академији, о чему сведочи и једна од летачких књижица у којој пише: 285 летова, 160 сати и 23 минута налета, на авионима „аеро 3“, Н 60, ТВ 2 и Ф 84Г.

најбоље може објаснити као помрачење. Он је касније пријавио да је заспао током лета, што наравно није могуће јер се у том случају не би вратио. Ипак, наставници су проценили да он није за летење – каже у разговору за „Одбрану“ пензионисани пуковник Никола Љубичић.

Неки од њих нису напустили војне школе, већ су пребачени на школовање за друге видове или специјалности.

– Прелаз на „галеба“ значио је за државу и мање инцидента, трагедија. Било их је раније доста, на клипним авионима, на „522“ и „аеро 3“. Осим тога, то је значило да држава коначно развија своје млазњаке што ће појевтинити борбену авијацију – подсећа Љубичић.

Тада је Југославија већ изградила свој први школски борбени млазњак, чувени Н 60 „галеб“. Планери југословенске будућности већ су приликом изградње тог авиона одлучили да ће за пилоте бити најбоље да још у школи седну у кокпит млазњака. Та се одлука врло брзо показала као потпуно исправна, иако је у то време мали број држава користио млазњаке у школској обуци питомаца. Било је изненађење да једна релативно мала земља предузме такав корак. Ипак, стратегија развоја југословенске авијације већ су тада имали у виду да су млазни борбени авиони добијени од САД и НАТО-а „у годинама“, те да ће се морати кренути у озбиљне набавке, што је значило куповину надзвучних авиона.

Прелазак на праве борбене авионе никад није био једноставан корак, па су планери закључили да је најбоље да се то обави већ у школи. Прва генерација пилота са којом је то изведено била је управо 20. класа. Они су на другој години школовања први ушли у техничку учионицу за „галеба“ и на том авиону учили летење на млазњацима. Управо то им је омогућило лакше сналажење у трећој и четвртој години на стварно озбиљним борбеним авионима Т 33, а затим и на чувеним ТВ 2 авионима, који су веома погодни за увежбавање прецизног >

летења (касније се у свету за тај авион говорило да је то летелица којом пилотирају само амерички генерали и југословенски питомци), и на крају, изузетно снажним „тандерцетима” и „сејбровима”, који су и данас летелице за апсолутно поштовање.

Разуме се, разлике између „галеба” и америчких борбених авиона су биле видљиве. „Галеб” је, то ће рећи сви пилоти, „мекан” авион који трпи грешке и који је највише допринео да се смањи број инцидената током наставе. Пилоти имају обичај да кажу да има финесу 21, што значи да је латан 21 километар након веома озбиљних проблема са мотором. Уз ново седиште са механизмом за одбацивање типа „00” (за случај невоље може се одбацивати из авиона и ако је авион на земљи), за неког ко први пут седа у право чудо технике, пуног треме, то је значајан елемент за психолошко растерећење, а самим тиме и за боље учење. Ипак, ни мекани „галеб” није био лако савладив, па је обуку на овом авиону завршило 77 питомаца.

У сваком случају, на трећој години срели су се са летелицама о којима су и сањали. Баш кад су у питању „тандерцети” и „сејброви”, ова класа је такође „историјска” – они су последњи обучавани пилоти за летење на тим ваздухопловима у ЈНА, јер је већ следећа генерација прешла на „галебове” и „јастребове”.

„ПАРТИЗАНСКА ЕСКАДРИЛА” И ДРУГЕ ПРИЧЕ

На једној од фотографија из архиве наших саговорника са пилотима су и звезде југословенске кинематографије – Радош Бајић и Бата Живојиновић. Познаваоци тзв. партизанског филма памте ту сцену из „Партизанске ескадриле”. Но, мало ко зна да су све ваздушне дуеле и акробације у том филму извели припадници 20. класе. Југославија је разумела пропагандни значај филма, улагала је и тражила ангажман свих друштвених снага, па зато и не чуди што су припадници ЈНА често били статисти у оваквим остварењима.

Филмски задаци били су изузетак, а летачки, укључујући и обуку нових генерација пилота, редовни. У време кад су 20. класа и друге њој блиске по крштеници градиле каријере, Југославија је била земља широко отворена према свету, нарочито трећем, па је зато код нас стизало много студената из тих земаља. Ово је важило и за војне школе. Милован Рачић наводи да су се у Ваздухопловној академији школовали Либијци, Ирачани, Алжирци, Египћани, Мозамбичани, Заирци...

ЕРА НАДЗВУЧНЕ АВИЈАЦИЈЕ

– Ми смо уверени да одбрана Југославије против совјетске агресије није само одговорност Југославије него и у извесној мери задатак који дубоко интересује владе САД, Уједињеног Краљевства и Француске – казао је 24. августа 1953. године амерички генерал Лајман Лемницер на почетку вишедневног заседања трипартитне комисије (САД, Велика Британија и Француска) и Југославије, у Вашингтону. У стенографском записнику овог заседања које је одлучивало о даљој помоћи СФРЈ пише да је Југославија битна за одбрану целе Европе. Историчари

геополитике подсетиће на чињеницу да су тзв. Љубљанска врата, простор СФРЈ од границе са Мађарском и Аустријом, према Љубљани и Трсту, у проценама НАТО-а била кључна за заштиту Италије од могућег продора Варшавског пакта (у то време идеолошка битка за Италију још није била потпуно завршена).

Кратка историја повезивања социјалистичке Југославије са западом каже да је најпре дошло до Резолуције Информбироа, дистанцирања СФРЈ од Варшавског блока и изолације земље, а кад је због лоше аграрне политике наступила глад у још врло сиромашној земљи, САД су схватиле да је то шанса за њих. И помоћ је почела да пристиже. Поменути састанак у Вашингтону одржан је управо зато да би се видело шта је још Југославији неопходно за адекватну одбрану. У том тренутку Југославија је већ била део Балканског пакта, са Грчком и Турском, чланицама НАТО-а. Нешто уочи овог састанка, САД и НАТО су, према неким подацима, већ почели са испоруком „тандерцета” и „сејброва” у СФРЈ. Убрзо ће Југославија постати власница 229 ових летелица. Тако су многе генерације југословен-

Иако се од 1970. године прелази на „мигове”, поједини примерци америчких „сејброва” и „тандерџета” коришћени су и касније, махом за вучу мета током вежби. Данас је њихова ера готово заборављена, а сетиће их се најчешће стари пилоти који су летели на њима и који ће у први план увек истаћи удобност њихових кабина.

ских пилота обучаване и летеле су на модерним и врло снажним млазњацима (кажу да је усисник „сејбра” био толико снажан да кад се стави кофа воде неколико метара испред авиона, подигне се права мала пијавица; зато су прописи налагали да нико не сме стајати испред његовог носа док мотор ради). Од пилота који су летели на тим авионима и данас се може чути да су били сјајни, моћни, да нису трпели грешке, али и да је механизам катапултирања за случај невоље био мало компликованији него код данашњих авиона.

– Због тога је за „сејбр” било прописано да је последња сигурна висина за катапултирање 2.000 метара – каже пуковник Душан Косановић, ветеран ловачке авијације и пилот за државне делегације деведесетих, коме се као поручнику управо то и десило, давне 1970. изнад Куманова, када је дошло до пожара у авиону, али се све, ипак, срећно завршило.

Поручник Косановић је те године, заједно са Омаром Шарифом, Бранком Пешићем и Де Голом, био проглашен за мушкарца године, по избору познатих дама југословенске сцене.

Говорећи о том авиону, Косановић истиче да је био изузетан, те да је могао користити и краће писте. Ипак, и „сејбр” и „тандерџет”, упркос сјајним карактеристикама, били су већ стари и припадали су тзв. дозвучној авијацији (могли су да пробију звучни зид, али у понирању), а почетак седамдесетих година било је већ време надзвучне авијације. Југославији су били потребни нови ловачки авиони и, без обзира на све проблеме у односима са СССР-ом, армијско руководство одлучило се за набавку тада најбољег авиона – МиГ 21. Како је за пилоте изгледао тај прелаз присетио се за наш лист пуковник Косановић.

– Због изузетно јаког форсажа, који је уз то био са накнадим сагоревањем и лако се изводио уз велики

нагиб, тај авион је био одлична припрема за прелазак на следећи ниво, на модерне надзвучне авионе. Говорећи о доживљају пилота, мени тај прелаз није био тежак. Седми лет на авиону МиГ 21 био је испитни, а осми самостални. Но, било је колега којима је тај прелаз ишао тешко, па су пребачени на подзвучну авијацију – присећа се Косановић.

Иако се од 1970. године прелази на „мигове”, поједини примерци америчких „сејброва” и „тандерџета” коришћени су и касније, махом за вучу мета током вежби. Данас је њихова ера готово заборављена, а сетиће их се најчешће стари пилоти који су летели на њима и који ће у први план увек истаћи удобност њихових кабина. И они, као и последња класа која се обучавала на њима део су историјске епохе у развоју наше авијације и дефинитивно су својеврсна друштвена, војна и политичка историја земље.!

Велика Албанија

ПРОШЛОСТ У ОГЛЕДАЛУ САДАШЊОСТИ

Пише Александар ЖИВОТИЋ

Први светски рат
– повлачење
српске војске преко
Албаније, 1915.
Фото: Војни музеј >

Албански устанак 1911, пребегле арбанашке фамилије у Подгорици, жене и деца пред пекаром очекују да добију хлеб
Фото: Војни музеј

У тренуцима кад су се српске политичке, интелектуалне и војне елите надале да су ратови проузроковани разбијањем југословенске државе окончани миром у Дејтону, косовско-метохијско питање, које је избијањем сукоба у Словенији, Хрватској и Босни и Херцеговини остављено по страни, добијало је свој нови замах. Још дуго неће мо знати зашто су западне силе, превасходно САД, тада одлучиле да у склопу свеобухватног решења југословенске кризе не отварају проблем Косова и Метохије.

Претпостављамо да се процењивало да би простор Косова и Метохије, са свим својим међуетничким посебностима и напетостима, могао бити искоришћен као полигон за будуће изазивање кризе ширих размера, која би представљала згодан повод за политичку и војну интервенцију НАТО-а на Балкану и заокруживање Србије и српског народа као фактора који ремети пројектовану „балканску стабилност“.

Пресудни догађаји, који суштински обликују нашу данашњу стварност, започели су у моментима кад су западне силе, 1997. године, славиле званични Београд као „фактор мира и стабилности на Балкану“. Крах пирамидалне штедње у Албанији, потпуна унутрашња анархија и колапс државних институција довели су до званично неконтролисаног изношења наоружања и војне опреме из магацина албанске војске, које је убрзо илегалним каналима завршило на Косову и Метохији. На другој страни, док је на просторима Хрватске и Босне и Херцеговине беснео грађански рат, на Косову и Метохији су успостављене пара-

лелне политичке структуре, чиме је постављена основна инфраструктура неопходна за подизање оружане побуне. Истовремено, формиран су различити управни и логистички центри на простору Западне Европе који су имали задатак да припреме оружану побуну и обезбеде међународну подршку. Регрутована првенствено у редовима локалних кабадахија, насилника и криминалаца који су се осамдесетих и деведесетих година организовано распршили по земљама Западне Европе, терористичка УЧК требало је да одигра улогу оружане групације бораца за слободу и демократију. Почетне терористичке акције брзо су изазвале реакцију српских и југословенских снага безбедности. Све оштрији напади на војску и полицију, учестале отмице и други криминални акти изискивали су контрамере, услед којих су западне силе и САД налазиле разлоге за своје мешање у постојећи конфликт.

Почетак напада на СР Југославију након инсценираног масакра у Рачку и српског одбијања ултиматума у Рамбујеу означио је врхунац западног мешања, кршења међународноправних норми и подршке албанским апетитима на Балкану.

ЗАОКРУЖИВАЊЕ ЗАДАТОГ ПРОСТОРА

Након ултимативног повлачења српских војних и полицијских снага с простора Косова и Метохије, створени су услови за несметану албанску експанзију, протеривање преосталог српског и неалбанског живља и постепено обликовање косовске независности под патронатом САД.

Након самопроглашења косовске независности и убрзаног таласа његовог признања од водећих сила западног света, уследио је процес убрзане консолидације албанског фактора на Балкану. Као опробани и проверени савезници, Албанци су добили посебну улогу на ширем балканском простору. Суштинским брисањем граница између Косова и Метохије и Албаније, подизањем Албанаца на ниво конститутивног народа у Македонији и стварањем нових јединица локалне самоуправе у Црној Гори с доминантним албанском већином, духовно и територијално се заокружује простор на који Албанци одавно претендују.

Гледано из угла креатора и патрона албанске независности, тиме би се постигла вишеструка геополитичка корист. Стварањем великоалбанске државе био би завршен процес етничког и територијалног конституисања албанске нације, која би, захвална за помоћ и подршку, постала кључан ослонац САД на Балкану. Албанска нација, готово приближно бројна као бугарска и српска, представљала би сигуран контратег Србији, а затим и Бугарској и Грчкој, као и сигурну базу за постојану америчку доминацију и, у случају потребе, интервенцију на ширем простору пројектованог „Западног Балкана”. У геостратегијском смислу она би држала српску државу далеко од Јадранског мора, постојано притискала Црну Гору и онемогућавала њихове тешње везе у будућности. На другој стра-

Рејутшована ѿрвенствено у редовима локалних кабадахија, насилника и криминалаца који су се осамдесетих и деведесетих година оранизовано расирили ѿ земљама Зајадне Евроје, штерористичка УЧК шребало је да одиѿра улоју оружане ѿрујаѿије бораца за слободу и демократију.

ни, осигурањем њеног утицаја у западним деловима Македоније суштински би контролисала моравско-вардарску долину, спречавала путеве који би српску државу и њену привреду водили ка Солуну и Средоземљу, уз истовремено угрожавање српско-грчке вертикале, која би могла да представља кључну баријеру албанском ширењу ка унутрашњости Балкана.

У условима убрзаног премештања центара глобалних геополитичких кретања ка истоку, услед све израженијег спора између Запада и Русије и све веће кинеске присутности у Европи, албански фактор би уз готово неограничену подршку западног света добио кључну улогу у региону.

ИСТОРИЈСКИ КОРЕНИ САВРЕМЕНИХ ОКОЛНОСТИ

У моментима отварања „источног питања” 1875–1878, кад су се темељи Османске империје повијали под притисцима набујалих балканских националних покрета, а вишевековна отоманска владавина се приближавала крају, у кругу утицајних албанских интелектуалаца у Цариграду зачета је великоалбанска идеја. Настала на таласу страха да би албански народ, а посебно његова утицајна бегов-

ска елита могла да остане без моћног заштитника унутар чијег је државног система била у потпуности интегрисана, великоалбанска идеја требало је да дефинише циљеве, правце и начине стварања природне и етничке Албаније. Пројектована Албанија четири вилајета – Косовског, Скадарског, Битољског и Јањинског – обухватала је широк простор на коме су Албанци, према демографским проценама, чинили мање од 40% укупне популације. Готово век и по касније, након деценијских циклуса насиља, локалних и светских ратова, константних притисака на неалбанско хришћанско становништво, присилне албанизације првенствено муслиманског становништва словенског порекла и природних метанастазичких кретања, говоримо о територијалном пространству које је готово сто процентно насељено албанским живљем.

КРЕДИТОРИ ИЗ РЕДОВА ВЕЛИКИХ СИЛА

Од тренутака у којима је обликована идеја о стварању Велике Албаније, па практично до наших дана, њени креатори и носиоци настојали су да у циљу њене реализације пронађу кредитора из реда великих и локалних сила, које су у датим тренуцима биле животно заинтересоване >

за дешавања на Балкану. У данима формирања и дефинирања основних постулата великоалбанске идеје заштитник је виђен у моћној Османској империји, да би у данима њеног убрзаног повлачења са Балкана подршка тражена у Бечу, као центру креирања аустроугарске политике ограничења и контроле српске државности и противљења идеји српског националног ослобођења и уједињења. Године балканских ратова и Првог светског рата довеле су албански национални корпус у жижу српских и италијанских интереса. Снажно противљење великих сила српском изласку на море преко северних делова Албаније ослабило је српски утицај међу албанским главарима на северу Албаније и отворило пут ширењу италијанских интереса. Послератно италијанско-југословенско надметање на простору Албаније завршило се средином двадесетих година цементирањем италијанске доминације у тој земљи, која ће бити у потпуности заокружена италијанском анексијом Албаније 1939, а затим и стварањем Велике Албаније под италијанском заштитом 1941 – на рушевинама југословенске државе.

Пораз фашистичких снага у Другом светском рату и пресудна југословенска подршка албанском партизанском покрету утрли су пут послератном краткотрајном југословенском утицају у тој земљи. Успостављањем директ-

не комуникације између албанског руководства и совјетског врха 1947, а нарочито услед сукоба између Југославије и Информбироа, створени су услови за утврђивање совјетског утицаја у Албанији. Тај вектор совјетског утицаја пресудно је утицао да у годинама након Другог светског рата револуционарно опијено и наднационално идеалистички усмерено југословенско руководство одустане од идеје предаје територија насељених албанским народом Албанији, али је у годинама сукоба с Југославијом декларативно подржао великоалбанске аспирације, које је потом у моментима нормализације односа с Југославијом активно стишавао.

На другој страни, крај Другог светског рата отворио је и епоху одсуства западних сила с простора Албаније, с тим што су представници САД, током Мирове конференције у Паризу 1946, нудили албанском лидеру Енверу Хоџи компензацију за уступке Грчкој у Епиру. Отворено се говорило о америчкој подршци у добијању накнаде на северу! Сукоб са Совјетским Савезом, у који је Албанија ушла 1961, довео је Кину на Балкан. Кинеско покровитељство и револуционарна искључивост потхрањивали су до краја седамдесетих година великоалбанске аспирације. Прекид тог савеза, године изолације Албаније и крах комунизма повратили су западни утицај у Албанији и це-

У условима убрзаног премештања центара глобалних геополитичких кретања ка истоку, услед све израженије силе између Запада и Русије и све веће кинеске присућности у Европи, албански фактор би уз истово неограничену подршку западног света добио кључну улогу у региону.

Демонстрације на КиМ 1981. године

Фото: Printscreen

Повлачење српске војске преко Албаније, 1915.

Фото: Војни музеј

локупном албанском националном корпусу, претварајући га у сигурног западног савезника, а неретко и кључну полуку његове балканске политике.

НАСТОЈАЊА ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ВЛАСТИ

За то време југословенске власти су настојале да путем усмереног и убрзаног развоја, инвестиција, подизања и унапређења економских, здравствених, образовних и културних прилика подижу ниво животног стандарда југословенских Албанаца. Веровало се да ће на тај начин, као и ширења њихових аутономних права, успети да парирају утицају Албаније међу њима и трајно их вежу за српску и југословенску државу. За то време, нарочито од краја шездесетих година, услед убрзане децентрализације југословенске државе, слабљења улоге Србије у југословенској федерацији и подизања уставног положаја Косова и Метохије готово на ниво републике, овлашћења и присуство југословенске и српске државе у тој покрајини су сведени на минимум, што је отворило простор за утврђивање великоалбанског идентитета. Тиме је створена погодна основа да се осамдесетих година истакне парола за подизање косовске аутономије на ниво републике и појача притисак на све малобројније српско становништво на Косову и Метохији.

Надрастајући унутрашње поделе и религијске посебности, константним инсистирањем на главним идејама националног програма обликованог пре више од 140 година, тражећи подршку и заштиту од најмоћнијих светских сила, албански национални покрет константно је тежио стварању Велике Албаније.

Данас, након свих геополитичких потреса и поремећаја у последње три деценије, чврсто усмерен и контролисан од западних сила, албански национални покрет се налази на корак од остварења давно зацртаног циља. Од снаге и способности српског народа и његове државе зависи да ли ће великоалбанска идеја угрозити темеље српске државности.!

Уговори о пословној сарадњи

Недавно је Министарство одбране потписало уговоре о пословној сарадњи са неколико установа, којима се нуде погодности за запослене у Министарству одбране и Војсци Србије, као и за чланове њихове уже породице. Међу њима су три специјалне болнице за рехабилитацију – „Бања Кањижа”, „Русанда” Меленци и „Јунаковић” Апатин, те Универзитет у Београду – Шумарски факултет и Позориште „Славија”.

На основу потписаног уговора Специјална болница за рехабилитацију „Бања Кањижа”, запосленима у МО и ВС омогућава се попуст од 10% у односу на важећи ценовник за услугу болеснички дан и попуст од 10% у односу на важећи ценовник на услуге рекреативног програма, уз могућност плаћања на шест месечних рата путем административне забране. Од плаћања на рате изузето је плаћање боравишне таксе и осигурања за цео период боравка, као и плаћање првог лекарског прегледа који се наплаћује одмах по обављеном прегледу.

Специјална болница за рехабилитацију „Русанда” одобрава попуст од 15% на све цене медицинских третмана, смештаја, хране и велнес услуга, као и попуст од 20% за готовинско плаћање у односу на важећи ценовник. Услуга се може плаћати на максимално девет месечних рата путем административне забране (више података на www.banjarusanda.rs).

Уговором о пословној сарадњи са Специјалном болницом за рехабилитацију „Јунаковић” Апатин одобрава се попуст од 10% на важећи ценовник за тзв. болеснички дан (смештај, исхрана, медицинске услуге). Тај попуст односи се и на плаћања у готовини. Услуга се може плаћати на максимално шест месечних рата путем административне забране (подаци о тој установи на www.banja-junakovic.rs).

Потписан је и уговор о пословној сарадњи са Универзитетом у Београду – Шумарским факултетом, којим се запосленима у МО и ВС омогућава коришћење капацитета и услуга објекта Пирамида „Гоч” у Научнонаставној бази „Гоч” Шумарског факултета под повољнијим условима – уз попуст од 10% у односу на важећи ценовник за услуге полупансионског и пансионског смештаја, уз могућност плаћања на шест месечних рата путем административне забране (информације на 011/305-3964 и 036/815-126 и www.sfb.bg.ac.rs).

Уговором о пословној сарадњи са Позориштем „Славија” одобрава се попуст од 50% на цену улазница за све позоришне представе са репертоара, осим у периоду од 1. до 3. у месецу када се карте продају по цени од 300 динара (контакт подаци – www.pozoriste-slavija.co.rs).

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
ВОЈНА АКАДЕМИЈА
 расписује
ЈАВНИ КОНКУРС

за избор у звање наставника
 у образовно-научном пољу техничко-технолошких наука, и то:

1. поновни избор једног наставника за ужу научну област Опасне материје у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира,
2. да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи и
3. да је кандидат професионално војно лице.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. да испуњава услове за поновни избор у звање доцента из члана 16. и члана 17. Правилника о стицању звања наставника на Универзитету одбране („Службени војни лист”, број 21/16).

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу:

1. документацију према Упутству за припрему конкурсне документације и израду извештаја за избор и поновни избор у звање наставника (Одлука Сената број 7/56 од 20. октобра 2016), које је објављено на интернет страници Универзитета (Војне академије),
2. попуњен одговарајући образац Извештаја комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника (CD),
3. уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи,
4. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу у оквиру студијских програма Војне академије.

Правилник о начину, поступку и ближим условима стицања звања наставника и Упутство за припрему конкурсне документације и израду извештаја комисије за избор у звање наставника налази се на интернет страници Војне академије.

НАЧИН КОНКУРСИСАЊА

Пријаве на конкурс за поновни избор у звање наставника подносе се на адресу: **Војна академија, Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за поновни избор у звање наставника”.**

У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране. Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

ВАЖНА НАПОМЕНА

Кандидат који буде изабран у звање наставника неће бити постављан на формацијско место наставника у Војној академији, већ ће права и обавезе наставника остваривати са формацијског места на ком је већ постављен, а у складу са чланом 88. Закона о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 88/2017).

Фото: Андреј Синадиновић

ИНФОРМАЦИЈА

о пријему ученика гимназија у
 други и трећи разред Војне гимназије

У школској 2019/20. години извршиће се пријем кандидата оба пола из других гимназија у други и трећи разред Војне гимназије.

Конкурс ће бити објављен на сајту Министарства одбране и биће отворен од 1. до 30. априла 2019. године.

Остала обавештења у вези са конкурсом могу се добити у Интернату Војне гимназије, ул. Хумска бр. 22 Београд, на телефоне: 011/3603-631, 3603-972 и 3603-655 и на интернет страници Војне гимназије (www.gimnazija.mod.gov.rs).

ИЗЛОЖБА
Предрага
Драговића

ПРЕКО ПЕПЕЛА

28. март - 13. април 2019.

ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА
ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Изложба фотографија
Томислава Петернека
**45 ПАКЛЕНИХ НОЋИ
НАД БЕОГРАДОМ**
4. април – 3. мај 2019. године
Мала галерија Дома Војске Србије